PHILOSOPHICA
DE PESTILENTIA
PROBLEMATA

QVIBVS EIVSDEM SIGNA, CAVSAE, effectus, duratio, deſitio, ſymptomata, remedia ſpiritualia, caracteriſtica, naturalia proponuntur, & examinantur.

ADIECTIS ETIAM THVCYDIDIS GRÆCI Scriptoris de Peſte Athenienſi, Procopij, & Euagrij de ſimili morbo hiſtorijs.

AVCTORE PHILIBERTO MARCHINO
Nouarienſi Clerico Regulari Barnabita Congregationis Diui Pauli, Philoſophiæ, ac Theologiæ olim in Ticinenſi Academia profeſſore.

FLORENTIAE,
Ex Typographia Sermartelliana. M.DC.XXXIII.
Superiorum permiſſu.

LECTORI BENEVOLO.

ARS medica, ſi de theorica ſit ſermo, Philoſophiæ ſtudium eſt. Quamuis enim à tribus vulgaribus Philoſophiæ partibus formali obiecto diſcriminetur, tamen in obiecto materiali, quod eſt corpus naturale, cum Phyſica conuenit; vtraq; in Naturæ ſpeculatione tota conſiſtit, vtraque ab effectibus naturalibus ad cauſas indagandas conſurgit, talemq; ſeruant inter ſe cognitionem, et affinitatem, vt idem nomen ſit vtriſq; commune: quare Medici Phyſici quoque vſitato nomine nuncupantur. Mirum ergo alicui eſſe non debet, ſi ego vir religioſus Apollinis & Aeſculapij gymnaſia ingreſſus, nonnullas quæſtiones, ad Medicam autem præcipuè ſpectantes auſus ſim hic pertractare. Nam neq; munus iſtud ab inſtituto regulari alienum eſt, cui ſola medica praxis ob incurrendæ irregularitatis periculum interdicitur, neq; ego vt Medicus, ſed vt Philoſophus eloquar. Quare quæ hic proponuntur a nobis de peſte problemata, in ſola ſpeculatione vt plurimum conſiſtunt. Reliqua quæ de peſtilentialis morbi natura curationeq; hic deſiderari poſſent, ex ipsis medicinæ fontibus, & innumera ſcribentium multitudine petenda ſunt. Si quæ verò nos etiam obiter trademus, ex vberrimis eiuſdem artis promptuarijs partim depromimus, partim ex hiſtoriarum monumentis, & vſu in hac Florentia Vrbe per trienium in Noſocomijs ſeruato didicimus. Optanti ergo mihi publicæ deſeruire vtilitati, non eſt, cur nota aliqua ponendi falcem in alienam meſſem inuratur. Vale.

THVCYDIDIS GRAECI SCRIPTORIS Hiſtorici, Philoſophi, ac Medici de Peſte Athenienſium ex libro ſecundo de bello Peloponenſi narratio.

TOT ferè prodiere de varijs Peſtis infortunijs hiſtoricæ narrationes, quot Regiones, Prouinciæ, vel Vrbes hoc teterrimo morbo diuerſis temporibus afflictæ fuerunt. Scripſit de peſte Græcorum ſuas epidemicas hiſtorias Hippocrates, de peſte Romanorum ſuas Galenus, de eadem ſæpe Titus Liuius, nec non Dyoniſius Halicarnaſſeus lib. 4. hiſtor. Romanatum, de Conſtantinopolitana Procopius, de Italica Sigonius, de Panormitana Philippus Ingraſſias materna lingua, de Drapanenſi Petrus Pariſius, de Florentina, & alijs Boccatius, Matthęus Villanus materna lingua, de Rauennenſi Hieronymus Rubeus illuſtris Medicus, de Mantuana Suſius, de Mediolanenſi, & Veneta Natalis de Comitibus, Carolus à Baſilica Petri, de Lugdunenſi nuper Ioannes Grillotius Societatis Ieſu, & alij quam plures. Verum Thucydidis de peſte Athenienſium hiſtoria acerbitate, antiquitate, breuitate, ſermonis elegantia, ac pondere ſententiarum, Philoſophicis item ac Medicis documentis longè ſuperat omnes. Huius ſæpiſſime meminere tum prima Medicę artis lumina, Hippocrates eiuſdem Thucididis contemporaneus; & Galenus, tum hiſtorici ferè omnes, dum ſuas deplorarunt calamitates, adeout de Thucydidis fonte biberint, quotquot de Epidemico morbo ſcriptis aliquid ſcitu dignum tradiderint. Quapropter acturus de quibuſdam Peſtis quæſtionibus hiſtoriam Thucydidis, veluti dicendorum omnium ſolidum fundamentum pręmittendum cogitaui, ex qua non modo caſus inopinatos admirandoſq; rerum euentus, ſed etiam Peſtis Sympromata omnia ſiue incommoda, & mala vi interni veneni in humano corpore procreata, pluresq; diuerſarum, & arduarum quæſtionum ſolutiones depromemus.

INCIPIT NARRATIO THVCYDIANA.

AEſtate ſtatim incunte, Pelepponenſes, & ſocij ex duabus partibus, quemadmodum & ab initio impreſsionem fecerunt in Atticam regionem; (Dux verò erat Archidamus Zeuxidami filius Lacædemoniorum Rex) atque caſtris poſitis depopulabantur regionem, & cum commorati non multos eſſent dies in Attica, morbus primùm apud Athenienſes cœpit exòriri, qui dicebatur, & antea multis in locis ingruiſſe, & circa Lemum, & in alijs quoq, regionibus. Non tamen tanta peſtilentia neq; corruptela, ſtrageſque tanta hominum vſq; memoratur extitiſſe: neq; enim Medici ab initio adhibenda pares erant Medicina ob ignorationem ſed ipſi præcipuè moriebantur, vt qui præcipuè ægros adibant, neq; vlla alia humana ars, & quæcunque in templis precationes vſurpabantur, vel diuinationes, & huiuſmodi alia adhibebantur, omnia erant inutilia, & ab ipſo vſu demum receſſerunt a malo ſuperati. Incœpit autem primum, vt fertur, ab AEthiopia quæ eſt ſuper AEgyptum: deinde in AEgyptũ Libyamq; deſcendit, & in Regis regionem plurimam: in Athenienſem porro Vrbem de repente incidit. Et primum in Pyreo affecit homines contagione. Quare iactatum quoque ab illis eſt, quod etiam Pelopponenſes venena coniieciſſent in puteos. Fontes enim nondum ibi erant extructi; mox verò, & in Superiorem partem peruenit, & moriebantur iam multo magis, ac frequentius. Dicat igitur de hoc vt quiſque ſenſit, nouitque & Medicus, & idiota, a quo veriſimile ſit illud extitiſſe, & cauſas, quas tantæ permutationi putat idoneas vim habuiſſe ad rerum Orbem conuertendum. Ego autem cuiuſmodi fuerit explicabo, & ea, quæ contemplans quis, ſi fortè fortuna rurſus incidat, præcipuè aliquid prænoſcens non poſſit omnino ignorare, declarabo, cum & ipſe morbo fuerim correptus, & conſpexerim alios patientes. Annus enim ille (vt vniuerſa hominum confeſsione conſtabat) ex omnibus maxime fuit immunis ab alijs morbis. Si verò quis etiam ante aliquo laborabat, in hunc omnia conuertebantur. Alij ex nulla euidenti cauſa, ſed ſubito cum ſani forent, primum quidem capitis ardores vehementes, & oculorum rubores, ac inflammatio corripiebat, &

interiora

*interiora guttur inquam, & lingua repente ſanguinolenta erant, & ſpiritum te-
trum, & graueolentem emittebant. Deinde ex his ſternutatio, & raucitas ac-
cedebant. Et in non multo tempore deſcendebat in pectus dolor cum tuſsi vehe-
menti. & cum in corde hæſerat, ſubuertebatq; ipſum, & excretiones bilis omnes,
quotquot a Medicis nominatæ ſunt, ſequebantur, & ipſæ cum cruciatu inſigni:
ſingultuſq; pleriſq; multis incidebat inanis, conuulſionem excitans vehementem,
aliquibus quidem ſtatim ceſſantem, nonnullis verò multo ſerius. Et corpus qui-
dem exterius attingenti non admodum calidum erat, neq; pallidum, ſed ſubru-
brum, liuidum puſtulis exiguis, & vlcuſculis efflореſcens: interiora verò ita fla-
grabant, vt neq; tenuiſsimorum veſtimentorum, aut linteorum iniectiones ſuſtine-
rent, neq; aliud quidpiam præter nuditatem, iucundiſsimè verò in aquam gelidam
ſe ipſos abijcerent, & multi hoc etiam fecerunt ex his hominibus, qui neglecti, &
ſine cuſtodia iacebant, in puteos ſe demittentes, inexauſta ſiti perpetuò laboran-
tes, & in pari periculo verſabatur nimius, & parcus potus, & requiem penuria,
ac vigiliæ perpetuò vrgebant. Et corpus quoad morbus quoq; vigeret, non exte-
nuabatur, ſed reſiſtebat præter opinionem malo, adeout vel morerentur plurimi
nona, & ſeptima die ex interno æſtu adhuc habentes aliquid roboris, vel ſi effu-
gerent, deſcendente morbo in ventriculum, & exulceratione vehementi in ipſo
excitata, profluuioq; ſimul ſincero incidente, & multi poſtea ex imbecillitate in-
teribant. Percurrebat enim vniuerſum corpus a ſupernis partibus inchoans,
cui in capite primum ſedes fuerat, malum. Et ſi quis fuiſſet ex maximis peri-
culis ſuperſtes, extremorum prehenſio id ſignificabat, inuadebat enim verenda, &
in ſummas manus, ac pedes, & multi his amiſsis effugerunt. Sunt etiam qui ocu-
los amiſerunt. Nonnullos verò obliuio cœpit ſtatim a morbo vindicatos omniũ
rerum pariter, nec agnoſcebant ſe ipſos quoq; aut familiares. Cum enim genus
morbi eſſet maius, quam ratiocinatione comprehendi poſſet & in alijs rebus acer-
bius, quam humana pati natura poſſet, inuaſit vnumquemq; & in hoc potiſsimum
ſignificauit, ſe quiddam maius eſſe malum, quam ea ſunt, quæ ſolent homini con-
tingere. Aues enim & Quadrupedes quæcunq; hominum carnes attingunt, cum
multa eſſent inſepulta cadauera, vel ad ea, non accedebant, vel ſi guſtaſſent, mo-
riebantur. Vulturesq; meum dictum argumento confirmant, quod ſcilicet manife-
ſtus erat auium huiuſmodi defectus & neq; viſebantur vſquam alibi, neq; circa
tale quidquam. Canes verò magis ſenſiſſe ſignificabant euentum, ob ſuum cum
hominibus contubernium. Morbus igitur iſte (omiſsis multis alijs de admira-
bili illius præter naturam euentu, vt vnicuiq; accidebat aliquid ab alio diuersũ)
eiuſmodi erat omnino natura, & alius nullus morbus ex his, quæ ſolent hominibus
contingere, illo tempore vexabat. Quiq; exoriebatur, in hunc deſinebat. Morie-
bantur vero alij quidem neglecti, alij verò exquiſita adhibita diligentia curati.
Neq; vllum extitit medicamentum (vt ita dicam) quod poßet ſperari ægrum, ſi
quis illud offerret, adiuuaturum. Nam quod alicui contulerat, alium id lædebat.
Et corpus nullum viſum eſt par, quod poſſet illi morbo reluctari ratione roboris,
aut imbecillitatis, ſed omnia tollebat corpora, & omni cum victus ratione cura-
ta. Grauiſsimum vero erat in toto hoc malo tum animi conſternatio, vbi quis ſe*

morbo correptum ſentiret (ad diſperationem enim ſubito conuerſa mente multo magis proijciebant ſemetipſos, neq; morbo reſiſtebant) tum quòd alter ab altero curatione repleti veluti pecudes interibant & ingentem iſtud ſtragem edebat. Siue enim nollent timore perterriti ſe mutuo adire, peribant deſerti. & domus quamplures exhauſtæ ſunt inopia curantium, ſiue accederent, eadem vi morbi repleti interibant, & præcipuè qui virtutis aliquid profiterentur: præ pudore enim non parcebant ſibi ipſis ingreſſi ad amicos viſendos, quoniam lamentationes morientium domeſtici tandem exhauſti labore negligebant a magno malo ſuperati. Magis illi, qui euaſerant & morientem & laborantem miſerebantur, tum quòd malum ante experti cognoſcerent, tum quòd ipſi iam in tuto eſſent: Bis enim eundem hominem morbus non ita corripiebat vt interficeret, Et beati ab alijs dicebantur; & ipſi ſubito gaudio elati etiam in ſequens tempus ſpem quandam leuē habebant, ſe neq; ab vllo alio morbo amplius interfectum iri. Afflixit verò ipſos magis præter præſentem laborem etiam comportatio ex agris in oppidum, & non minus ipſos aduenientes: Cum enim non ſuppeterent ædes, ſed in tugurijs æſtuoſis tempore anni æſtiuo habitantibus ſtrages fiebat nullo ornatu aut ordine ſed mortui illi ſuper alios morientes iacentes, & in vijs volutabantur; & circa fontes omnes ſemimortui aquæ deſiderio & templa ipſa, in quibus tabernacula conſtruxerant, mortuis erant corporibus referta, qui ibidem moriebantur. Præter modum enim ſæuiente morbo, homines non habentes quid agerent in eam mentem verſi ſunt, vt Sacra Sanctaq; omnia pariter negligerent, legeſq; omnes ſepulcrorum perturbatæ ſunt, quibus antea vtebantur, ſepeliebatq; vt quiſq; poterat, & multi ad impudentia ſepulcra animum converterunt penuria neceſſariorum quòd iam frequentes ſibi domeſtici ante occubuiſſent. In alienas enim Pyras alij anteuertentes eos, qui extruxerant, & imponentes ſuum mortuum, ignem accendebant; alij dum crematetur alterum, ſuum ipſi cadauer inijcientes, quod ferebant, abiere. Primumq; cœpit & ad alia in ciuitate maioris improbitatis ſcelera auctor eſſe morbus: facilius enim audebat quiſq; quæ prius occultabat, ne libidine patrare videretur, cum repentinam rerum commutationem aſpicerent, & beatorum ſubito tamen commorientium, & eorum, qui nihil ante poſſidebant, repente eorum bona conſequentium. Quare velociter perfruendum bonis, & ad voluptatem iudicabant momentanea, diemq; vix duratura & corpora & bona pariter exiſtimantes, & nemo ad obeundos labores, pro eo quod videretur honeſtum promptus erat, incertum exiſtimans, an priuſquam id aſſequeretur, interiret: quod verò nouerat iucundum, & ex omni ſibi parte quæſtuoſum, hoc & honeſtum & vtile conſtituebatur. Deorum verò metus, vel hominum lex nulla deterrebat, illud quidem iudicantibus ex æquo eſſe, ſiue colerent, ſiue non colerent, quod omnes viderent pariter interire. Erratorum verò nemine ſperante quoad iudicium conſtitueretur ſe vitam producturum, vt pœnas daret, multoq; maiorem iam ſibi decretam pœnam impendere arbitrantibus, quæ priuſquam incideret, æquum iudicabant aliqua vitæ voluptate frui Tali igitur calamitate Athenienſes circumuenti affligebantur, & hominibus intra Vrbis mœnia morbo intereuntibus & regionē foris ab hoſtibus vaſtata: In malo verò hoc (vt videtur eſſe conſentaneum) in me-

moriam

moriam reuocarunt carmen hoc quod ſeniores aſſerebant cani ſolitum antiquitus.

Doriacum adueniet bellum, & læmos ſimul ipſo.

Orta igitur altercatio inter homines, cum dicerent non læmos peſtilentiam eſſe nominatam in verſu ab Antiquis, ſed Limon famem: ſed euicit in præſenti non immeritò, vt peſtilentia diceretur. Homines enim ad mala, quæ patiebantur, carminis reuocatam memoriam accomodabant. Si verò, vt opinor, aliud aliquando bellum inuadat Doricum, poſt hoc & forte fortuna contingat adeſſe famem, veriſimiliter hoc modo canent. Memorabatur etiam Lacedæmoniorum oraculum ab his qui norant, cum ſciſcitantibus ipſis Deū, an oporteat bellū gerere, reſpondit,

Victoriam fore fortiter bellantibus

Opemq; ſe laturum eis.

De Oraculo quidem ea, quæ fiebant, conijciebant, eſſe conſentanea. Vbi enim Peloponenſes impreſſionem primum fecerunt, morbus ſtatim cœpit, & ipſam quidem Peloponeſum non inuaſit, quod ſit dignum commemoratione. Depaſtus verò eſt Athenas præcipuè. Deinde & ex alijs locis ea, quæ erant hominibus refertiſſima. Et hæc quidem ſunt ea, quæ in morbo euenerunt. Hactenus Thucydides.

PROCOPII LIBRO SECVNDO de bello Perſico, ſub Iuſtiniano Imperatore Anno Chriſti. CCCCCLIIII.

De Peſte Conſtantinopolitana narratio.

FVIT inſuper iiſdem temporibus ingens peſtilentia, cui remedium nullum inuentum præterquam ex Deo, vnde venit: quanquã multi arrogantes phiſiologiæ cauſas commentari contendant vanas quidẽ omnes, & inueſtigabiles, tantũque ſermone decipientes. Hic enim morbus nulli neq; ætati, neque Sexui, neque loco parcebat. Vnde verò initium habuerit; aut quomodo perimebat, referam. Cœpit enim ab AEgyptiis, qui apud Peluſium ſunt: hic vniuerſam terram comprehendit, itinere ſemper procedens, nullas reliquit locorũ latebras, nec bis eadẽ corpora repetebat. Incipiebat autem hoc modo. Phantaſmata dæmonum multis humana ſpecie viſa ſunt: quot enim in ipſa inciderent, percuti ſe ab aliquo viro putabant, morbuſque ſubito irruebat.

Nonnulli ab initio verbis ſanctis ac aliis (vt poterant) ſupplicationibus eum auertere fruſtra quærebant: ac tanquam linfati ſeu ſpiritu maligno agitati amicos vocantes minime audiebant: in locis quoque anguſtis coercebantur. Nonnullis verò in ſomnis hæc eadem accidebant. Corripiebantur enim ſtatim febre calore coloreque pariter corporis nuſquam mutatis, neque vlla item inflammatio (vti febricitantibus ſolet) ſed iuſſis quædam ab initio vſque ad veſperam febris erat, adeo vt nullo adhibito medicamento, nullius opinionem periculi præberent. Eodem verò die nonnullis ſequenti, aliis non multo poſt tuber ſuccreſcebat, aliis alibi. Prætea-

rea quibuſdam ſomnus inerat profundus, nonnullis acuta quædam ſtultitia, & primum quidem omnium obliuio rerum, etiam cibum negligentes moriebantur. In ſtultitia verò corripi ſibi viſi aut inuadi clamitabant, auerſenteſq; fugiebant: quorum curatores, & miniſtri dira atq; intoleranda patiebantur, adeo vt non minus ipſi quam ægroti miſericordia digni fuerint, non quod morbo, & ipſi afficerentur (non enim is contagione nocebat) ſed quod furentes aut è lecto ſe præcipitare aut ad flumina ob ſitum properare volentes vix retinebãt. Teribant aliqui, eodẽ die, nonnulli multis poſt diebus Tribus igitur menſibus huiuſcemodi lues Conſtantinopoli præualuit, & ab initio quidem pauci, deinde in ſingulos dies quinque ſæpius etiam decem millia efferebantur, adeo vt plures etiam diuites miniſtris iã omnibus extinctis, curatorum penuria magis quam morbo perirent & inſepulti manerent. Subdit his Procopius de nauata opera ab Imperatore per Theodorum Referendarium, vt afflictatæ ciuitati ſubſidio eſſet.

EVAGRII HISTORIA DE PESTE per quinquaginta duos annos cõtinuò deſęuiente.

SIC verò præfatus Auctor rem hanc exorditur. lib. 4. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ cap. 28. Iam verò narraturus hiſtoriam nunquam antea memoria proditam de morbo, qui quinquaginta duos annos inter homines graſſatus eſt, & ita inualuit, vt vniuerſum terrarum orbem depaſceretur Nam biennio poſt Antiochiam a Perſis captam, peſtifer morbus in eam inuaſiſſe dicitur, in nonnullis rebus ei qui a Thucidide deſcribitur, perſimilis, in alijs quibuſdam ab eo multum diſcrepat: initium cœpit ab Antiochia ſicut & ille, qui a Thucidide commemoratur; orbemq; terrarum vniuerſum deinceps peragrauit: neq; quiſquam mortalium fuit, qui eius effugerit cõtagionem. Ac nonnullas Vrbes vſq; eo opprimebat: quo ad eas omnibus ſuis habitatoribus orbaſſet: cum alijs autẽ quos forte occupauit, lenius egit, ac mitius Neq; certo definito tempore graſſari cœpit, neq; rurſus cum graſſaretur ſimili ratione & modo deſijt: quippe nonnulla loca ineunte hyeme & alia ſub finem veris, media æſtate quædam; alia autumno progrediente occupauit, & quibuſdam in locis cum partem Vrbis attigiſſet, reliquas deſeruit Ac non rarò licebat videre in ciuitate morbo illo laborante quaſdam familias prorſus extinctas: interdum verò vna & altera familia interẽpta, reliquam Vrbem integram incolumemq; manſiſſe. Quin etiam familiæ, quæ integræ manſerunt, ſicut accurata obſeruatione comperimus, ſequenti anno ſola morbo vexabantur. Atq; quod eſt omnium maximè mirandum ſi qui forte Vrbes infectas incolentes ad alia loca quæ morbus minimè inuaſerat, demigrarent, illi ſoli morbo opprimebantur, licet ex ciuitatibus infectis ad alias integras, ſe, quò vitæ conſulerent, tranſtuliſſent Atq; hæc quidem calamitas circulorum conuerſionibus ſæpe tum in Vrbes, tum in alia loca peruaſit: Sed tamen maxima omnium pernicies ſecundo anno circuli qui ſpatium quindecim annorum cõplectitur in homines perlapſa eſt, adeo vt me, qui iſta litteris prodo: (placet enim ea etiam Hiſtoriæ attexere, vt res quarum aliæ alijs appoſitæ conueniant,

coniungam) me inquam, dum ſcolas adhuc frequentarem, in initio huius contagionis abſceſſus illi, qui in inguine enaſci ſolent, occuparent. Accidit quoq; vt morbo iſto varijs graſſante modis, tum complures ex liberis meis, tum coniugem, tum permultos cognatos partim in Vrbe, partim in agris degentes amitterē prout circulo calamitates iſta mihi diſtribuerent. Cum autem iſta ſcriberem quinquageſimo octauo anno ſcilicet ætatis, non biennio ante morbus iſte quater Antiochiā occupauerat. Ac cum iam quartus ab initio circulus delapſus eſſet, præter liberos, quos ſupra poſui, filiam præterea, & nepotem perdidi. Morbus verò iſte ex varijs morborum generibus expoſitus fuit. Nam in nonnullis hominibus caput primum exorſus oculos cruentos, vultumq; tumidum reddidit. Deinde in guttur dilapſus eſt & quemcunq; occuparet e medio ſuſtulit. Alijs fluxus alui contigit, quibuſdam abſceſſus in inguine exorti, indiq; febres inprimis ardentes, adeo vt biduò, aut ad ſummum triduò mortem obirent, perinde tum animo, tum, corpore affecti atq; illi quibus mali nihil accidiſſet. Alij de mentis ſtatu deturbati vitam ediderunt. Quin etiam carbunculi e carne erumpentes multos extinxere. Euenit etiam interdum vt qui ſemel atq iterum ab hoc morbo correpti euaſiſſent, rurſus eadem oppreſſi interirent. Quod autem ad rationem morbi contrahendi attinet, ea ſanè tā varia ſunt, vt nulla poſſint oratione explicari. Nam alij ſolum vna verſando pariterq; vitam degendo fuerè infecti. Alij tangendo duntaxat, & in eandem domum ingrediendo, alij in foro; non pauci qui ex Vrbibus contagione infectis fugientes integri manebant, ſanis & valentibus morbum impertierunt. Alij qui cum ægrotantibus verſabantur, & non modo ægros, ſed etiam mortuos attingebant, non omninò in morbum inciderunt. Alij quibus tamen ſi propter liberorū, aut neceſſariorum interitum in optatis fuit morte occumbere, & maxime ob hanc cauſam ſe ægrotantibus admiſcuere; tamen perinde ac ſi morbus eorum aduerſaretur voluntati, neutiquam eo occupati ſunt: morbus autem, vt ante a me dictum eſt, totum orbem terrarum iam ad ſpatium quinquaginta duorum annorum depaſtus eſt, omneſq; morbos, qui vnquam extitiſſent, longè ſuperauit. Philoſtratus autem demiratur peſtem, quæ ſua ætate viguit, ad quindecim annos continuatam eſſe. Verum quæ futura ſunt, hominibus incerta ſunt, & incognita eoq; voluuntur, quo Deo, qui & cauſas rerum, & quorſum tendant, cognoſcit, viſum eſt. Hæc Euagrius.

Porrò tres iſtę relatę hiſtoriæ omnium acerbiſſimæ, & celeberrimæ ſoluendis Problematibus lucem afferet non minimam.

INDEX PROBLEMATVM.

1 PESTIS cur morbus difficilè ſanabilis.
2 Peſte cur aliqui lædantur, alij minimè
3 Peſtis tempore cur repentini interitus frequentiſſimi abſq; ullius præcedentis morbi ſignis vel accidentibus
4 An in humano corpore ex putridis humoribus venenum naturaliter gignatur.
5 Peſtis tempore Pauperes Num in locum vnum vel plura recludendi
6 Vrbes populatiores Peſtis cur perprius inuadat.
7 Moniales & carceribus incluſi cur a peſte minus lædantur
8 Cur pro peſte auertenda D. Sebaſtians patrocinium vbique imploretur
9 Corpora hoc morbo extincta cur præmollia, & in omnem partem flecti facillima, cetera verò cadauera obrigeſcant.
10 A Peſte illaſus cur alios lædere poſsit
11 Cur aliquibus morbis afficiantur morbo accedentes, a ſanitate verò nemo ſanetur.
12 An dentur regianes Peſtilentis morbi prorſus expertes.
13 Piſces a peſte Num ſint immunes.
14 Cadauera lue extincta Num ab Animantibus carniuoris attingantur, vel potius ab eis aufugiant.
15 Peſtilentia An bis eundem hominem corripiat.
16 Rubuſtiores cur præ ceteris peſte proſtrati
17 Bubones cur in inguine, vel ſub axillis frequentius appareant.
18 Maculæ peſtiferæ cur poſt mortem interdum appareant prius inuiſæ.
19 Cur maculæ peſtiferæ in dorſo & in pectore, non in facie conſpiciantur
20 De ſignis futuræ Peſtilentiæ in aliqua regione
21 De Peſtilentiæ cauſis, et Num aer putreſcat, et quomodo
22 Teterrimo odore An peſtis inducatur
23 Auditu et viſu peſtis An contrahatur
24 Imaginatione et metu peſtis Num in humano corpore procreetur.
25 Humana arte vel malitia Peſtilens lues Num quandoq; inducatur.
26 Qua anni parte oriatur, ac intereat Peſtis
27 De Quantitate temporis, quo Peſtis in aliqua Prouincia vigere ſolet
28 De Quantitate temporis, quo per durare ſolet fomes contagioſus in veſtibus ſericis, lineis, aut laneis.
29 De ſfera actiuitatis corporis Peſtilentialis, hoc eſt ad quam diſtantiam agendo poſsit alios inficere
30 Quod nam contagium ſit magis pernicioſum, quod eſt ex contactu immediato, an ex fomite, vel ex aere
31 De ſignis Peſtis corpus aliquot inuadentis.
32 Peſtis remedia ſpiritualia
33 De remedijs Characterum
34 Peſtis remedia naturalia
35 De cibis vitandis, et delsgendis Peſtis tempore
36 Quod genus indumenti tempore peſtis vtendum, quod fugiendum.

PHILOSOPHICA DE PESTE PROBLEMATA.

PROBLEMA PRIMVM.

Peſtis cur morbus difficilè ſanabilis.

AN quia in quibuſuis peſtis initijs Tridentinæ, Patauinæ, Venetæ, Mantuanæ, Mediolanenſis, Panormitanæ, Florentinæ, Medici, peſtilentialis morbi naturam, qui eſt de raro contingentibus, cognitione minime aſſequantur, & dum inter ſe diſputant, An ſit vel non ſit peſtis, interim deſæuiens longè lateq; per varias Vrbis partes graſſatur. Nec mirum. Hic enim error non minus doctos ſolùm, ſed etiam doctiſſimos non paucos decepit, veluti de anno 1575. duo illa clariſſima Medicæ artis lumina Capiuacceũ & Mercurialẽ Patauinę Academię primarios Lectores qui teſte Natali de Comitibus lib. 27. Suę Hiſt. aſſerebãt morbũ tunc Venetijs vigentẽ nõ eſſe peſtẽ, nec aliud morbi genus contagioſũ, quã ſententiã pluribus fundamentis corã Senatu confirmarunt, ac illius morbi curationi ſeſe totos deuouerũt: Quod munus dum diligenter præſtant, fuerunt in cauſa, vt mox conſetudine, & commercio morbus propagaretur, ac latiſſimè ſerperet, & ideo coram eodem Senatu Palinodiam recantarunt. Itaque in dubio tutior pars eligenda eſt, & vitandum cõmercium. Sed vbi ſcitur morbum eſſe peſtilentem, cur inſanabilis? An fortè quia curatio ſolis inexpertis, ac Tyronibus, relictis peritioribus, vt plurimum demandatur. qui cum omnia aleæ permittant, prius peſtilentia ceſſat, antequam docti euadant. An quia lue contacti quamdiu poſſunt, contagionem pertinaci ſilentio operiunt, pręcordijs interim ita grauiter læſis, vt curari non poſſint. An quia tam multa, ac diuerſa ſunt iſtius morbi ſymtomata, vt ſingulis penè momentis varia, ac diuerſa fomenta ac antidota requirat, quæ cum ob Medici abſentiam aptè adhiberi nequeãt, æger acerbitati mali ſuccũbit. An potius quia peſtis infenſi Numinis telũ eſt ad vlciſcenda humana crimina à Deo pręparatũ, quod a cœleſti iaculatore tã deſtinatu ictu libratur, vt multorũ conſcij criminũ præcauere illud nõ poſſint. Hanc rationẽ fuſius explicauimus in præfatione, dũ multis oſtendimus peſtis tẽpus bellum diuinũ aptiſſimè dici, peritioreſq; medicæ artis profeſſores arcanam quandam, & diuinam virtutem in hoc morbo agnoſcere, cur nullo quouis remedio ſanari vt plurimum poſſit, cum peſtis illa minimè ſit, quę maiorem eorum, quos corripit, partem ab hac vita non tollat. Quæ omnia paucis verbis

ſigni-

ſignificauit Procopius vbi ſupra inquiens: *Fuit inſuper ijs temporibus ingens Peſtilentia, cui remedium nullum inuentum praterquam ex Deo, unde venit.*

PROBLEMA II.

Peſte cur aliqui lædantur, alij minimè.

Mirari ſatis non poſſum, cur aliqui dies noctesq; in media peſtilentia verſantes a tantò periculo illæſi conſeruentur, alij verò optimę corporis conſtitutionis & viribus valentes facillimè contagio contaminentur? quęro rationem huius naturalem. An forte diuerſitas eſt a naturæ ſimilitudine, ſiue a ſanguinis, & ſpirituum analogia, qualis eſſe ſolet in cognatis, vel in amātibus: omnis enim receptio fit per ſimilitudinem, itaut ſimile facilè recipiat ſimile. Similitudo autem iſta vt monet Mercurialis de peſte cap. 12. ante finem attendenda eſt & cum ipſo vapore peſtilenti, & cum corpore, a quo manauit, itaut ex vtriſq; facilè ſequatur cōtagium. An etiam cauſa eſſe poteſt, quia qui cutis meatus apertiores habent, aerem infectum, in maiori copia recipiunt, conſequenter magis læduntur: qui obſtrutiores minus aeris attrahunt: minuſq; læduntur, ideo corpora rara magis ſubduntur contagio, quam reliqua. An etiam quia in humanis corporibus ex putridis humoribus paulatim gignatur interius venenum, quod a peſtilenti aura vel tactu incrementum recipit, vltimamq; diſpoſitionem. An forte quia cum peſtis nil aliud ſit, quam gradus putredinis excellens, quod præcordia inuadere conatur, quò alij ab alijs ſunt humiditate putrida diſcreti, eo etiam contagio. Ex quo fit malinconicos, cum frigidi & ſicci ſint temperamenti, minus peſte corripi, flematicos non nihil, colericos multo magis, ſed ſanguine copioſiores ob caloris & humidi prædominium, quod facile putreſit, facilius præ ceteris peſte capiuntur. Hinc pueri, & fœminę, in quibus cum noxio calore viget humidum, huic morbo addicuntur, vt hoc anno etiam contigit. Senes verò frigidiores, & ſicciores, a putredine, & exitiali hoc igne remotiores ſunt. Quamuis etiam oppoſitum interdum eueniſſe cōpertiſſimum ſit. Refert enim *Sigonius lib. 20. ſuæ hiſtoriæ anno ſalutis* 558. iuuenes vi illa morbi peſtilentis magis abſumptos, ſed ex ijs magis mares, quam fœminas. E contra peſtē in Virgines puerosq; ingruiſſe ſolos, aliàs in ſolas grauidas *Dyoniſius Helicarnaſſæus lib. 4. et lib. 9.* teſtatur. Pari modo ſicut datur ſæpe quædam peſtis ſpecies, quæ vnum genus animalium v. g. pecundum, bouorum inuadit, non aliorum, ita non erit naturæ diſſonum, dari quandam peſtis ſpeciem, quę vnum genus hominum, non aliorum corripiat, qualis fuit illa, quæ Baſileæ Heluetios ſolos, non Italos, aut Gallos afficiebat, vel alia in Indijs occidentalibus, quę Indos ſolos, non noſtrates, licèt cum illis verſantes opprimebat. Verum quod inter eiuſdem regionis incolas in eadem natos & educatos ſoli Ethnici, vel Hębrei, illæſis omnibus Chriſtianis, hoc morbo lędantur, vt recitat *Euſebius hiſtoria Eccleſiaſtica libi 9. cap. 8.* id naturaliter oriri non poteſt, quia fides Chriſtiana non alterat, vel immutat corporis conſtitutionem, vt in prę fatione copioſius diſſeruimus: interdum etiam nationes nonnullæ ob collutionis frequentiam, conſuetudinemq; morbi ita firmati obduruerunt, vt nihil aut non magnopere contagium timeant, ſeſeq; interſe inuiſant, curent, funera proſequantur, cautioneſq; ferè quaſi turpe aliquid fugiant. Tales ſunt illi qui Heluetijs in profanis parent, ſed in ſpiritualibus Archiepiſcopo Mediolanenſi, vt eiſdem verbis recitat ex noſtris *Carolus a Baſilica Petri lib. 4. cap. 1. de rebus geſtis D. Caroli Borromei.* Tales ſunt Veſpillones, qui peſtifero commercio diutiſſimę aſſueti quendam veluti habitum cōtrahunt,

trahunt, quem alteram eſſe naturam nemo ignorat. Sicut enim quis aſſueſcere poteſt veneno ne lædatur, vt de Mitridate ferunt, item ſicut in aere peſtilenti nati, & educati minus incommodi patiuntur, & nõ tam cito inficiuntur, ita Veſpillonũ immunitatẽ in longiorẽ vsũ, & familiaritatem cũ peſte referendam cenſemus. Addimus etiam iſtos abſq; timore hilarem hoc tempore vitam traducere, generoſoq; vino, quod optimum eſſe peſtis Antidotum infra demoſtrabo, omnia putridinis, & peſtilentiæ ſemina propellere.

PROBLEMA III.

Peſtis tempore cur repentini interitus frequentiſsimi abſq; vllius præcedenti morbis ſignis vel accidentibus.

HOC eſt lethaliſſimę peſtis manifeſtum inditium, cum robuſtiſſimi iuuenes, & viri, vel fœminæ, quos perfecta conſtare valetudine Hippocrates ipſe iudicaſſet, tamen abſq; præcedenti morbo vllo, ſymptomate, vel febri, aut corporali alteratione, quaſi cœleſti fulgure tacti concidunt. Hoc autem in omni fere peſtilentia accidiſſe Hiſtoriæ teſtantur. Siquidem Romę in ea peſte ſub Romulo vt auctor eſt *Plutarchus in Romulo* homines ſtatim abſq; morbis peribant. Idem refert *Sigonius lib. 1. & 20. de regno Italiæ*, vbi ponit D. Gregorij concionem ad populum, quæ ſic habet. Vniuerſus populus cœleſtis iræ mucrone confoditur, cum ſinguli repente adeo moriantur, vt non languor mortis imperum præueniat, ſed mors ipſa languoris tarditatem pręcurrat, ac perculſus quiſq; ante rapiatur, quam ad lamenta pœnitentiæ traducatur. Idem eueniſſe in peſte Mediolani de anno 1576. auctor eſt noſter *Carolus a Baſilica Petri de geſtis D. Caroli Borromai lib. 4. cap. 8.* vbi ſic fatur. Accidit autem in vico Tritio vt ęgrotus quidam vix Caroli manu peruncta frontè mortuus caderet ante illum: idem teſtatur de peſte Veneta eodem anno vigente *Natalis de Comibus lib. 27. ſua hiſtoria*, quemadmodum aliquæ etiam viſæ ſuut in præſenti contagione Florentina. Quero ergo naturales huius rei cauſas. An quia huiuſmodi viri febri ephemera peſtilenti, vel ethetica pariter peſtilẽti vtraq; inſenſibili per prius laborabant, quę corruptis ſpiritibus in cordis ſinu contentis vitam repentino euentu extingunt. At hoc non quia febris Ephemera foris ſe prodit manifeſtis ſignis in pulſu in inflammatione ſpirituum, & in multis alijs accidentibus, vt egregiè probat *Gerardus Columba Meſſanenſis lib. 1. cap. 33.* Deinde quid prohibet quem ſine febri mori corde ſuffocato? Tertio mirum eſſet, quomodo febris Ephimera tam repẽtino impetu robuſtiſſimos quoſq; vno ictu poſſit proſternere. Quarto pugnat id cum experientia, cum illos ſupponamus ſæpe ſubita morte hoc peſtis tempore corripi, quos nulla febris prortus afficiebat, ſed ceteros viribus, & incolumitate vincebant.

An igitur ſubita hæc multorum mors referenda eſt in excellentem putredinis gradum, ex quo tam praui vapores exhalant, vt cor petentes, illud etiam ſine vlla febri inſigniter lædant.

An forte cauſa erit humorum plenitudo, quę intus incluſa, ceſſante inſenſibili eſſalatione, obſtructis meatibus cor ſuffocat & necat, vt etiam alijs temporibus non peſtilentibus non ſemel in pinguibus & corpulentis accidit. Verum hæc ratio non eſt propria peſtilenti tempori, in quo frequentiſſimas has ſubitas mortes experimur. Ideo verior cauſa illa dicenda eſt, quæ ad venenum intus genitum, vel in corpus ab extrinſico fomite attractum recurrit, qui ad cor aſcendens prius ipſum aggreditur, & corripit, antequam fiat incendium & putrefactio per cor-

pus diffuſa, & ideo tunc nulla videntur morbi indicia tam ante quam poſt vitam ereptam. Si verò facultas naturalis cordis venenatam materiam a ſe propellat, tunc varia ſymptomata in capite, vel in thorace, vel in ventriculo, vel in inguine apparent iuxta venenati humoris emiſſi locum, copiam, virtutem, & qualitatem de quibus legendus Mercurialis cap. 18. de peſtilentia, vbi allatam rationē approbat & confirmat. Sed vtrum in humanis corporibus naturaliter verum venenum gignatur ſequenti problemate fuſius inueſtigandum erit.

PROBLEMA IV.

An in humano corpore ex putridis humoribus venenum naturaliter gignatur.

SVNT qui peſtis cauſas ſolum enumerent externas, de quibus nos pluribus egimus par. 1. cap. 1. de internis verò ne minimum faciunt verbum. Alij vero interiorem omnino negant. Verum interiorem præcipuam peſtis cauſam aſſero, quæ quidem ex vitiatis humoribus coaceruatis noxio calore putreſcētibus intus gignitur, nulla alia quandoq; cauſa exterius influēte. Docuit id ſępe *Galenus vt in 3. Epid. cont.* 75. vbi agit de phrenetico, qui vomuit virulēta ex vitiatis humoribus paulatim collecta, in quo eadem accidentia apparuerunt, quę in veneno ſublatis conſpiciuntur. Idem *dicit lib.* 5. *de locis affectis cap.* 7. & alibi. Sequitur eandem ſententiam *Cardanus lib.* 1. *de venenis cap.* 6. vbi tradit pluribus modis gigni poſſe in nobis venenum. Primo ex parentum affectionibus. Secundo ex humorum aduſtione. Tertio ex corruptione frequenti ciborum. Quarto ex noxijs curis, ira, odio, vigilijs, crapula. Quinto ex ipſis lignis, & prunis quibus carnes torrentur. Nec diſſentit *Mercurialis lib.* 1. *de venenis cap.* 14. vbi pluribus id demonſtat præſertim exemplo ſeminis retenti, quod generat venenum, item exemplo muliebris menſtrui, quod inficit ſpecula, necat ſegetes, & herbas omnes, ſi per hortum mulier deambulet, dum ſibi menſtrua profluunt, cohabitantes cum muliere menſtruata lepram contrahere, alijsq; affici lethaliſſimis morbis, quare apud Hæbreos vetitum erat, ne viri cum muliere menſtruata in eodem balneo lauarētur, quia ſanguis menſtruus interdum venenum euadit. Subdit tamen Mercurialis non fieri in noſtro corpore verum venenum, cuius cauſa efficiens neq; eſſe poſſet calor naturalis, neq; pręternaturalis, quia veneni vis maior eſt omni calore præternaturalis ſed nullus effectus excedit virtutem ſuæ cauſæ: fieri tamen in nobis aliquid veneno ſimile, cuius ſimilitudo conſiſtit in tribus in celeritate mortis, in ſymptomatibus, in putrefactione, & corruptione humorum. Hinc deducitur labi poſſe imperitos, putantes quem veneno necatum, cum fuerit interno, quod eſt ita externo ſimile, vt communia, & ſimillima ſint exterius ſigna, & accidentia in humano corpore procreata.

Mulierem nouimus claro genere, diuitijs refertiſſimam, viro ſuo orbatam, quæ vix peſtis nomine audito, integra, & incolumis ſe ſubſq; liberos intra magnificas, & ampliſſimas ędes multorum menſium comparato commeatu ſeruis dimiſſis abdiderat, exterorum omnium aſpectum, & alloquium deuitans, quibus tamen non obſtantibus paucis diebus cum tota familia peſte interijt. Idem accidiſſe ſuo tempore teſtatur Mattheus Villanus in deſcriptione ſuę peſtis dum ait. *Fù biaſmata da diſcreti, e la ſperienza veduta da molti, i quali ſi prouedeuano, e ſi racchiudano in luoghi ſolitarij, e di ſana aria, forniti d ogni buona coſa da viuere, oue non era ſoſpetto di gente infetta, in diuerſe contrade il diuin giudicio (à cui non ſi puote ſerrar le porte) gl'ab-*

batte

battè come gl'altri, che non s'erano proueduti. In his ergo & ſimilibus euentibus niſi ad diuina iudicia confugiamus; vt confugit hic Auctor, nulla alia aptior ratio naturalis afferri poteſt, quam prædicta, nempe iſtos, vel aliquem iſtorum interno veneno peſtem contraxiſſe, quæ alios infecit. Quod idem fatendum eſt, vbi peſtis in aliquam regionem nō aſportatur, aduenis omnibus prorſus excluſis, nec aer infectus cognoſcitur, quo caſu deueniendum eſt ad aliquem priorem, qui per intrinſica principia contagione affectus fuerit, quā contactu, commercio, fomite in alijs diſſeminarit.

PROBLEMA V.

Peſtis tempore Pauperes Num in vnum locum, vel plura recludendi.

PEtrus Pariſius *in ſuo tractatu de peſte cap.* 2. Præfectos Ciuitatis includentes pauperes in vnū vel plura loca peſtis tempore acriter reprehendit. Verum hoc remedium Venetis olim fuiſſe admodum ſalutare narrat *Sabellicus lib. 3. Decadis quarta rerum Venetarum:* quo vſus eſt etiam D. Carolus Borromæus in peſte Mediolanenſi de anno 1576. vt teſtantur acta ipſius in Concilio V. Prouinciali, & noſter *Carolus à Baſilica Petri de geſtis eiuſdem libro quarto*. Idē adhibuerunt his tribus annis *Florentini Decuriones*, nec ſine maxima vtilitate, & optimo conſilio. Peſtis enim fomes eſt populus, & multo magis pauperes, qui tum ob edium anguſtias tum ob prauam rationem victus præ ceteris inquinantur, morbumq; depaſcunt, qui ſi per vicos Vrbis peruagari permittantur, dubium non eſt, quin breuiſſimo tempore Vrbem fermè vniuerſam coinquinatam experiamur.

PROBLEMA VI.

Cur Vrbes populatiores peſtis perprius inuadat.

AN quia ſicut craſſiora corpora grauioribus morbis vexantur, ſic frequentiora loca peſtilentia.
An forte cauſa referenda eſt in aeris incluſionem in populatioribus Vrbibus, in quibus tum viæ tum ſaltem ædes anguſtiſſimę ſunt, & populus multus: aer enim diu occluſus facile putreſit, qui poſtea in proximiores ædes ſerpens, & attractus contagium generat. Et hæc videtur ratio, cur ex peſte vnius in vna domo integrę familiæ omni ſecluſa conſuetudine ſępe extinguantur. An potius ratione commercij id oriri dicendum erit, quoniam ad frequentiores Vrbes aduenæ vndiq; frequentiſſimè confluunt, qui ad illam peſtis ſeminaria etiam inſciē deportant.

PROBLEMA VII.

Moniales cur a peſte minus lædantur.

AN quia ſacris abditæ parietibus venenatum auram minimè attrahunt, quę ex cadaueribus, putridiſq; aquæ vel terrę vaporibus profluunt. Hinc carceribus incluſi a peſte fere ſemper fiunt immunes, ad quos peſtilens vapor non peruenit. An etiam quia moniales vtuntur potu tenuiſſimo, ſimplici cibo, abſtinent ſe a laboribus, ab itineribus, a copula & ideo corpora ipſarum minus ſunt præparata ad peſtiferam labem recipiendam: inficiuntur tamen interdum etiam ipſę, vt hoc anno in Mediolanenſi Prouincia, nec non in Vrbe Piſana. Porro vna infecta ob ſimilitudinem victus, habitus, complexionis, reſpirationis, eundem morbum reliquæ facilè contrahunt: & ideo propter aerem peſtilentem intus incluſum, licet egreſſus de Epiſcopi conſilio, & facultate, vt ſupra dictum eſt.

PROBLEMA VIII.

Cur pro peſte auertenda Diui Sebaſtiani Patrocinium vbiq; imploretur.

COniectura fortè illa eſſe poteſt, quam retulit *Pierius Valerianus lib.* 42. Cũ enim apud veteres Peſtis Hieroliphicu fuerint Apollinis ſagittę in Gręcos immiſſę, necnõ apud ſacras litteras idem morbus Numinis infenſi telum ſit: *Niſi conuerſi fueritis arum ſuum vibranit, & parauit illum, & in eo parauit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit*: vbi contagia tum vaſa mortis, tum ardentiſſimæ diuinæ irę ſagittę nuncupantur: ideo Chriſtiana pietas e Diuorum numero SEBASTIANVM ſagittis impetitum aduerſus peſtiferum morbum ſibi tutelarem elegit, cuius patrocinium cum ſæpe multæ Vrbes, præſertim Mediolanenſis anno Chriſti 1576. re ipſa probauerint, idcirco communi Chriſtianorũ voto pro hoc morbo depellendo SEBASTIANVS inuocatur, nullis alijs extantibus in eiuſdem geſtis huius rei veſtigijs.

PROBLEMA IX.

Corpora peſte extincta cur præmollia, & in omnem partem flecti facillima, cetera verò cadauera obrigeſcant.

AN quia vehementiſſima peſtis vis toto impetu corpus humanum ita inuadit, vt omnem penè ſoluat neruorum colligationem? An potius eundem effectum præſtat humidi putreſcentis prædominium, a feruido & noxio calore ita alteratum, vt in morbidam, & laxantem tendat humani corporis corruptionem: interdũ tamen etiam corpora peſte extincta obrigeſcere viſa ſunt, præſertim illorum, quos interius venenum vel genitum, vel attractum præcordia repentino impetu occupabat, abſq; alia naturæ pugna & obſiſtentia.

PROBLEMA X.

A peſte illæſus cur alios lædere poſsit.

AN quia latitans intra veſtes vel in extrema cutis parte noxius & peſtilens fomes venenatam auram foras emittit, quæ a proximioribus attracta, quotquot corpora præparata habent, tot inficit & iugulat, ſaluis ipſis noxij vaporis delatoribus, vel ob eorum frigiditatem, & ſiccitatem, vel ob cutis duritiem & denſitatem, vel ob naturale temperamentum magis reſiſtens, vel ob diuturnam conſuetudinem, & contractum vſum. Certe in Veſpillonibus id apparet verum, quorum nos propinquitatem, & conſuetudinem meritò refugimus, cum tamen ipſi inter agmina cadauerum illęſi permaneant. Ergo peſte non affectus alios inficere poteſt. Idem videre eſt in muribus, fellibus, canibus, quæ animalia illęſa permanentia contagionem in alienas domos contiguas quandoq; deferunt, ideo publico Decurionũ edicto in magnis peſtilẽtijs vt in Vrbe Panormitana anno 1625. interfici ſolent. Pro eadem ſententia adduco *Euagrium hiſt. Eccleſ. lib. 4. cap.* 28. cuius narrationem ad verbum ſupra attulimus. Hic ergo ſcriptor reddens rationem, cur peſtis illa vniuerſum ferè òrbem peragrarit, inquit in aliqua loca irrepsiſſe, quòd multi ſani homines ab infectis regionibus diſcedentes, & in liberas abeuntes, homines illarum regionum coniquinarẽt, eo quod ſecum deferrent contagionis ſeminaria, quam alijs, qui corpora rara & præparata habebant, etiam inſciè communicabant. Neq; id mirum cum etiam mulier ſana, & ab omni gallico morbo immunis alium ſæpe eodem morbo inficiat, veluti teſtantur omnes qui de gallico morbo ſcripſerunt, inter quos poſt alios legendus eſt *Hieronymus Mercurialis in lect. de peſtilentia cap.* 24. Neque hoc eſt contra Philoſophicum axioma. Nemo dat, quod non habet. Siquidem in fœmina intus latebant gallici morbi ſeminaria, ſed tamen propagata ac diffuſa non erant ad exteriores illius partes. Quare dum illis accedit corpus viri paratius, cuius calor in ea occaſſione agitatus valde attrahit, mirum eſſe non debet, ſi gallicam labem, illęſa etiam muliere, in ſe facilè traſfundat. Quod etiam roboratur notiſſimo exemplo illius puellæ ab Auicenna & alijs relato, quæ veneno a Rege Perſarum enutrita, quos Rex volebat, oſculo vel veneris vſu venenatos necabat. Nulla ergo admiratio eſſe debet, ſi interdum homo, vel beſtia abſq; proprio nocumento alios inficere poſſit. Ideo tempore inſignis peſtilentiæ magna cautio adhibenda eſt, & ab omni commercio etiam benè valentium cauendum.

PROBLEMA XI.

Cur aliquibus morbis afficiantur morbo accedentes, a Sanitate verò nemo ſanetur.

HOC quęſitum mouet Ariſtotiles ſectione 7. problemate primo, vbi ſic reſpondet. *An quoniam morbus motio eſt ſanitas autem quies? ergo ille mouere poteſt, hic non poteſt. An quod alterum non voluntariè, alterum voluntariè accidit? Res autem non voluntaria a voluntarijs conſultis plurimùm differunt.* Verum vt ingenij mei tarditatem fatear, licet Prior ratio ſatis probabilis dici poſſit, Poſterior tamen intellectu difficilis videtur, cum tam morbus quam ſanitas non inter voluntaria, ſed inter naturalia connumerentur. Verior ratio illa

mihi

mihi videtur, quam ſubdit problemate quarto, vbi quærens *cur a tabe & lippitudine, & ſcabie capiuntur, qui appropinquarint, ab aqua autem interiecta, aut febre, aut ſtupore attonito, aut aliquo ex numero ceterorum malorum capi nequeant?* Huic quæſtioni ſic optime reſpondet. *An a lippitudine quoniam oculus pars noſtri corporis mobiliſſima eſt ceterarum maximè omnium res ſibi obiecta ſimiles reddi poteſt? quippe qui facilè moueatur ab eo quod moueat. Itaq; fit, vt cum perturbatum obſpicit oculum facilè ipſe etiam perturbetur. Talis autem contagio ideo fit, quoniam ſpiritum vitiat; grauemq; reddit, celerrimè autem omnes morbis arripiuntur ijs, qui ſpiritu corrupto proueniunt, quale eſt omne peſtilens genus. Qui autem appropinquarit talem profectò ſpiritum trahit; qualem æger ille reddiderit. Aegrotat igitur quia morbiferum eſt, quod ſpiritu trahitur: ab vno autem morbum excipit, quoniam vnus ille ſic ſpirat, cæteri ſecus. Eundem verò quia quo ægrotarit, hoc non aliter ſpirat, quam fuerit affectus. Sed ſcabies magis quam lepra: ceteraq; vitia generis eiuſdem afficere poteſt, quoniam per ſumma corporis errat, & humore manat glutinoſo: genus namq; prurientium omne tale eſt. Itaq; id ipſum quia per ſumma oritur, glutinoſumq; eſt nimium, idcircò attingere poteſt, cetera nequeunt vel quia non per ſumma proueniunt, vel quia perſiſtere ſuam ob ſiccitatem non poſſunt, quamuis per ſummam cutem oriantur.*
Hęc Ariſtotoles. ex cuius verbis habes diſcrimine, cur approximatione ſcabies lippiditudo peſtis contrahatur, ſecus vere accidat appropinquanti a ijs ægris. Nam communicatio qualitatis in morbis prouenit ex triplici capite iuxta mentem Ariſtotelis. Primò ex communicatione ſpiritus & halitus. Secundo ex humore glutinoſo. Tertio ex prædominio humidi corrupti, quod facilè alieno termino terminatur. Cùm ergo hæc tria peſtifero morbo maximè inſint, mirum eſſe non debet, ſi facilè & celerrimè communicetur, ſanitati verò multiſq; morborum generibus hæc conuenire non poſſunt; ideo ſeſe communicare nec valent.

Nihilominus propoſitæ doctrinæ aduerſantem obijciet nobis aliquis Gregorium Niſſenum, qui exponens illa verba Saluatoris. *Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis*, effuſè tradit, nullum morbum eſſe contagioſum, eo quia neq; ſanitas eſt contagioſa, cum contrariorum, eadem ſit diſciplina. Et ſi illi obijcias quotidianum experimentum, ex commercio infectorum ſanos contaminari, reſpondet S. Doctor, id euenire, non quia infecti alios contaminent, ſed quia omnes, qui peſte corripiuntur, communi aere vtuntur, & eandem internam habeat diſpoſitionem. Verùm Niſſenum eo loco oratoris potius, quam Philoſophi perſonam egiſſe ſuſpicor, nixus auctoritate *Hieronymi Mercurialis cap. 3. de peſtilentia in calce.*

PROBLEMA XII.

An dentur regiones Peſtilentis morbi prorſus expertes.

APVD Locras, & Crotoniatas Peſtem nunquam viſam *Plinius lib. 2. cap. 98.* teſtatur. Item regionem illam occidentalem AEthyopiæ, quæ fluuium Nigir appellatum accolit, contagione nunquam tentatam Iulius Scaliger exercitatione trigeſima ſecunda ſcriptum reliquit. Quod idem priuilegium Nigritis, & Moſcouitis collatum narrat *Hieronymus Mercurialis lect. de peſtilentia cap. 17.* Pari modo apud Calecutum Vrbem Indicam, & totam illam regionem peſtem nunquam viguiſſe *Cardanus lib. 1. de ſubtilitate* retulit, & approbauit. Prouenit hęc immunitas ex nimia caliditate, & ſiccitate regionum, quæ tollit humiditatem putrefactionis peſtilentis matrem. Peſtis ſiquidem, vt autor eſt *Galenus primo de different. febrium 4.* generatur putrefactione accenſa circa cor. De Neapolitana Vrbe item fertur ob aeris ſalubritatem, & loci amœnitatem iam per annos quin-

quies centum à peſte illæſam ſeruatam, vtinam per totidem annos, & multo plures à Deo ſeruetur. Et quamuis tempore ſtrenuiſſimi Ducis Leutreci in Gallorum exercitu nonnulla contagionis ſeminaria viguerint, Vrbs tamen ab hoc morbo prorſus fuit immunis.

E contra verò à Meridianis partibus, e quibus Auſtrales venti ſpirant, incipit, vel ſaltem valde deſæuit Peſtis, & in Partes Occidentales tendere ſolet. Quod teſtimonio *Pliny lib. 7. cap. 50.* & experimento ipſo ſatis probatur. Idem optimè obſeruauit Matthæus Villanus in deſcriptione ſuæ peſtis. Scribit enim ſequentia verba. *E venendo di tempo in tempo verſo Ponente compreſe la Sardigna, e la Corſica, e l'altre Iſole di queſto Mare, e dall'altra parte, ch'è detto Arabia per montagne appertenenti diverſo Ponente ſtendendoſi à mezzo giorno con più aſpro aſſalimento, che ſotto le parti Settentrionali.*

PROBLEMA XIII.

Piſces à Peſte Num ſint immunes.

EX animantibus omnia Peſti ſubiecta præter Piſces, quos *Ariſtoteles lib. 8. de hiſt. animalium capite decimo* ab omni cõtagio exemit. Quod dictum non caret difficultate, tùm quia Piſces facilè putreſcant, & in nobis peſtem gignant, ideo Peſtilenti tempore etiam in quadrageſima publico edicto vetantur, tum quia Piſces tam maritimos, quam fluuiales interdum ægrotare concedat eodẽ loco Ariſtoteles. Ergo ſi poſſunt ægrotare; poterunt etiam peſtiferam labem contrahere, tum quia aquæ venenatos piſces Serpentes, Crocodrillos, Dracones contineant, ergo intra aquas gigni poteſt venenum, ſed peſtis nil aliud eſt quam naturale venenum ergo.

Nihilominus ſi de vera peſte, quæ ex aeris putredine oritur, ſit ſermo, vera dixit Ariſtoteles. Nam cum piſces careant pulmone, aerem attrahere nequeunt. Tanto magis quia neq; intimas aquæ partes aer peſtilens penetrare poteſt, ſed ſolum eandem in ſuperficie tangit. Cum ergo aer ſit communis peſtis cauſa, quæ plures eodem morbo in eadem regione afficit, ideo defectu reſpirationis Piſces à Peſte fiunt immunes, non tamen à venenatis qualitatibus, veluti rationes factæ conuincere videntur.

PROBLEMA XIIII.

Cadauera peſti extincta Num ab animantibus carniuoris attingantur, vel potius ab eis aufugiant.

NEC feras, nec canes, nec rapaces aues ad cadauera peſte extincta accedere, multi graues ſcriptores tradidere. Inprimis *Liuius Decade 1. lib. 1. Cadauera* inquit *intacta a canibus & vulturibus tabes abſumebat.* Quo loco tradit etiam nec illo, nec priori anno vllum Vulturium in illa regione apparuiſſe, quod aeri cedat peſtilenti: idem obſeruauit *Ouidius lib. 7. Metamorphoſeon* loquens de peſte quam deſcribit,

Mira loquar, non illa canes, auidæq; volucres,
Non cani tetigere lupi, dilapſa liqueſcunt
Afflatiſq; nocent, & agunt contagia latè.

Idem

Idem decantauit Lucretius lib. 6. de peſtilentia.

Multaq; humi cum inhumata iacerent corpora, ſupra
Corporibus, tamen alituum genus, atq; ferarum,
Aut procul abſiliebat, vt acrem exiret odorem
Aut vbi guſtarat, languebat morte propinqua.

Ex quibus verbis deducitur aues odoratu pręſentire peſtilens venenum ſibi infeſtum, ideo fugere.

Pari modo veneno necatos a feris, & quibuſuis carniuoris animantibus intactos relinqui auctor eſt *Plinius lib. 2. cap. 63.* cuius rei duplicem reddit rationem *Mercurialis* allato etiam hoc Plinij teſtimonio, *lib. 1. de venenis cap. 16.* Prior eſt quia venena ſiue calida, ſiue frigida ſint congelant, & exſiccant dulcem illam humiditatem, qua feræ delectatæ ſolent proſequi cadauera. Secunda ratio eſt quia ab huiuſmodi cadaueribus profluunt quidam praui & inſuaues halitus, quos vbi carniuora ſentiunt, ab eis aufugiunt.

Nihilominus interdum oppoſitum in peſtilentibus accidiſſe euidentibus argumentis demonſtrare poſſumus: inprimis *Thucydides de peſte Athanienſi* quamuis referat aues & quadrupedes carnes inſepultas hominum non attigiſſe ſubdit tamen *vel ſi guſtaſſent moriebantur*. Quod idem eiſdem verbis dixit vbi ſupra *Lucretius*: ergo ſupponunt iſti Auctores non eſſe adeo certum & infallibile cadauera peſtilenta non attingi ab Auibus, vel quadrapedibus, ſed ſi ex eſu illorum moriebantur, ſupponitur ea ſemel ſaltem deguſtaſſe. Secundo affero teſtimonium *Ioannis Grillotij Societatis Ieſu de peſte lugdunenſi anni 1628. cap. 5.* vbi hæc fatur. *Piget eloqui Ianuario vertente aliquot cadauera in agro confluentino inter virgulta inuenta à coruis, & magnis auibus canibuſq; fœdum in modum lacerata, cum aliquot menſes inſepulta iacuiſſent, ſed & intempeſta nocte fellium agmina ad muros confluebant, horrendiſq; clamoribus omnia complebant, atq; adeo in agro viſus non ſemel canis moloſſi ſpeciem humum refodiens, vt cadaueribus veſceretur, & quamuis non pauci inſidias tetenderint, vt eminus glande percuterent, omnem conatum eluſit; in ſuburbio vltra Pontem Rhodani feruntur paſti humana carne aliquot canes, qui rabie correpti aſellos admorſos eodem ueneno infecerunt; ij furentes fiſtula perempti ſunt.* Idem in Vrbe Panormitana accidiſſe parte 10. cap. 2. num. 12. dictum fuit, vbi etiam canes publico edicto interfecti omnes: in Vrbe Florentina eodem Decurionum ſtatuto iuſſum, vel occidi, vel intra proprias ędes vinculis cuſtodiri, ne ad dilanianda cadauera, ad quę non ſemel iam acceſſerant, reuerterentur. Idem fere tempore Maximini accidiſſe teſtatur Euſebius libro 9. cap. 7. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ vbi hæc habet, *iam verò nonnulli extincti canum laniatus ac præda facti ſunt, ob quam cauſam, qui adhuc erant ſuperſtites ad canes interimendos ſe conuerterunt, timore quodam percuſſi, ne inſana rabie furentes homines etiam viuos deuorarent.*

PROBLEMA XV.

Peſtilentia An bis eundem hominem corripiat.

PEſtilentię morbo neminem bis affici tum experimento tum ratione naturali confirmatum volunt permulti. Adnotauit id Thucydides de peſte Athenienſi his verbis. *Magis illi qui euaſerant, & morientem, & laborantem miſerabantur tum quia malum ante experti cognoſcerent, tum quòd ipſi iam in tuta eſſent: bis enim eundem hominem morbus non ita corripiebat, ut interficerent. Et beati ab alijs dicebantur, & ipſi ſubito gaudio elati etiam in ſequens tempus ſpem quandam leuem habebant, ſe neq; ab ullo alio morbo amplius interfectum iri.* Procopius quoq; de bello Perſico lib. 2.

narrat, peſtem quæ in Vrbe Conſtantinopolitana graſſabatur, eadem corpora nõ bis repetijſſe. Ratione etiam eadem ſententia roboratur, tum quia qui peſtem euaſerunt, puriora habent corpora, virtutes fortes, expulſo & euacuato a natura noxio humore, ex quo peſtis generatur, tum quia nulla eſt validior ratio, cur Veſpillones inter agmina cadauerum illæſi ſeruentur, niſi quia iſti perprius peſtilentia laborauerant, & ideo eodem morbo amplius non tentantur, tum quia ſi quæ exempla afferuntur aliquorum, qui ſanati denuò fuerint infecti, iſti non erant perfectè ſanati, Poſtremò ſufficit, ſi doctrina Thucydidis ſit vt in pluribus vera, quãuis ob peculiares circumſtantias quandoq; oppoſitum eueniſſe fateantur.

Nihilominus contraria ſententia mihi videtur multo verior, & indubitata, ſiquidem multo plura exempla adduci poſſunt eorum, qui poſt incolumitatem ad idem morbi peſtilentis genus reuerſi ſunt, quam eorum, quos idem morbus bis non inuaſerint: Scribit enim *Euagrius lib. 4. Eccleſiaſ. hiſtoria cap 28.* hęc verba *Euenit etiam interdum, ut qui ſemel atq; iterum ab hoc morbo correpti euaſiſſent, rurſus eodem oppreſſi interirent.* Duo itidem exempla oculatus teſtis retulit *Marſilius Ficinus in ſuo Antidoto Epidemico cap.* 14. Plura alia congeſſit Philippus Ingraſſias de peſte Panormitana cap. 25. & omnes de peſte ſcribentes ſimiles producunt euentus, quos nos etiam in hac peſte Florentina non ſemel in pluribus experimento cognouimus, & pręſertim in Petro Martyre Presbytero, & Parocho Eccleſię Collegialis S. Fridiani, Sacramentis miniſtrandis expoſito, qui ſemel perfectè a peſte liberatus, iterum quoq; infectus fuit, & iterum ſanatus. Longumq; eſſet caſus omnes tum hic tum alibi occurrentes longa velle narratione recenſere.

Deinde argumentor ratione. Poſitis eiſdem cauſis ponuntur ijdem effectus, cur ergo ſtante eadem cœli noxia influentia, permanente eodem corporis temperamento, aeris infectione, peſtilentium contactu, nõ ſequetur idem peſtis morbus? Rogo veneno exteriori ſemel læſus, nõnne bis & decies niſi diu aſſuetus ab infantia eſſet, offendi eodem poteſt? Peſtis quid eſt niſi internum venenum vel ab exteriori fomite intus attractum, vel in humano corpore procreatum: ſiem a quacunq; alia ægritudine ſemel liberatus nonne ad eandem redire poteſt. Vnde ergo priuilegium iſtud vſurpauit ſibi peſtilens morbus, vt eundem hominem bis non inuadat? Cum peſtis ab accenſa humorum putrefactione gignatur, cur liberatus a peſte, ſpirantibus Auſtralibus ventis per diuturnum tempus, cõmedens putridos terræ fructus, cum tabe morbidis diu verſans, eodem morbo inſici non poterit? Ego ſane rationem huius naturalem non aſſequor;

Poſtremò ſi ſanatus perfectè a peſte non amplius eodẽ coinquinatur, vel id habit ſolum durante eadem peſtilentia, vel etiam pro quacunq; alia ſuccedente: hoc Secundum dici non poteſt, quia coaceruata poſt annos multos putrida peſtis materia in vno corpore ad peſtem affecto, reuoluente item alia noxia cœli conſtellatione, fieri nequit quin morbus iſte in tali corpore non procreetur. Neq; primũ aptè dici poteſt, quia cum peſtis per trienniũm, & multo maius tempus, vt dicemus, vigere in aliqua regione ſoleat, dubium non eſt, quin toto hoc tempore, eiſdem cauſis influentibus, idem morbus ex noua materia collecta non poſſit reuiuiſcere. Quod enim dicebatur redire non poſſe, euacuato per bubones, & carbunculos noxia materia, hoc ſanè difficultatem non euacuat: tum quia hoc cõmune eſt omnibus morbis, quorum materia ante ſanitatem euacuari debet, quæ ſemel ab aliquo corpore exploſa, noua in eodem gigni etiam poteſt, tum quia an tota materia fuerit, vel non fuerit exploſa incerta res eſt. Non ergo Veſpillones, non alij miniſtri, non Athenienſes ſemel peſte affecti, poſt primam acceptam incolumitatem, ita tuti eſſe poterant, vt ab omni alia peſte liberi euaſiſſent. Deinde ſi hęc fuit proprietas quædam Athenienſis peſtis, vt bis eundem non corriperet, expulſa omni peſtis materia ab humano corpore, id ſanè non eſt ad omnes alias peſtilentias, & ad maiorem hominum hoc morbo correptorum partem contra

mani-

manifeſta experimenta extendendum, ex quibus omnibus haud cuilibet difficilè erit oppoſita argumenta infringere.

PROBLEMA XVI.

Robuſtiores cur præ ceteris peſte proſtrati.

MIratus non ſemel ſum in præterita peſtilentia, cur fera hæc peſſima poſthabitis ſenibus, debilibus, ac infirma valetudine, in iuuenes, vel fortiores, ac robuſtiores viros vt plurimum inuaderit. Cauſam ciſcitatus, eam tandem legi apud Marſilium Ficinũ in ſuo epidemico Antidoto cap. 24. vbi ſic diſcurrit. *Nulli confidendum eſt in hoc quòd ceteris ſit fortior, & magis ſanus, quoniam uenenum ita fortes intermit, ut debiles: immò uenenum iſtud plus quam reliquos offendit ſanguineos, atq; robuſtos, eo quòd aperta ſunt illis pectoris uia, habent & cor ualde calidum, & humidum; ideo cordis ipſa caliditas, per quam cito ſuccenditur, & inflammatur, confeſtim putrefactioni ſubeſt humiditas, in quam uenenum conuertitur: quippe ut quanto plus in uaſe uini, et quanto potentius, tanto etiam plus, atq; mordacius uertitur acetum, ſic potens uenenum tanto quidem abundantius, quanto calidior erit in pectore ſanguis; quandoquidem ſanguis ſit ipſe uenenum perquamfaciliter, paruoq; ipſius contactu tranſmutatur ad idem: conuertunt enim ſe alterutrũ contacta inuicem partes ad uenenũ* &c. Hęc Marſilius Ficinus.

Alia ratio huius rei eſſe poteſt, quòd robuſtiores leuibus morbis facilè reſiſtunt, ideo conceruatur in iſtis magna noxiæ materiæ copia, cui tandem naturalis virtus ſuccumbit, & ob hanc cauſam quò aliqui viribus pollent, eo acerbiores patiuntur morbos, maioraq; vitæ pericula ſubeunt. At viribus debiliores, facilè quidem infirmantur, ſed morbi etiam inuadentes leuiores ſunt, ideo facilè curari, & reparari poſſunt, & cum frequentius morbis laborent, natura foras noxios humores expellit, conſequenter etiam maximam morborum quandoq; in aliqua regione ſerpentium vim magis quam robuſti euadunt.

PROBLEMA XVII.

Bubones cur in inguine & ſub axillis frequentius appareant.

AN quia partes iſtæ prę ceteris molliores, & humidiores venenati tumoris, qui ex humido corruptionis parente promanat, aptiores ſunt ſedes. An quia prædictę partes tum humidiores, tum calidiores ſunt in exceſſu, mordacemq; continent ardorem, proportionatam cum humido corrupto peſtis materiam. An potius quia peſtiferum venenum, ne præcordia occupet, natura ab intimis viſceribus, ac præcipuis viuentis partibus propellit, ac ad infimas detrudit, inguina verò cum proximiora ſint, facillimè omnium hanc materiam ſuſcipiunt, quæ etiam cum ſit viſcoſa & craſſa ſuo pondere, depulſa etiam a natura, deorſum fertur. His accedit maximam eſſe inter thoracem & inguinaria ſympathiam & conſenſum, ex quo fit peſtiferam materiam in Thorace receptam facilè ad inguinaria confluere. Iſtæ igitur poſſunt eſſe congruæ mea ſententia rationes, cur freqnentius Bubones in inguinibus fiant, interdum verò ſed rarius pèſtilens vapor intus incluſus ſurſum petit, caput & cor aggreditur, & tunc natura per alias partes illum expellere conatur. Si cor

inuadit,

inuadit, illum ad axillas & alias apertiores vias deijcit, ſi caput, ad aures, vel ad collum reijcit: quandoq; in gutture viſi ſunt carbones peſtilentes, vt de anno 1575. in Tridentina Vrbe teſte *Michaele Mercato cap. 2. de peſtis inſtructione* non ſemel in oculis, vt ſub Maximino Tyranno, quemadmodum referunt *Euſebius hiſtor. Eccleſiaſtica lib. 9. cap. 6. Nicephorus cap. 12. et 23.*

Peſtilens carbo quo minor eo deterior, ob defectum expultricis facultatis, & materiæ copiam, quæ interiora rurſus petens cor veneno necat, ideo cum his carbonibus ægri interdum pereunt 2. 3. vel 4. die. Quo verò plures ſunt & latiores, vel per totum corpus diffuſi, eo magis vitam pollicentur, ſignum enim eſt naturam veneno interiori non parum exoneratam fuiſſe.

Notandum verò eſt, etiam regnante peſtilentia, interdum in inguine procreari bubones, vel carbones non peſtilentes, vt his tribus annis in Vrbe & ditione Florentina ſępe accidit, & idem ſuo tempore contigiſſe teſtatur *Mercurialis de peſtilentia cap. 27.* vbi dat regulam diſtinguendi bubones peſtilentes à non peſtilentibus. Nam peſtilentes inquit febrim gignunt, & ſæuiſſima accidentia, fiunt deliria, vomitus, vrinę turbidæ, vigiliæ, ſternutationes, thuſſes, ſtomachi cruciatus, pluraq; alia ſymptomata de quibus agetur problemate 31. At bubones non peſtilentes febrim non procreant, vel non niſi diariam, nec minus concomitantia habent prædicta accidentia.

Obſeruanda etiam eſt qualitas & color tumoris. Si quidem tumor peſtilens propter humoris craſſitiem eſt durus, in parte infima propter incendium eſt rubeus, in media propter maiorem ardorem exſiccantem eſt niger, veluti ob eandem rationem nigri ſunt carbones in ſuprema ſiue in apice propter maximum incendium & vſtionem apparet veſica cum maximo dolore & cruciatu. De Quibus omnibus necnō de eiuſdē curatione legendus eſt idē Hieronymus *Mercurialis cap. 28. 29. et 30. Fallopius in ſuo tract. de tumoribus cap. 8. de bubone peſtilenti.*

Tertio obſeruandum eſt, hanc eſſe Bubonis peſtilentis conditionem, longo medicorum experimento comprobatam, vt plerunq; inter quartum diem, ſæpe, ſæpius in ſexto non ſemel intra nonum interficiat. Qui verò nonum diem euadunt, pauci moriuntur; quamuis in longiores ac moleſtos morbos frequenter deſinant.

PROBLEMA XVIII.

Maculæ peſtiferæ cur poſt mortem interdum appareant, prius inuiſæ.

SIcut qui hauſto veneno obeunt, interni vicus ſigna ſiue maculas poſt obitum in cute præbent, ita peſte proſtrati peſtiferis maculis coniquinantur, quæ prius deliteſçebant. Huius rei plures reddit rationes *Mercurialis tract. de maculis peſtiferis cap. 8.* quarū aliquas approbare nullo modo poſſumus, præſertim illam, qua docet extincto calore natiuo adhuc remanere in cadauere facultatem expultricem, a qua materia illa venenata foras propellitur. Quod probat auctoritate *Ariſtotelis lib. 3. de hiſtoria animalium cap. 11. et lib. 2. de generatione cap. 4.* docentis *in demortuis augeri vngues, et pilos*, non quidem vera actione augmētatiua, ſed expulſione vaporum & fuliginum, qui ſimul conglutinanti pilos & vngues efficiunt, veluti docet Galenus in lib. de temperamentis, & in lib. de facultatibus naturalibus, ergo ex ijs habemus demortuis ineſſe expultricem facultatē, & abeunte anima aliquam vim ipſius animę licet exiguam remanere ſicut recente, ſole & igne adhuc caloris aliquot ſignum experimur.

Verum ſi facultas expultrix inſidet animæ, à qua pendet in eſſe & conſeruari, quomodo credibile eſt abeunte anima remanſiſſe in cadauere veram, & non fictam potentiam expultricem? Deinde ſi inter ſigna vitæ alicuius eſt expulſio, & motus, quomodo in demortuo remanet vitæ notio? Poſtremo & ad hominẽ. Si non remanet in cadauere potentia augmentatiua, retentiua, motiua, nutritiua cur expulſiua remanebit, cum omnes iſtę facultates eodem modo animam conſequantur? Neq; vrget allata Ariſtotelis doctrina. Nam reſpondemus vngues & pilos in mortuis non augeri realiter, ſed apparenter, quatenus carnes morbo & mortis pallore depreſſæ pilos & vngues longiores faciunt apparere.

Altera ratio ab eodem ſcriptore adducitur, quòd virtus retentiua in viuente tum bonos tum prauos humores inuicem permixtos validè retineat; qua facultate per animę receſſũ abeunte peſtiferos illos humores ſua fluxibilitate exterius faciat erumpere. Sed neq; in his doctiſſimo Philoſopho aſſentimur tum quia in viuente expulſiua multo magis noxios propellit humores quam retineat retentiua; cum eadem ſit anima omnium operationum commune principium, tum quia ſi per mortem abit retentiua cur non expulſiua vt ſupra argumentabamur? tum quia ceſſante retentiua non ſequitur venenatã materiam ad cutim properare, ſed in partibus infimis in quibus fixam ſedem poſuit, remanere, maxime cum materia illa ſit viſcoſa & craſſa.

Multo verior illa mihi Ratio probatur, quòd natura tum ſemper, tum maximè in extremis infenſum vaporem peſtilentem conetur a ſe viribus omnibus propellere: & licèt ob debilitatem vincatur, tamen materia iam commota, & quæ iam erat in via, ad cutim facilè depellitur. Accedit agitatis per mortis conflictum humoribus, tenuiores ad extremas partes repelli, viasq; facilè aperiri, per quas noxia materia pertranſiens, carnem ad inſtar verberum commaculet, & coinquinet.

PROBLEMA XIX.

Cur maculæ peſtiferæ in dorſo, & pectore, non in facie conſpiciantur.

CVR Peſtiferę maculę in dorſo, & pectore appareant facilis eſt Ratio. Siquidem peſtilens humor teſte *Galeno primò de differentijs febrium* pręcordia potiſſimum inuadit, cor autem quantum poteſt venenatam hanc materiam a ſe in proximas partes propellit, ſed partes cordi proximiores ſunt dorſum, & pectus, & ideo mirum non eſt, ſi partes huiuſmodi commaculatæ quaſi nigro, vel rubeo carbone conſpiciantur. Sed cur in facie ſimiliter non appareant, nulla hucuſque efficax Ratio, mea quidẽ ſententia, idſuadet, nec quadruplicẽ illã cauſam a Doctiſſimo *Mercuriali cap. 7. tract. de maculis* allatam probo. Videmus enim materiam vennenatam ac peſtiferam caput aſcendere, dolores capitis maximos cauſare, inflammationes item oculorum, thuſſes, cur ergo vapor ille natura expellente non poterit per faciem erumpere? Accedit carbones peſtiferos, vt ſupradiximus, conſpici ſub auribus, in oculis, in gutture ergo hic locum non habet cerebri frigiditas, aeris item ambientis, cum æſtiuo tẽpore poſſit eſſe calidiſſimus, nec item copia ſpirituum animalium in vultu, nec materiæ viſcoſſitas, cum his omnibus rationibus non obſtantibus ſub auribus & oculis peſtiferi carbones gignantur. Poſtremò videmus morbiliones, & variolas faciem magis, quam ceteras corporis partes petere & illam maculare cur ergo

eundem effectum non præſtant peſtilentes maculę, quarum materia ita in humano corpore ex feruido calore ebullit, & caput petit, ſicut materia morbilionum. Ratio ergo petenda eſt ex naturæ debilitate & diſtantia loci in quo iacet materia febris peſtilentis, qui locus ſunt intimæ & profundæ corporis partes, in quibus natura victa, & proſtrata a febri peſtilenti non ſine maxima difficultate expellere poteſt materiam illã ad partes remotiſſimas & ſuperiores, & ſi id conetur, tametſi materia ab leuitatem caput aſcendat, tamen ob virium debilitatem non poteſt ſibi nouas vias per cutim faciei aperire, ſi enim id poſſet, euacuationibus huiuſmodi facilè liberaretur.

PROBLEMA XX.

De ſignis futuræ Peſtilentiæ in aliqua regione.

ANnum peſtilentem plura prænuntiant, quorum aliqua a cœlis, alia ab elementis, alia ab animalibus vel volucribus petuntur. De quibus nonnulla videri poſſunt apud Hieronymũ Fracaſtorium lib. 1. de contagione cap. 13. Iacobum Soldum Florentinum Ordinis Seruorum in ſuo contra peſtem Antidoto cap. 5. & alios Auctores.

Primum ac pręcipuum futurę peſtis inditium, vel potius cauſa eſt congreſſus, ſiue coniunctio Saturni cum Ioue in ſignis aereis; qualis accidit in peſte illa de anno 1346. quæ tertiam hominum partem necauit, quo anno, vt ſcribit Matthæus Villanus in principio ſuæ hiſtoriæ, aderat coniunctio Saturni cum Ioue in Aquario, ex qua tam funeſti ac luctuoſi effectus prodierunt. Pari ferè modo infenſa eſt coniũctio Saturni cum Marte in ſignis aereis maxime libra, Aquario, & Scorpione, præſente Sole aut Luna, qualem experimur hoc anno 1631. quo vniuerſa Gallia Ciſalpina, Etruria, ac maior Italiæ pars morbis peſtilentibus laborarunt. Tanta verò eſt Saturni vis malefica, vt in Syria, vbi maximè dominatur, ſeptimo quoq; anno, peracto periodo peſtis reuertatur.

Secundum futuræ peſtis inditium & cauſa ſunt cometę formã ignitæ columnæ rapreſentantes, vel etiam ſtellæ cadentes, vel per aerem excurrentes inter finẽ æſtatis & initium Autumni. Etenim impreſſiones iſtæ ignitę hoc tempore excurrentes veneficarum influentiarum dominium pręſeferunt, quæ quidem humores valde alterant, morbiliones, pullulas, & tumores, ſiue bubones in humanis corporibus procreant, vel etiam aerem inficiunt, vt poſt Arabes tradit *Albertus Magnus lib. 1. metheorerum.*

Neq; obſtat ignitas iſtas impreſſiones ob calorem & ſiccitatem potius peſti, quæ ex putredine in gradu ſupremo naſcitur, aduerſari. Siquidem huiuſmodi qualitates non manet in ſuo eſſe connaturali, ſed ſedẽ habent in materia combuſta, & ideo malefica & corporibus humanis valde noxia. Sicut enim fulgur liquores, quos tangit, reddit peſtiferos vt experimento & ratione allata probat Chriſtophorus Iauellus in tract. Meterologico, agens de fulgure, ita huiuſmodi impreſſiones ignitæ ob combuſtam materiam aerẽ inficiunt, qui attractus, cõcurrentibus multis alijs cauſis, in corporibus præparatis generat venenum.

Tertium Peſtis inditium ſunt crebriores & inſueti Meridiolanes vel ſubſolani flatus præſertim menſe Decembri, qui cum calidi & humidi valde ſint peſtem facilè alijs concurrentibus inducunt. Sumitur idem ex Ariſtotile qui ſec. 1. problemate 21. Scribit tunc annum fieri peſtilentem cum ſolis calor multos vapores e terra tollit, & fit annus calidus & humidus in exceſſu, qui eſt annus Auſtrinus peſtilentiæ Pater; a cuius flatu cum Varro Cocyram liberaſſet, eandem Vrbem a

peſte

peſte etiam reuocauit. Quod idem præſtitit Empedocles obſtructis quibuſdam montibus, per quos Auſtralis ventus tranſibat, ex quo Agrigentum ab hoc morbo eripuit. Similiter alius omnes ſuæ domus feneſtras quæ Auſtrum reſpiciebant, pariete concluſit, apertis alijs ſeptemtrionem verſus, ob quam cauſam immunem ſe ſuamq; familiam totã a graſſante peſte cuſtodiuit, interdum tamen etiã ſiccitate regnante factæ ſunt peſtilentiæ. Sic *Liuius lib. 1. Decadis quarta* refert Romæ peſtem eſſe factam propter magnam ſiccitatem; & idem obſeruauit *Nicephorus Caliſtus lib.* 15. *cap.* 10. accidiſſe ob ſiccitatem peſtem quandam, in qua homines inflammatis oculis primò viſum amittebant, deinde accedẽte tuſſi peribant, cui nullum humanum remedium ſalutare erant, & *Virgilius lib. 3. Aeneiedos* tradit, ob calidam & ſiccam intemperiem ortam fuiſſe in Creta peſtilentiam. Ceterum verè, vt obſeruauit *Mercurialis Lect. de peſtilentia cap. 8. in fine*, huiuſmodi peſtes non oriebantur ex cauſa ſiccitatis ſola, ſed ex penuria annonæ vel ex fructibus terræ vitiatis, vel ex carne Taurina, vel ob bella vel terræmotus vel etiã ex ignitis cometis, qui vt dictum eſt, ob materiam combuſtam, aerem vitiabant. Itaque conſtitutio anni calida & ſicca non eſt ſignum per ſe futuræ peſtis, ſed bene calida & humida magis quam frigida & humida. Calor enim alterat humidum & in putredinẽ illud vertit, vt videmus in carnibus, quæ ęſtiuo tẽpore facile putreſcũt.

Quartum peſtis futuræ ſignum eſt annus à ventis ſilens. Aer enim denſibus nubibus in hyeme multũ diuq; opertus, qui in pluuias minime reſoluitur, futurã indicat in vere peſtilentiam, dummodo idem tempus per Decembrem, Ianuarium, & Februarium nullis cadentibus pluuijs conſiſtat. Sicut enim aer reſolutione nubium in aquam expurgatur, ita diuturno operimento nubium, ſilentibus ventis, inficitur. Talis fuit conſtitutio anni illius, in qua viguit Athenienſis peſtis, in qua viſus fuit annus auſtrinus ſeu calidus, a ventis omnimodè ſilens, veluti teſtatum reliquit *Hippocrates ſec. 3. tertij Epid.*

Quintum futuræ peſtilentię ſignũ eſt caliditas, & ſiccitas veris inſolita, & inordinata, quæ ſuis careat imbribus, præſertim Meridionalibus ventis tunc frequentius ſpirantibus, vel etiam magna temporis inconſtantia, itaut per dies octo exẽpli gratia Serenitatem magnam oſtendat, per alios dies octo denſa nubila ſuſtineat, atq; ita ſucceſiuè eadem varietas inſpiciatur. Idem iudicium ferendũ eſt, ſi eadem die eadem inconſtantia per multas hebdomadas continuetur. Hæc enim inconſtantia temporis maximam præſefert vaporũ copiam per aerem diffuſam, quæ calore ſolari diſſipari nequit. Deinde iſtæ maximæ varietates ſunt tranſitus ab extremo ad extremum ſine medio contra naturæ ordinem, qui eſt ab extremo ad extremum per medium, vt conſtat in ſucceſſione hyemis cum vere, veris cum æſtate, & æſtatis cum hyeme, idcirco non ſeruato medio inſignes, & noxiæ admodum in humanis corporibus inducuntur alterationes.

Sextum futuræ peſtis ſignum eſt dierum caliditas, & frigiditas noctium immoderata. Hęc enim pugna frigoris nocturni cum calore diurno, qui actione antiparitteſi intra præcordia recluditur, maximam affert humanis corporibus læſionem, itaut quietem noctu capere nequeant, & præfocari videantur. Tales ſiquidem tranſitus repentinos ab extremo ad extremum ſine medio, ideſt a frigore ad calorem, & a calore ad frigus nequit humana natura ſuſtinere. Præceſſit eiuſmodi ſignum in peſte illa, quæ legitur apud *Liuium Decade prima libro quinto*, quam dicit ortam ex cœli intemperie raptim mutatione in contrarium facta.

Septimum futuræ peſtilentiæ ſignum, quod à duobus præcedentibus non eſt valde diſimile, ſed potius additamentum, eſt inuerſio ordinis, ſiue qualitatũ quatuor anni temporum, itaut ęſtas frigida, & humida noxios, & frequentes imbres, Hyems ſiccitatem, & calorem ferant. Ver calidum & ſiccum, Autumnus calidus, & humidus conſpiciatur. Nullum futuræ peſtilentiæ indicium iſto certius dici poteſt.

Octauum futurę Peſtilentiæ ſignum eſt maxima copia locuſtarum, vermium, ranarum, & ſimilium animalium, quę ex Putri naſcuntur. Hæc enim nimiam aeris humiditatem, & putrefactionem indicat; qui attractus intra humana corpora, humores pariter putrefacit, & corrumpit. Quod ſignum in quadam peſte teſtatur Gentilis ſe obſeruaſſe, in qua ranę quędam paruulæ caudatæ, veluti in plaga à Deo Pharaoni cœlitus inflicta factum eſt, vbique ferè oriebantur. Celeberrima etiam illa eſt in AEthyopia ex locuſtarum in littore putreſcentium copia creata.

Nonum Peſtis ſignum eſt continuus, & valde immoderatus pluuiarum impetus, præſertim cum fluuiorum inundatione diu perdurante, ex quibus putridi vapores enaſcuntur, quæ peſtilentiam inducunt. Tales fuit origo illius Peſtis, quā recitat Blondus, & alij quamplures, teſtantes ex Tyberis inundatione ortam peſtilentiam, qua contactus Pelagius Romanus Pontifex obijt. Hanc ob cauſam Pythonem, horribilem Draconem, poſt diluuium ex nimia terræ humiditate enatum, atq; aureis Apollinis telis poſtea confixum *Ouidius lib.* 1. *Metamorphoſeos* meritò effinxit. Quibus rerum tegmentis ex aquarum inundatione ſuper vniuerſā terram, humidum corruptionis, & peſtis parens ſolaribus radijs exſiccatum adūbrauit.

Decimum Peſtis futurę inditium non leue eſt canum frequens rabies. Quod annotauit Lucretius lib. 6 Athenienſem peſtem deſcribens vbi ſic canit.

Imprimis fida canum vis
Stratis vijs animam ponebat in omnibus ægram
Extorquebat enim vitam vis morbida membris.

Idem obſeruatū lego apud *Alexandrum Benedictum lib.* 1 *de febre Peſtilenti cap.* 5. vbi ſic loquitur. *Canes quandoque ſaua rabie acti peſtem portendunt, qui Homero teſte cum alijs nonnullis animantibus prius Peſtilentia corripiuntur, quæ poſtea ad homines pertranſit.* Idem ſuadetur ratione, quia canum rabies venenum eſt, & non minus contagioſus morbus, quam Peſtis, ideo e canina rabie ad peſtem facilis eſt tranſitus.

Decimumprimum Peſtilētiæ futuræ inditium eſt luporum in oppida vel vrbes, Ingreſſus, & damna inferentium. Quod inter Peſtis ſigna enumerat *Andreas Gallus in faſciculo de Peſte, & Proſper Borgatius in ſuo tractatu de Peſte, Pierius Valerianus lib.* 15. *agens de lupo.* Rationem naturalem non aſſequor, cum lupi ex fame ſola ad ingreſſum oppidorum, vel Vrbium moueri poſſint, non ex veneno intus incluſo niſi hoc venenum famem appelles. Nihilominus hoc portentum paſſim traditur ab auctoribus. Quod etiam euenit in quadam Peſte ſub Federico II. de qua Sigonius lib. 17. de Regno Italiæ, inter alia ſigna, Lupos quoq; enumerat his verbis: *Lupi etiam Vrbes ingreſsi capti, atq; ſuſpenſi ſunt.* Idem prodigium accidiſſe in hac ditione Florentina, ex fide dignis accepi, qui mihi retulerunt ante ortam præſentē peſtem Lupos turmatim Pratolinum & alia oppida ingreſſos, qui etiam damna aliqua animalibus & pueris intulerunt.

Decimūſecundū futuræ vel potius præſentis peſtilētiæ ſignū eſt vulturum, & auium fuga ab aliqua regione, quę quidem inſtincto quodam naturali, peſtilentem aerem præſentientes ad alias regiones diuertunt. Sic *Marſilius Ficinus in ſuo Antidoto Epidemico cap.* 2. vbi ſcribit *vulgo dici ſolet vultures ſeu miluos peſtilentiali cedere aeri, & quæ loca huiuſmodi tenent milui, peſtifero non ſub eſſe aeri*: idem ſcriptum reliquit *Laurentius Ioubertus in ſuo opuſculo de peſte cap.* 5. vbi ſic ſcribit. *Id enim obſeruatione conſtat, vultures peſtilenti aeri cedere, vt certum ſit inditium, quæ loca tenent vultures, infecto aeri ſubiecta non eſſe.*

Decimumtertium ſignum futuræ peſtilentiæ eſt flatus ventorum ab ea regione, in qua Peſtis graſſatur, etiam ſi remotiſſima & trans mare conſtituta. Sic *Hieronymus Fracaſtorius* in abditis naturæ indagandis nemini ſecundus hoc monitum

reliquit *lib.* 1. *de contagione cap.* 31. vbi ſic loquitur. *Tum verò ſibi maximè cauendũ erit, cum ventos quoſdam fueris conſpicatus ex ea regione proferri, vbi Peſtis graſſetur &c.* Siquidem Perplures Peſtilentias Athenienſem Romanã Venetã a flatu ventorũ ex Aethyopia Babylonia, Schiauonia originem habuiſſe pluribus ſcriptorum teſtimonijs *Fabius Paulinus* vir ſanè erudıtiſſimus & diſertiſſimus *lib.* 1. *in Thucydidis narrationem fol. mihi* 149. *&* 150. comprobauit.

Annus præcedens & ſubſequens peſtem maximè ſalubres ſunt, quemadmodum experimento Medici cognouerunt, & inter ceteros *Hieronymus Rubeus lib.* 11. *hiſtoria Rauẽnatis* ſcriptum reliquir, vbi verò in aliqua regione vera Peſtis viget, morbi omnes in Peſtem conuertuntur: ſicut contra cum alij a Peſte morbi homines corripiunt in eadem regione, tunc Peſtem vires ſuas remittere inditium eſt, quemadmodum obſeruauit *Marſilius Ficinus in ſuo Epidemico Antidoto cap.* 4. & idem nos in hac Vrbe experimento cognouimus.

PROBLEMA XXI.

De Peſtilentiæ cauſis. Agitur An & quomodò aer tempore peſtis putreſcat.

Peſtis cauſa triplex. Supernaturalis, artificialis, Naturalis. Supernaturalis Deus, Artificialis bonus, & malus Angelus, necnõ humana malitia: De quibus in apparatu ad hunc tractatum ſatis diſeruimus. Omnes enim iſti tres per artem operãtur, applicãdo actiua paſſiuis. Naturalis duplex externa & interna. Interna duplex, venenum ex putridis humoribus intus genitum, vt problemate 4. fusè probauimus, & pręparatio humorũ ad exterius venenum facilè recipiendum. Externa duplex remota & proxima. Remota eſt cœlum, ſeu noxia veneficorum planetarum influentia, quam explicauimus pręcedenti problemate. Proxima ac pręcipua eſt aer vitiatus a peſſimis aquæ vel terræ inquinamentis, a ventis peſtem e longinquis & infectis regionibus ad ſanas & integras deferentibus; & multo magis ex anni conſtitutione Auſtrina, ſine pluuia, ſilentibus alijs ventis. De quibus in pręcedentibus actum eſt, quæ hic non putamus iteranda. Solum hic omittenda non eſt communis difficultas, quam omnes, qui de peſte ſcripſerunt, exagitarunt An aer putrefactioni ſubdatur, & ſi putreſcit, an in ſolis accidentibus humiditatis, & caloris, vel etiam occultis qualitatibus, & in ipſa elementi ſubſtantia. Quod aer putreſcere nequeat docuit *Ariſtoteles ſectione* 25. *problemate* 19. vbi inquit *neq; aerem, neq; ignem putreſcere*. Ceterum Ariſtoteles loquitur de ſuprema aeris regione propinquiſſima ſferæ ignis, quæ nulla ſuſcipit aquæ, vel terrę inquinamenta: non verò negauit Ariſtoteles, aerem in infima & media regione inquinari, fœdari, & corrũpi non poſſe putridis terræ, vel aquæ vaporibus, ex corporibus inſepultis; ex ventis Auſtrinis. Non enim pura ſed impura manet apud nos elementa ſingula. Qua verò ratione aer in peſte corrumpatur, an ſolis manifeſtis vel occultis qualitatibus, An etiam in ſubſtantia, ego ſanè, quidquid alij dicant, omnibus his tribus modis aerem tempore peſtilentiæ putreſcere ſentio cum *Fabio Paulino lib.* 2. *in Narrationem Thucydidis pag. mihi* 508. corrumpitur ſecundũ manifeſtas qualitates, quæ ab extrinſicis cauſis iam enumeratis a naturali ſuo ſtatu, quem aeris natura exigeret, deturbatur. Corrumpitur ſecundum occultam qualitatem ſcilicet recipiendo noxias maleficorũ ſyderum influentias, quas nõ niſi inſipienter negare poſſumus; corrumpitur item ſecundum ſubſtantiam: cuius corruptionis manifeſta illa ratio adduci poteſt, quòd forma ſubſtantialis nequit in illo ſubiecto

conſi-

conſiſtere, quod priuatur proprijs accidentibus, ac ſibi connaturalibus. Hæc enim radix eſt omnium ſubſtantialium corruptionum, & generationum, vt corruptis proprijs accidentibus alicuius compoſiti, ipſum etiam intereat neceſſe eſt, cum ſine ſuis propietatibus compoſitum nequeat in rerum natura permanere. Quare deturbatis, & corruptis qualitatibus aeris formæ conuenientibus, aerem ipſum in aliud conuerti nempe in Putredinis formam, peſtilentiæ tempore, cauſis putredinis exiſtentibus, fatendum eſt. Si enim humores humani corporis a tota ſubſtantia hoc tempore corrumpuntur, & in putredinem & venenum vertuntur, cur non etiam aer impurus ob tenuitatem, & raritatem, vtræq; negationē in idem venenum etiam ſubſtantialiter verti non poterit.

Sed cum dico aerem verti in venenum, non intelligo, vt fiat venenatus aer, ſed vt fiat aptus ad generandum venenum in corporibus præparatis, vt bene aduertit *Hieronymus Mercurialis cap. 7. de Peſtilentia*. Natura enim Prouida efficit, vt venena in parua copia gignātur, ne nimium humanæ & animali vitæ nocerent. At aer copioſiſſimus eſt, & cuilibet animali ad reſpirandum neceſſarius. Si ergo aer venenatus eſſet, omne animalium, & hominum genus de medio tolleret. Sufficit ergo Si tempore Peſtis aer peſtilens, & venenatus reddatur non ſecundum formam, ſed ſecundum virtutem, quoniam in corporibus diſpoſitis quendam inducit calorem præternaturalem naturali infeſtum, qui cum calorem ipſum natinum alteret, proſternat, expugnet, hinc ſequitur humani corporis humores priuatos cuſtodia caloris natiui, confundi, alterari, computreſcere, ad venenatæ formæ ſimilitudinem accedere.

Multo plures extant Peſtis naturales cauſę de quibus partim egimus præcedente problemate: & par. 1. cap. 1. Partim agemus in ſequentibus.

PROBLEMA XXII.

Teterrimo odore An Peſtis inducatur.

PRoſequamur nunc nonnullas alias Peſtis cauſas in particulari, ſcitu dignas, de quibus ſolum generali quadam ratione ſupra nos egimus, & à notioribus incipientes fœtidos odores peſtis cauſam præcipuam conſtituimus, cuius rei frequentiſſima eſt apud hiſtoricos mentio. Nam in AEthyopia ex locuſtarum in littore putreſcentium inquinamentis ortam acerbiſſimam peſtem tradūt omnes, qui de illa ſcripſerunt. Item in Babylonia in templo Apollinis aurea miræ vetuſtatis arca aperta exitialiſſimum halitum expiraſſe, atq; inde peſtem emanaſſe, quæ vſq; ad Parthos perueniens acerbiſſima clade eos afflixit teſtatur *Mercurialis capite. 7. de Peſtilentia* item regnante Marco Imperatore poſt direptum in Seleucia templum, & Apollinis ſimulacrum Romam delatum, milites Auidij Caſſij quoddam anguſtum foramen inuenerunt, quo aperto ſpiritum grauiſſimum exalaſſe, ex quo peſtis teterrima protinus creata, ſcribit Amianus Mercellinus. Adeſt etiam quoddam veneni genus, quod ſolo odore mortem infert repentinā; Quod ex Matthiolo in lib. 6. Diſcoridis in proemio recitat *Fabius Paulinus libro* 1, *in Thucydis Hiſtoriam fol. mihi* 120. *in fine*, vbi narrat quendam Circumforaneum dediſſe ſuo æmulo in foro Senenſi olfaciendum Veronicum Florem, veneno ab eodem infectum, ex cuius olfactu repentina morte oppreſſus cecidit.

PRO-

PROBLEMA XXIII.

Auditu, & viſu Peſtis An contrahatur.

SOLO Peſtilentum aſpectu ſanos inquinatos fuiſſe ex hiſtoriarum monimentis ſuadetur. Scribit enim Auguſtinus Bucius in ſuo Opuſculo de Peſte cap. 2. hæc verba ipſiſſima: *Con ſi potente veneno, che ſol mirando ſi contrahena il male.* Et idem non obſcurè innuit Matthæus Villanus in deſcriptione illius omnium acerbiſſimæ Peſtis, quæ vniuerſum ferè orbem peruagata eſt, dum ita loquitur. *Auenne perche pare, che queſta mortifera infettione s'appiccaſſe per la veduta, e per toccamenti, che come l'huomo, ò la femina, ò fanciulli ſi conoſcenano malati di quella infirmità molti l'abbandonauano.* Clarius loquitur Guidus Cauliacius eandem peſtem deſcribens ijs verbis. *E fù di tanta contagioſità, ſpecialmente quella, la qual fù col ſputo di ſangue, che non ſolamente ſtando, mà ancora eſguardando l'uno riceuena la malattia dell'altro.* Idem teſtatur in ſua peſte accidiſſe *Philippus Ingraſſias de Peſte Panormitana parte prima cap. 2.* ſcribens. *Con tale, e tanto veneno, che ſolamente guardando l'vno l'altro infettaua.*

Secundo roboratur eadem ſententia auctoritate præclariſſimorum Medicorum, vti Cardani lib. 1. de venenis cap. 2. vbi quinq; tradit modos, quibus contagium propagatur, & poſtremo loco enumerat viſum. Item Hieronymi Fracaſtorij lib. de contagione Valariolæ quos ſequitur Fabius Paulinus lib. 1. in Thucydidis narrationem pag. mihi 118. & 119. qui etiam ante nos ſupradicta teſtimonia hiſtorica collegerat.

Tertio ſuffragatur Ratio Philoſophica. Siquidem ex oculis peſtilentis emanant exitiales, & perniencioſiſſimi viſuales radij, vt tradit Fracaſtorius, vel tenuisſimæ quędam eſlalationes, vt ſenſit Cardanus, vel animalium ſpirituum ſpiritualiores partes, vt ego exiſtimo, quæ ex fixo intuitu ad ſanum prodeuntes eundem virtuali quodam contactu, veluti in faſcinatione contingit, inficiunt.

Ac tandem hæc doctrina corroborari poteſt exemplo Baſiliſci, qui ſolo intuitu hominem enecat, quare ſi vicus eius ſpeculo repercutiatur, a ſe ipſo mortem accipit.

Quinimmò, quod mirabilius videtur, etiam ſolo auditu hauſtam luem narrat idem Ingrasſias par. 1. cap. 7. his verbis. *A viſta, & vdita haue qualche volta infetta come per l'hiſtorie ſi legge.* Et parte 2. cap. 5. inquit, *ſicome ſono quelli ch'infettano di diſtante, inſino à tanta ch'al parlare, & à viſta ſi pigli l'infettione.* Nec mirum: cum ſonus loquentis ad audientem, vt melior ſcola docet, per vitiatum aerem realiter deferatur, & non per ſpecies intentionales.

PRO-

PROBLEMA XXIIII.

Imaginatio, & metus Num Peſtem in humano corpore procreare valeant.

TANTA fertur eſſe facultatis imaginandi vis, & efficacia, vt admirandos, ac omnem pænè fidem excedentes effectus producat. Egerunt de iſtis non minus copioſè, quã eruditè *Auicennas par. 4. lib. 6. naturalium cap. 8. Picus Mirandulanus integris duobus libris, Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide* circa medium, & recentiores nonnulli. Quibus omnibus omiſſis, quatum ad quæſtionem noſtram attinet, dubium eſſe non debet, vt ſola imaginationis, & timoris peſtem contrahere quem poſſe. Quam aſſertionẽ pluribus Doctorum teſtimonijs confirmauit *Fabius Paulinus lib. 1. in Thucydidis narrationem pag. 123.* ex quo nos etiam grauiora, nonnullis adiectis deſumemus. Inprimis Franciſcus à Sancto Nazario Iuriſconſultus cap. 4. ſuæ de peſte tractationis, cauſas illius enumerans, fortem imaginandi vim inter illas recenſet his verbis. *Quandoque ſuboritur ex triſti imaginatione concomitata timore, nam ſpiritus triſtis conturbat viſcera, & caſum facit imaginatio.* conſenſit *Iulius Palmerius Conſtantinus Medicus Pariſienſis in lib. de morbis contagioſis* vbi ſic ſcribit. *Futura peſtis metum, atq; intentam cogitationem ſæpè eam allicere profitemur, multoſq; integrè ſanos illius ſolius terrore metuq; perculſos repente vitium ſenſiſſe teſtamur, ac non multo poſt e medio ſublatos, nulla alia, vt mea fert opinio, ratione, quam quod vehemens, & intenta animi cogitatio atq; imaginatio vehemens dũ cor mirificè afficit, idipſum ſæpe imprimat, atq; inurat, quod tantoꝑe metuitur.* Nec diſſenſit *Philippus Ingraſſias par. 2. cap. 8. de peſte Panormitana*, vbi ſic fatur. *Alcuni Scrittori hanno ſcritto non eſſer impoſſibile, sì come per la paura di qualche animale arrabiato, ſi ſon veduti molti arrabbiare, parimente per lo timore della peſte appeſtare giongendoui la profondiſſima imaginatione.* Eandem Sententiam amplectitur *Petrus Pariſius in ſuo tractatu de peſte cap. 9.* qui propterea teſtatur in Drepanenſi peſtilentia, timidus præſertim breui tẽpore hoc morbo oppreſſos ſine febri, aut ſine vllo ſigno interijſſe, omnibus naturæ viribus ſolo peſtis timore cadentibus. Idem confirmatur auctoritate *Hieronymi Mercurialis cap. 10. de peſtilentia*, quo loco hæc habet. *Vnum præ cæteris eſt, quod humana corpora maximè diſponit ad peſtem recipiendam timor, quo fit vt corpora imbecilla reddita promptius à peſte capiantur.* Ratio eſſe poteſt illa iam ſupra tacta, quia vis imaginandi fortis poteſt proprium corpus alterare, & ſeminaria contagionis non minus proprio corpori imprimere, quam mulier grauida in fœtu imprimat id cibi vel fructus genus, quod auidè optat, & quod maius eſt in eadem fœtus parte, quam ipſa de proprio corpore tangit.

Hinc deducitur tempore peſtis amouendos eſſe ab intuitu funebris plauſtri, quo cadauera efferuntur, vel à quocunq; alio peſtilentum aſpectu, omnes pueros, fœminas natura timidiores, viros malinconicos, quorum fortis imaginatio facit apparere, quod iam actu ſit res, cuius ſimilitudo in mente repreſentatur. Imaginatio enim ſæpe caſum facit. Abſtinendum etiam eſt ab illis alloquijs, quæ metum aliquibus incutere poſſunt, veluti dum varij interitus huius vel illius ſanguine, vel amicitia coniuncti recitantur, deponendæ ſunt hoc tempore triſtes curæ, omneſq; quantum poſſunt conari debent hilarem, & ab omni odio vel ira alienam vitam traducere.

Sed oritur hic alia dubitatio An vis imaginationis vnius valeat in alieno corpore peſtem cauſare. In qua quæſtione Auicenna, quem refert, & ſequitur *Petrus Gregorius Toloſanus in ſyntagmate iuris lib. 34. cap. 11.* opinatur imaginationis efficaciam eò etiam peruenire, vt corpora extranea immutare valeat, & tale opus

eſſe oculi faſcinantis.

Quinimmò ſubdit Tholoſanus ſequentia verba. *Tanta fertur eſſe maleficorum improbitas, vt ſcelerata animi ſui intenta imaginatione excitent materiam ſui corporis corruptam, & venenoſam, per quam primo oculi illorum inficiantur, poſtea circumiectus aer, & conſequenter alia partes conſequentis aeris vſq; ad contiguum alijs aerem, quem ſi quis iam infectum traxerit reſpiratione, veneno inficitur, vt de intuitu Baſiliſci narrant, qui ea ratione ſolo viſu enecat, & ſi virus eius ſpeculo repercutiatur, a ſe ipſo mortem accipit.*

Ceterum hæc ſententia a Theologis, & Philoſophis communiter exploditur, & mihi etiam valde diſplicet, eò quia facultas imaginandi eſt potentia immanēs, cuius operatio eſt ad intra non ad extra: Deinde anima in illo corpore operatur, quod animat, & viuificat, ſed non viuificat corpus alienum ergo in alieno corpore nequit operari. Tertio ſi poteſt anima vi ſuæ imaginationis peſte vel faſcino lædere corpus alienum, ergo eadem vi imaginationis poſſet alienum corpus ſanare, lætum, & hilare reddere, enutrire, augere, cum contrariorum eadē ſit diſciplina. Quarto imaginatio non immutat proprium corpus immediatè, ſed mediate, quatenus anima affecta qualitate rei imaginatæ excitat, & mouet alias potentias corporales, quæ omnes animę, vt principaliſſimo principio omnium opeɾationum viuentis ſubordinantur; ſed corpus alienum non ſubordinatur animæ Petri ergo impoſſibile eſt animam extrinſica corpora immutare.

Nec me mouet veneficorum allata a Tholoſoſano praxis: Siquidem id nos fabuloſum exiſtimamus, tum ob rationes allatas, tum maximè quia non eſt in poteſtate libera hominis vi imaginationis excitare puttidam ſui corporis materiam in venis, & alijs partibus incluſam; & illam trahere ad oculos, ac per illos aerem contiguum inficere. Quod ſi quandoq; id à veneficis fieret, non ſola vi imaginandi, ſed dæmonis virtute factum credimus.

PROBLEMA XXV.

Humana arte vel malitia An peſtis quandoque inducatur.

Militare conſilium eſt, obſidione imminente, venena aquis foris infundere, ex quibus milites contagione afficiantur: quē eundem effectū præſtare ſolet gipſus farinæ permixtus. Venenis peſtem immiſſam Refert *Liuius Decade p. lib.* 8. vbi narrat matronas ad centum ſeptuaginta publico ſupplicio damnatas, quòd venena coquerent, ac eiſdem Romanos ciues inficerēt, ac nccarent: cuius mortalitatis cum cauſa prorſus ignoraretur, quædam ancilla criminis conſcia rem totam Q. Fabio Maximo AEdili patefecit. Pariter *Seneca* 2. *de ira* meminit cuiusdam Peſtilentiæ manufactæ, quam inter ſui temporis calamitates deplorat.

Puluere item venenato veſtibus iniecto importatam peſtem narrat *Cardanus libro* 18. *de ſubtilitate*; nec non ſapone peſtilenti; qui calce, & macie ex putridis, & infectis vlceribus cadente conficiebatur, inductam peſtem recitat *Philippus Ingraſſias par.* 1. *cap.* 5. *de peſte Panormitana*. Anno 1576. Peſte Mediolani graſſante, ſed poſtea miteſcente, acerbiorem a Veſpillonibus auaritiæ cauſa effectam Acta Eccleſiæ Mediolanenſis teſtantur, ſed & noſtra tempeſtate de anno 1628. & 1630. viros nonnullos flagitioſos ac veneficos ab efferata, & inſaniente Lemani lacus Babylonia egreſſos *Lugdunenſes ac Anecienſes* ædium poſtes, ſeras, limina venenato adipe, & puluere liniuiſſe, atq; hac arte ex inueterato in Catholicæ religionis profeſſores odio peſtem ad prædictas vrbes detuliſſe compertiſſimum eſt. Nec ſine maxima animi cōmiſeratione, & lacrymis enarrare hic poſ-

E ſum

ſum impiam ſacrilegam, ac deteſtabilem multorum virorum coniurationem, quā vnctorum, vel potius vngentiū congregationem vocabant, Mediolani anno præſenti 1631. deprehenſam, qui venenato quodam vnguento portarum vectes, ſacra tribunalia, ſacræ menſæ cancellos, linteamina inungebant, peſtilentoque puluere veſtes in omni loco præſertim in publicis ſupplicationibus aſpergebant, quibus dæmonum artibus breuiſſimo tempore Vrbem centeno milleno, & amplius ciuium numero expoliauit. Verum ex his duo Patriç Proditores, quorum vnus tonſor erat, & ſatis boni nominis comprehenſi, faſſi, damnati primum, vt dextera propè proprias ædes amputaretur, deinde per vias ad ſupplicium ducti ignito forcipe paſſim torquerentur, ac poſtea in conſueto ſupplicij loco ſæuioribus Rotæ cruciatibus dies ſuos miſerabiliter explerent, ſolo penitus tonſtrina çquata, ac in eiuſdem loco columna, quæ infamis dicitur, ad perpetuam facti memoriam erecta. De eadem materia actum eſt à nobis in apparatu ad hunc tractatum, multa ibi dicta hic repetere additis nonnullis coacti ſumus, tum quia ea omnia propriam hic ſedem habent, tum quia Problemata iſta non pauci cupiunt a reliquo volumine ſeiuncta promulgari.

PROBLEMA XXVI.

Qua anni parte oriatur, ac intereat Peſtis.

ORTVS vt plurimum eſt a vere, vel ab Autumno, crebrius autem ab Autumno, quām à vere: cuius rei cauſam præbent ſubitę crebræſque permutationes a calore ad frigus, a ſereno ad pluuioſum cœlum, quale Autumnali tempore experimur. Aer enim facto calore æſtiuo ſubtilis humidas impreſſiones facilius recipit. Accedit corpora humana adueniente frigore Autumnali obſtrui, & conſtipari, materia ad interiora recedente, conſequenter ex obſtructionibus, ac excrementis ſuperfluis, quę tunc reſolui, & euaporare difficilè poſſunt, ſequi humorum putrefactiones, præſertim accedente fructuum eſu in magna quantitate, quam nobis Autumnale tempus liberaliter elargitur. Cur verò etiam vere, quod ſaluberrimum tempus eſt, Peſtis haud ſemel ortum habuerit, cauſam refero in ſanguinis humani commotionem, ſole tūc Arietis ſignum petente, & vegetabilia omnia commouente, conſequenter ſanguis per id tempus commotus veneficas qualitates intus ſemiſopitas excitat, quæ cor petunt, vel noxias qualitates externi aëris intus facilius recipit, quæ peſtem procreant.

AEſtiuo tempore oriri quandoq; Peſtem teſtatur Thucydidis hiſtoria, vbi peſtem Athenienſem æſtate originem habuiſſe ſuam refert: idem ſcripſit Galenus lib. 1. de differētijs febrium dicens Peſtem Athenienſem ex æſtate nimis calida in corporibus ad putredinem præpararis initium habuiſſe. Idem narrat Liuius lib. 37. vbi ſic ſcribit. *Loco graui, & tempore anni (medium enim æſtatis erat) adhuc inſolito odore ingruere morbi vulgo maxime in remiges cæperunt.* Eodem tempore Vrbem Florentiam anno 1630. Peſtis inuaſit de menſe ſcilicet Auguſti; quę Autumnali tempore longius manauit, & hyemali poſtea acrius per totam ferè Etruriam deſæuit.

Cauſa eſſe poteſt calor æſtiuus; qui humores putrefacit in corporibus præparatis, meatus aperit, quibus aer noxius intrò ſuſceptus peſtem procreat.

Contagij interitus accidit ſæuo hyeme, vel ſummo æſtatis feruore; cū vtrunq; pellat humidum corruptionis, & putredinis peſtilentis parens.

Nihilominus etiam intenſum frigus poteſt ob antiparyſteſim peſtem intende-

re,

re, augere, vel procreare. Quod ex hiſtorijs manifeſtum eſt, Siquidem Liuius lib. 5. refert peſtem quandam ortam poſt hyemem valde gelidam, ac niuoſam, adeout viæ clauderentur, & Tyberis eſſet glacie innauigabilis, & alia iterum peſtis ſubſecuta eſt anno 1334. poſt Padum conglaciatum. Neq; hoc mirum alicui eſſe debet, ſiue quia tempore niuoſo ſolet cum frigore dominari maxima humiditas corruptionis mater, ſiue quia teſte Ariſtoteles ſec. 1, prob. 29. hyemali tempore, & Autumnali febres ardentes magis quam æſtiuo vrgere, & oriri ſolēt, calore intus ab ambiente frigore occluſo, qui ſi ſit præternaturalis, ardentior factus, magis corpus infeſtat, & peſtem etiam poteſt in præparatis corporibus generare.

Oriente vel Occidente Sole morbus iſte magis deſæuit quam alijs diei partibus, quamuis etiam circa mediam noctem quamplures e viuis tollere ſolebat: cuius euentus ratio ex prædominio humidi tunc vigente, mea quidem ſententia, petenda eſt, & ideo in plenilunio magis quam alijs temporibus, ob humidiores impreſſiones peſtis corripit, vel correptos interficit.

PROBLEMA XXVII.

De quantitate temporis, quo Peſtis in aliqua Prouincia vigere ſolet.

QVamuis Cardanus libro 3. de ſubtilitate nullam peſtem poſt triennium deſæuire tradat, nihilominus tam ex veteribus, quã ex recētioribus hiſtoriarum monimentis compertiſſimum eſt, nullum definitum tempus illam ſeruare, ſed modo per triennium, modo per quinquenium, modo per ſeptemnium viguiſſe. Atq; vt extera exempla hic omittamus, ad domeſtica, de quibus parte decima capite primo egimus, lectoren remittimus, vbi inconſtantem huius morbi ætatem multiplicesq; Prothei facies licebit inſpicere. Quinimmò etiam per annos quindecem perpetuo in aliqua regione debachatam Philoſtratus & Euagrius ſupra relatus teſtatum reliquerunt.

Vnde ergo talis varietas ac diuerſitas petenda eſt? An quia putridus aer modo magis, modo minus lente a Borealibus ventis exſiccatur, ac purificatur? An potius oritur iſta varietas ex tardiori vel celeriori motu Martis, & Saturni, ſiue ex longiori vel breuiori maleficarum influentiarum in aliqua Prouincia prædominio, ideo in Syria, vbi maximè Saturni vis dominatur, ſeptimo quoq; anno peracta periodo morbus peſtilens reuertitur.

Credo tamen triennio, vt plurimum maleficam conſtellationem diſſolui, vt accidit in peſte illa ſub Clemente 7. quæ nonniſi poſt triennium interijt: item in illa, quæ in Vrbe Panormitana ab anno 1624. ad 1626 viguit: Rurſus in hac poſtrema, quæ ab anno 1629. ad 1632. nonnullas Italiæ Prouincias, eiſdem permanentibus contagionis ſeminarijs diuexauit.

Verum ſilentio hic prætereunda non eſt Peſtis illa, ab omni ordinato naturaliũ cauſarum curſu remotiſſima, quæ per quinquaginta annos inter homines graſſatus vniuerſum terrarum orbē peruagata eſt, de qua Euagrius, cuius verba ſupra retulimus, quibus varios ac planè admirandos contagionis effectus prudens lector colligere poterit, qui vix in cauſas naturales, ſed potius in diuinam voluntatem, ac ſupernaturalem prouidentiam refferri aptius debent.

PROBLEMA XXVIII.

De Quantitate temporis, quo perdurare ſolet fomes contagioſus in veſtibus Sericis, lineis, aut laneis.

DE hac materia actum eſt a nobis parte decima cap. 7. num. vltimo, ſub titulo de ſupellectili comburenda, vel purganda, vbi exemplis, & teſtimonijs *Marſilij Ficini, & Antonij Benedicti* oſtẽdimus contagionis ſeminaria etiam poſt tr ienniũ in laneo panno, nec non in culcitra latuiſſe, quæ excitata, & ab homine tacta peſte infecerunt. Nec mirum. Nam ſi in corpore humano venenoſa materia longiori tempore conſeruatur, cum tamẽ calor vitalis illi ſemper aduerſetur, quanto magis conſeruari poteſt in corpore vitæ experte, quod minimè reſiſtit, Veluti doctiſſime Philoſophatur Hieronymus Mercurialis cap. 14. de Peſtilentia. Porro in humano corpore venenum deliteſcere, mirabiles hiſtoriæ, quas probatiſſimi Scriptores approbarunt, confirmant.

In ſiniſtra vena quendam morbum per duodecim annos latere, qui tandem in hydropen deſinit, auctor eſt *Hippocrates libro de internis affectionibus*.

Dari quædam venena Ita præparata, vt hauſta ad tempus lædant ideſt ſolum poſt tres aut quatuor menſes ſcribit *Theophraſtus lib. 9. de hiſtoria plantarum cap. 16.* Venenum canis rabidi In corpore ab eodem vulnerato per 12. annos latens tandem erupiſſe teſtatur *Albertus Magnus lib. 7. de animalibus cap. 2.* quem ſequitur *Mercurialis tract. de veneno canis rabidi cap. 5.* Quinimmò hoc veneni genus etiam per quinquaginta annos in humano corpore conſeruatum, ac poſtea manifeſtatum refert ex teſtimonio oculato Alzarabij præſtantiſſimi inter Arabes Medici idem *Mercurialis cap. 14. de peſtilentia problemate 2.* Ex his licet mihi ſuſpicari, interdum non ſufficere numerum dierum quadraginta ad experiendam alicuius ſanitatem. Poteſt enim vicus longiori tẽpore latere tam in pannis, & culcitris, quam in humano corpore, vt probatum eſt.

PROBLEMA XXIX.

De ſfera actiuitatis corporis Peſtilentialis, hoc eſt ad quam diſtantiam agendo poßit alios inficere.

HOC Problema valde vtile in praxi eſſe poteſt, ex quo ſcire valemus, quot paſſibus ab infectis diſtantes tuti eſſe poſſimus. Pro cuius reſolutione ſupponendum eſt ex omnibus mixtis corporibus exire circumcirca fere in orbem corpuſcula quædã inſenſibilia, vel attomos, quæ ſunt partes ſubtiliores cuiuſlibet mixti euaporabilis. Id clarè apparet in vino, cuius partes tenuiores cerebrum aſcendunt, & abſq; potu quandoq; inebriant. Idem videmus in fumo ignis, in floribus, fructibus, herbis, elemento terræ, & aquæ, quæ varias emittunt euaporationes: quarum cauſa eſt calor, qui rarefacit, atq; rarefactione ſeparat partes denſas à ſubtilibus. Eodem modo ſupponendum eſt ex corpore peſte affecto vi inrerni caloris, & motus euaporare ſimilia corpuſcula tenuiſſima, noxia, & exitialia, quæ luem propinquis affudunt, & multo magis ex afflatu infecto aerem corrumpente, & vitiante idem morbus

craſci-

enaſcitur. Verum cum vnumquodque agens creatum, & finitum determinatam habeat ſuæ actiuitatis sferam, nec poſſit agere in diſtans niſi agendo per medium, idcirco de corpore Peſtilenti inquirendum remanet, ad quam diſtantiam agere poſſit per medium aerem, ne nimia propinquitate ſani inficiantur.

Ceterum licèt hac in re nihil certi definire poſſimus, eò quia actionis elongatio ad maius, vel minus ſpatium, a maiori vel minori interna agentis virtute pendeat, conſequenter ex maiori, vel minori humorum putrefactione huius vel illius pendebit maius, vel minus periculum contrahendi peſtem; Nihilominus inutile prorſus non erit, hic referre, quæ Peritiſſimus ſcriptor in hac materia nobis tradidit. Philippus Ingraſſias in ſuo opuſculo materna lingua conſcripto de Peſte Panormitana cap. 12. docet diſtantiam quinquaginta paſſuum minorem, vel maiorem iuxta morbi atrocitatem conſtituere terminum non ſuſpectum, ſed tutiſſimum: verba præallegati Scriptoris ſunt ſequentia. *Di più la vera peſte ſuole amorbare, & infettare per diſtanza non pure d'una, e forſi in due canne, come qualche uolta accader ſuole, ma non già forſi di cinquanta paſſi più, o meno ſecondo la grandezza, & atrocità del male.*

Obſeruandum etiam valde eſt, ne peſtilens aer vento flante, & ſi valde diſtãs ab ægro ad ſanum, qui cum illo alloquitur, deferatur, conſtat enim ex longisſimis, & remotisſimis Prouincijs peſtem ventorum impetu in alienas oras delatã, Nam ex mortuis inſepultis, qui erant in terra AEthyopiæ, ventorum flatu Athenienſes infectos fuiſſe plerique teſtantur. Item ſub Antonino Pio anno ſalutis 162. ex Babylonia in Italiam, ex Italia Romam peſtem ventorum flatibus aſportatam Cardanus, Portus, Fabius Paulinus lib. primo in Thucydidis narrationem fol. mihi 149. & 150. qui alios refert, tradiderunt. Item ex Schiauoniæ regione, in qua peſtis graſſabatur, Venetias anno ſalutis 1456. peſtem perlatam a ventis ſcripſit Herculanus in commentario in quartum Auicennæ librum. Ideo Hieronymus Fracaſtorius lib. 1. de contagione cap. 13. monet, tunc maximè cauendum eſſe, cum venti ex ea regione, vbi peſtis graſſatur, ad nos perflant.

PROBLEMA XXX.

Quod nam contagium ſit magis pernicioſum, quod eſt ex contactu immediato, an ex fomite, vel ex aere.

RESpondetur cum *Mercuriali cap. 14. de Peſtilentia in fine* multo exitioſius eſſe illud contagium, quod habetur ex immediato contactu, deinde illud quod eſt ab aere. Tertio quod eſt à fomite. Ratio eſt quia virtus quò magis vnitur ſuo principio, eò fortius agit, & quò magis elongatur à ſuo principio, eò magis diminuitur, ſed contagium quod eſt ab immediato contactu, vnitur magis principio, & fonti peſtilentiæ, quod verò eſt a fomite magis elongatur à ſuo principio, ergo in primo virtus erit fortior, in ſecundo debilior ad agendum, conſequenter maius infectionis periculum imminet, ſi peſte tabeſcentem tangas, quam ſi peſtilenti veſte vtaris, vt quotidiana experientia nos docet. Quod verò peſtilens aer ſit peior fomite, ſuadetur facilè, quia aer intus reſpiratione excipitur, at indumenta, & ſimilia, quæ fomitem contagionis includunt, ſolum exterius adhęrent homini ergo. Neq; tamen ex intus ſuſceptione aeris licebit inferre primas partes aeri dandas eſſe quoad virtutem inficiẽdi. Siquidem conſiderandum eſt, etiam ex corpore morbido manare halitum fœdatum, quem intus excipimus, deinde aer infectus ex noxia qualitate non eſt adiutus calore agente, ſicut adiumento contagionis eſt calor viuentis, idcirco

actio ex contactu immediato, vt dixi, eſt multo efficacior virtute aerea inſenſibili, ac caloris vitalis experte.

PROBLEMA XXXI.

De ſignis Peſtis corpus aliquot inuadentis.

Diximus de indicijs futuræ peſtilentiæ in aliqua regione, nunc indaganda remanent ſigna, ſiue affectiones particularium corporum, ex quibus Peſtilens morbus coniectari ſolet. Vide Petrum Pariſium in ſuo de Peſte tractatu cap. 2. Philippum Ingraſsiam de Peſte Panormitana.

Primum itaq; ſignum eſt capitis dolor vehementiſsimus, cum maxima, & inſolita inflammatione, adeout accenſis ſpiritibus animalibus penè ardere videatur. Meminit huius ſymtomatis Thucydides de peſte Athanienſi ſcribens ijs verbis. *Alios ex nulla euidenti cauſa, ſed ſubitò cum ſani forent, primum quidem capitis ardores vehementes.* Quos quidem inter prima peſtis præambula connumerant, quotquot de Peſte ſcripſerunt. Ex hac nimia capitis inflammatione ſæpe oritur, vt morbo peſtilenti correpti in Phreneſim etiam, & in furorem maximum incidant.

Secundum ſignum eſt oculorum inflammatio, & rubores maximi: Quod eueniſſe in Peſte Athenienſium ſubdit eodem loco *Thucydides*, & in Peſte ſui temporis *Euagrius lib. 4. cap. 29.* vbi narrat *hoc morbo correptos oculos ſanguinolentos, & tumidam faciem habuiſſe.* Conſentiunt eidem traditioni Medici, e quibus *Hieronymus Fracaſtorius lib. 2. cap. 4. de morbis contagioſis* inter ſigna febris Peſtilentialis oculorum ruborem enumerat. *Oculi* inquit *ſubrubent, et vacillant:* & cap. 9. caput graue, & oculi rubent, & Fernelius *lib. 2. de abditis rerum cauſis oculi* inquit *tument, & illacrymantur facies quaſi inflammata rubeſcit.* Ideo *Amicus in ſuo tract. de peſte cap. 24.* ex Galeni doctrina monet, oculos eorum, qui de peſte ſuſpecti ſunt, diligenter inſpiciendos, & lauandos. Siquidem inter lauandum manifeſtè reddũtur calidi, & flammei, quod ſi poſt lotionem perſeuerant tales, procul dubio eos detineri peſte, eſt pronuntiandum. Mitto plura alia tum Medicorum, tum Poetarum teſtimonia, quę plena manu cumulauit *Fabius Paulinus lib. 1. in hiſtoriam Thucydidis fol. mihi* 231. Cauſa ruboris oculorum duplex eſt capitis inflammatio, & ſpirituum animalium agitatio, qui peſtifero veneno exagitari, cum inter cerebri ſinus contineri nequeant, ad oculos deferuntur, quos rubeos, & inflammatos, ac vacillantes reddunt.

Tertium ſignum eſt triſte ſupercilium ægri, vultuſq; furioſus, & acer.

Quartum Aurium tinnitus maximi, qui ex ſpirituum animalium reſolutione, & extinctione oriuntur.

Quintum Anhelitus creber, ingens, ac velocior ob cordis incendium.

Sextum ſignum eſt guttur, & fauces ſanguinolentæ, ſiue ſanguinem expuere. Meminit huius *Thucydides* ijs verbis, *et interiora guttur inquam, et lingua repente ſanguinolenta erant, et ſpiritum tetrum, et graueolentem emittebant.* Idem contigiſſe in ſua peſte ſcribit *Mattheus Villanus* ijs verbis. *Vna peſtilenza tra gl'huomini d'ogni conditione di cattiuo, e reo, e ſozzo comminciamento à ſputar ſangue, e moriuano chi ſubbito, e chi in due è tre dì: Alcuni ſoſteneuano più à morire.* Euenit hoc ſymtoma in Vrbe hac ſed in valdè paucis.

Septimum eſt fœtor halitus, qui ex magna lateris putredinis copia ortũ habet. Nec ſolum fœtet anhelitus, ſed ſudor, ſputũ, & excrementa omnia. Quod ſcriptũ reliquit *Franciſcus Thomaſius in ſuo tractatu de peſte* ijs verbis. *Purgamenta omnia, quæ*

a pe-

a peſtilenti eduntur, fœtent, ut ſudor, egeſtio, ſputum halitus, etc. Quinimmò ſępe accidit, vt totum corpus quamuis adhuc viuens terrum cadaueris ſpiret odorem.

Octauum ſignum eſt ſternutatio, quæ nihil aliud eſt, quam actio cerebri offenſi, ſed adiuti beneficio caloris perſequentis humidum ſuperuacaneum. Sternutatio eſt bonum, & malum ſignum. Dicitur bonum ſignum, ſeu bonus effectus ex mala cauſa accidentali, ſcilicet ex ſuprabundante humido, quoties ſternutatio eſt fortis, cum ſpiritu flatuoſo coniuncta, itaut humidum expellatur, & caput ex materia decocta, & euacuata alleuietur. Dicitur malum ſignum, quoties materia adhuc incocta, & indigeſta remanente, nullus flatuitoſus humor expellatur. Denotat enim cerebri pugnam contra hoſtilem materiam; ſed hanc pręualere, fixamq; intro ſedem habere, nec facile poſſe expelli; & tunc quò crebrior ſternutatio, eò ſignum deterius eſt.

Quamobrem ſternutatio iſta in peſte affecto fit ex maxima copia humidi cerebrum occupantis, quod fruſtra expellere conatur. Præceſſit autem hoc ſymptoma rum in peſte Athenienſium de qua *Thucydides* ſic fatur. *Deinde ex his ſternutatio, et raucitas accedebant.* Tum in Peſte Romanorum anno domini 590. ſub Pelagio Papa, in qua ſternutantes vel oſcitantes repentina morte concidebant, ex maxima intus latentis veneni efficacia, quæ foras erūpens ſecundū partes ſubtiliores cor ſecundū partes craſſiores petebat, & ſubito illud opprimebat: ex quo cœpit laudabalis illa conſuetudo in ſternutando, & oſcitando os ſignandi ſigno crucis, diuinumq; ab amicis auxilium precandi, quę nunc etiam apud omnes Italos viget.

Nonum peſtis ſignum eſt vocis raucitas defluente humido viſcoſo ex capite per organa vocis. Meminit huius ſigni Thucydides ijs verbis. *Deinde ex his ſternutatio, et raucitas accedebant* Meminit & *Hyppocrates in 3. Epidem. contextu* 10. vbi ait *multi faucibus laborarunt, voces deprauatæ, et uitiata*, vbi *Galenus in Commentario* ſic differit. *Quibus caput erat obnoxium grauedinibus, et plenitudine, natura, his nunc repletum ſuccorum abundantia cœpit demittere in pulmonem, et ventriculum fluxiones per fauces, et ita voces fuiſſe vitiatas.* Meminere *Fernelius lib. 2. de abditis rerum cauſis cap. 12. vox* inquit *rauceſcit, ſpiritus creber, et difficilior euadit*, nec non *Fallopius in ſuo tractatu de tumoribus cap. de bubone peſtilenti*, vbi inter peſtis ſymptomata raucedinem enumerat cum difficili reſpiratione, & dolore thoracis.

Decimum ſignum peſtis eſt thuſis vehemens, ferina, maligna, & ſicca, qua nullus pęne humor e pectore ob materiæ indigeſtæ viſcoſitatem, & debilitatem expultricis extrahitur. Euenit hoc ſymptoma in peſte Athenienſium, vt teſtatur Thucydides ijs verbis. *Et in non multo tempore deſcendebat in pectus dolor, cum thuſi vehementi, & cum in corde haſerat, ſubuertebatq; ipſum* idem accidit in peſte illa, quā deſcribit *Procopius lib. 2. de bello Perſico*, vbi ſic fratur. *Corripiebantur enim ſtatim febre, calore coloreque pariter corporis nuſquam mutatis. Neque vlla, item inflammatio, (vti febricitantibus ſolet) ſed thuſis quadam ab initio vſque ad veſpe eram febris erat.* Eadem affectione thuſis laborarunt in hac Vrbe Florentia peſtilentes his duobus præteritis annis, quam etiam recitat *Petrus Pariſius in ſuo tract. de peſte cap. 2. Valeriola in Apendice locorum communium cap. de Peſtilentia*, & copioſius *Fabius Paulinus in Thucydidis narrationem lib. 1. fol mihi 258.*

Decimumprimum ſignum eſt ſtomachi ſubuerſio cum nauſea, ſiue vomendi deſiderio, ſed inani, & appetitus proſtratione. Sic *Thucydides de Peſte Athenienſium* verbis ſupra inductis *Philippus Ingraſſias de peſte Panormitana par. 1. cap. 13. Fabius Paulinus*, vbi ſupra fol. mihi 264. & pleriq; alij ſcriptores.

Decimūſecundū ſignū ſunt bilis expurgationes omnes cū cruciatu inteſtinorū, lumborum, & renum, nec non colici dolores, qui anno 1560. menſibus Auguſti, & Septembris in Drapanenſi Vrbe peſte afflicta valde ingrauerūt, vt ſcribit *Petrus Pariſius in ſuo tractatu de peſte cap. 2. & Fabius Paulinus d. lib. 1. fol. 270. ad 277.*

Decimũtertium ſignũ eſt ſingultus frequens, ſed inanis. Meminit huius *Thucydides Antonius Petrus tract. de peſte* qui inter peſtis ſigna ſingultus enumerauit: ſutiſſime *Fabius Paulinus d. lib. 1. in Thucydidis narrationem fol. mihi* 277. vbi diſputat An in gula fiat ſingultus vel in ſtomacho, & ſi in ſtomacho an in eodem indiuiduo ſimul eſſe poſſint nauſea, vomitus, & ſingultus, & qua ratione ſternutatio medicina ſit ſingultus.

Decimũquartum ſignũ eſt Neruorum ſiue partium neruoroſarum conuulſio, a magna, & vehementi ſingultus copia excitata. Meminit huius *Thucydides*, *et Fabius Paulinus fol.* 284. illuſtris eiuſdem commentator.

Decimũquintum ſignũ eſt color carnis ſubrubeus, liuidus, & plũbeus pustulis exiguis efflorescens idest ſcatens, & repletus. Hoc eſt precipuum peſtilentis febris apertum ſignum valde obſeruandum: cuius eiſdem poene verbis mentionẽ fecit Thucydides.

Decimumſextum ſignum eſt ęſtus, & incendium internum, quamuis exteriora algere videantur. Hoc ſymptoma deſcripſit eleganter Thucydides ijs verbis. *Et corpus quidem exterius attingenti non admodum calidum erat, neq; pallidum, sed ſubrubrum, liuidum, puſtulis exiguis, et vlcuſculis efflorescens. Interiora verò ita flagrabant, vt neq; tenuiſſimorum veſtimentorum aut linteorum iniectiones ſuſtinerent neq, aliud quidpiam præter nuditatem: iucundiſſimè verò in aquam gelidam ſe ipſos abijcerent; et multi hoc etiam fecerunt ex ijs hominibus, qui neglecti, et ſine cuſtodia iacebant in puteos ſe dimittentes.* Eundem internum ardorem, & veſtimentorum reiectionem expreſſit Ouidius lib. Metamorphoſeos ijs verſibus.

Viſcera torrentur primo, flammiſq; fatiſcunt
Inditium rubor eſt, et ductus anhelitus igni
Aſpera lingua tumet, tepidiſq; arentia ventis
Ora patent, auraq; graues captantur hiatu,
Non ſtratum, non vlla pati velamina poſſunt
Dura ſed in terra ponunt præcordia, nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore feruet.

Decimumſeptimum peſtis ſymptoma eſt ſitis intolerabilis, adeo vt multi ſeſe in puteos vel fluuios deijcerent vt ſitim extinguerent, verum tam multum quam parum bibere idem erat, quia nunquam ſitim extinguebãt. Non ſiluit hoc idem Thucydides dum poſt relata verba ſic ſubdit: *inexauſta ſiti perpetuò laborantes, et in pari periculo verſababatur nimius et parcus potus* elegantiſſime Ouidius.

Paſſim paſſimq; pudore
Fontibus, et Fluuijs, puteiſq; capacibus hærent.
Nec ſitis eſt extincta prius, quàm vita bibendo
Inde grauis morbo nequeunt conſurgere, et ipſis
Immoriuntur aquis, aliquis tamen haurit et illas

Decimũoctauum ſignũ ſunt vigiliæ, & quietis priuatio, de qua Thucydides ſic loquitur. *Et requiei penuria ac vigilia perpetua urgebant.* Mentionem fecit etiam Lucretius:

Nec requies erat ulla mali, defeſſa
Iacebant corpora, muſſabat tacito medicina timore
Quippe patentia cum totas ardentia noctes
Lumina verſarent oculorum expertia ſomno

Decimũnonum ſignũ eſt Profluuiũ alui maxime ſi nigrũ ſanguinẽ vel nigram bilim emittat. Indicat enim poſtridie ægrum moriturum *ex Gal. Aphoriſmo* 23.

Vigeſimum eſt Pudendorum inflammatio: quod inter omnia apertiſſimum eſt Peſtis ſignum, ſi alia multa licet non omnia ſymptomata iam relata concurrant. Quamobrem hanc maximam tradunt *Franciſcus Stabilis*, & ex ipſo *Fabius Paulinus lib. 1. in Thucydidem fol. mihi* 350. quoties peſtilentiæ tempore quis moritur in-

flamma-

flammatione in pudendis apparente, peſte interemptum fuiſſe pronuntiandum eſt. Quod probat auctoritate Thucydidis cuius hæc ſunt verba. *Et ſi quis fuiſſet ex maximis periculis ſuperſtes, extremorum prehenſio id ſignificabat. Inuadebat enim verenda, & in ſummas manus ac pedes, & multis his amiſsis effugerunt. Sunt etiam qui oculos amiſerunt, nonnullos verò obliuio cæpit ſtatim a morbo vindicatos omnium rerum pariter, nec agnoſcebant ſe ipſos quoq; aut familiores.* Idem comprobat auctoritate Nicolai Colochij, qui inter ſigna, quibus dignoſci poteſt, quem fuiſſe peſtilentia ſublatum, indubitatum ac certiſſimum illud eſſe aſſerit, cum teſticulorum maxima apparet inflammatio, & Ratio etiam ſuffragatur quia ob maximam Thoracis cũ teſtibus ſympathiam, & conſenſum natura incluſum in Thorace venenum in teſticulos deponit, ex quo ſequitur inflammatio. Mitto plura alia Peſtis ſigna, quæ collegit Petrus Pariſius d. tract. de peſte cap, 2. Philippus Ingraſſias de peſte Panormitana cap. 15. qui quinquaginta duo recenſet, & Nicolaus Maſſa, qui in ſuo tractatu de peſte quinquaginta & vnum enumerat, & alij quam plures.

Verum hucuſq;a nobis allata veriora, certiora, & vniuerſaliora ſunt, quæ licèt non omnia ſingulis peſte affectis accidant, ſat erit tamen prudenti viro plurima obſeruare iuxta varia induiduorum temperamenta, morborum origines, & multiplicem regionum qualitatem.

PROBLEMA XXXII.

Peſtis Remedia ſpiritualia vide in apparatu ad hunc tractatum in fine.

PROBLEMA XXXIII.

De remedijs characterum. Agitur Vtrũ quibuſdã verbis vel characteribus ſacris inſit virtus ſanandi vel præſeruandi a peſte.

VIX cœpit contagioſus morbus de anno 1630. *Medielanum*, ac propinquas Vrbes, & loca inuadere, cum ſtatim per vniuerſã Italiam remedium quoddam a peſte præſeruans diffuſum fuit, quod quibuſdam characteribus inſcriptum, vel anulo, inſcultum ad ſiniſtrum brachium ab omnibus ferè Chriſti fidelibus, necnon a viris religioſis, monialibus, ac Prælatis veluti ſalutare Antidotum cœlitus reuelatum deferebatur, quod Sacri Concilij Tridentini patribus fama erat maximo fuiſſe adiumento. Neq; eidem Sacri Iudices ſeſe opponebant, quinimmo non ſolum illius vſum permittebant, ſed etiam publicæ eiuſdem impreſſioni, præſertim in quodam de peſte opuſculo, cuius titulus eſt *Epiſtola reſponſiua ad Cardinalem Caponium Bartholomæi Galleſii Phyſici Bononienſis*, vbi hoc remedium adhuc legere poteris, annuerunt. Quod idem in *Veneta ac Senenſi Vrbe* permiſſum fuiſſe, a viris fide dignis accepimus. Neque mirum id aliquibus eſſe debet, cum multi viri doctiſſimi nullam in ijs verbis Sacris, mox tibi ante oculos ſubijciendis vanum cultum, ac ſuperſtitionem, vel dęmonis pactum agnoſcerent, atq; facta proteſtatione de non conſentiendo dęmoniaco ſigno, iſtarum litterarum delationem, & vſum ſuis pœnitentibus libentiſſimis animis concedebant.

Verum cum ex aduerſo, in hac Florentina Vrbe, poſt multam diſcuſſionem,

vſus horum Characterum de maiorum mandato publicè reprobaretur,cœpi ma gis hac de re, quam etiam ab initio ſuperſtionem ſapere mihi perſuadebam, dubitare, atq; pro veritate inueſtiganda,non ſolum quam plures libros attenta men te reuoluere, ſed doctiores quoq; noſtri ordinis viros conſulere. Scripſi hac de re ad *R. P. Homobonum de Benis in Cathedrali Bononienſi* Eccleſia pœnitentiarij munere per plures annos laudabiliter fungentem, qui etiam nō paucos libros eruditè edidit, ex quo licere iſtorum Characterum vſum, Florentina reprobatione nō obſtante, accepimus. Quod idem reſponſum dederunt nonnulli ſapientiſſimi aliorum ordinum Patres. Quibus tamen cum nos quieſcere non poſſimus,vt ve ritas iſta nobis aperiatur, ac ne iterum minus cauti decipiantur, pleniſſimam huius præſeruantis a peſte medicinæ narrationem, ſingulaſq; characteres, qui tunc in vſu erant, atq; ipſorum declarationem lectori ante oculos proponemus, ac deinde quid de eadem re ſentiendum ſit iuxta Sacros Canones, & Doctorum ſcripta, paucis aperiemus.

De quibuſdam Sacris Characteribus a peſte præſeruantibus.

VEra Relatione del Reuerendiſſimo D. Franceſco Salazaro Veſcouo di Salamina, di quel che paſsò ritrouandoſi nel Cōcilio di Trēto l'anno 1546. quando per quella gran peſte furono coſtretti traſportare il Concilio in Bologna, che ne furono legati il Cardinale del Monte,e quello di Santa Croce, che ambi poi furno PP. Eſſendo trā gli altri Veſcoui vn Greco detto Houando Patriarcha d'Antiochia, il quale portaua vna maniglia al braccio con le lettere infraſcritte, e domandata la cagione dalli ſopradetti Legati. Diſſe che quelle lettere ſeruono contro la peſte, affermando hauerle viſte in Antiochia in vna Libreria delli Padri di S. Benedetto e che quiui l'haueua laſciate S. Zaccharia Veſcouo di Gieruſalem con la ſua interpretatione, è che le Orationi quiui ſuſcritte, ſi haueſſero à dire dal Sacerdote doppo la Meſſa prima che ſi leui alcun veſtimē to,per lo che tutti quelli Legati è Veſcoui del Concilio portando dal'hora in poi il ſopradetto maniglio operando in quelli miracoloſi effetti, già che prima fu tal giorno,che di peſte morirono 20. Veſcoui è 3. Generali d'Ordini &c.

Queſte ſono le lettere, che ſi deuono ſcolpire nella maniglia à anello.

✝. Z. ✝ D.I.A. ✝ B.I.Z. ✝ S.A.B. ✝ Z. ✝ H.G.F. ✝ B.F.R. S.

Interpretatione delle ſopradette lettere.

✝ Crux Chriſti ſalua me.
Z. Zelus domus Dei libera me
✝ Crux Chriſti vincit, Crux regnat, & per ſignum Crucis libera me Domine ab hac peſte
D. Deus Deus meus, expelle peſtem de loco iſto & libera me
I. In manus tuas Domine commendo Animam meam & corpus meum
A. Ante Cœlum, & Terram Deus erat, & Deus potens eſt liberare me ab iſta peſte
✝ Crux Chriſti potens eſt ad expellendam peſtem à loco iſto, & corpore meo
B. Bonum eſt poſtulare auxilium Dei cum ſilentio vt expellat peſtem à me
I. Inclinabo cor meum ad faciendas Iuſtificationes tuas vt non confundar quia inuocaui te
Z. Zelus ſuper iniquos pacem peccatorum videns, & ſperauero in te
✝ Crux Chriſti fugat dęmones, Aerem corruptum & peſtem expellat

S. Saluas

S. Salus tua ego ſum dicit Dominus,clama ad me, voca me,Pater meus es tu, & ego exaudiam te,& liberabo te ab iſta peſte

A. Abyſſus abyſum inuocat in voce cataractarum tuarum expuliſti dęmones & à peſte liberaſti me

B. Beatus vir qui ſperat in Domino, & non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas

† Crux que ante fuit in opprobrium, & nunc in gloriam, & nobilitatem, ſit mihi in ſalutem,& expellat de loco iſto diabolum,& aerem corruptum,& peſtem de corpore meo.

Z. Zelus honoris Dei comedat me antequam moriar, in nomine tuo ſalua me, & libera me ab iſta peſte.

† Crucis ſignum liberabit populum Dei & à peſte eos qui confidunt in eo.

H. Heccine reddis Domine popule ſtulte, redde altiſſimo vota tua,& offer Deo Sacrificium laudis,quia potens eſt iſtum locum à peſte liberare, quia qui cō fidunt in illum non confundentur.

G. Gutturi meo & faucibus meis adhęreat lingua mea, ſi non benedixero tibi, & laudauero nomen tuum, quia Sanctum eſt, & liberans ſperantem in te Confido, libera me Deus meus ab iſta peſte & locum Iſtum, vbi nomen tuū inuocatur.

F. Factę ſunt tenebrę ſuper vniuerſam terram in morte tua Domine Deus meus, fiat lubrica, & tenebroſa diaboli poteſtas, & quia ad hoc veniſti fili Dei viui, vt diſſoluas opera diaboli,expelle ſuam potentiam de loco iſto? & de mę ſeruo tuo peſtis diſcedat, & Aer corruptus in tenebras eſteriores abeat.

† Crux Chriſti defende nos, & expelle peſtem de iſto loco, & ſeruum tuum libera de peſtę iſta,quia benignus eſt, & miſericors, & ſuauis & multæ miſericordiæ & Verax.

B. Beatus qui non reſpexit in vanitates & inſanias falſas, in die mala liberabit eum Dominus,Domine in te ſperaui libera me ab iſta peſte.

F. Factus eſt Dominus in adiutorium mihi, quia in te ſperaui & liberaſti me.

R. Reſpice in me, & miſerere mei, & libera me de iſta peſte.

S. Salus mea tu es, ſana me & ſanabor.

Oratio recitanda.

DOmine Ieſu Chriſte qui pro Redemptione mundi voluiſti de Virgine naſci à Iudæis &c. vſq;
tu ab hominibus blaſphemari, & tandem in Cruce mori,per tuas Sanctiſſimas pęnas,quas ego indignus recolo, ſuppliciter deprecor, vt de iſta Ciuitate,& domibus eius & de omni populo; meque tuo ſeruo expellas omnes inſidias & diabolicas fraudes & peſtem, & ad priſtinam ſanitatem hanc noſtrā Ciuitatē, & omnes habitatores eius, perducere digneris, fracto vinculo cuiuſcuuq; generis maligni. Amen.

Verba Sancti Zacharia.

MAledicti, Excomunicati,blaſphemi Dęmones in virtute verborum iſtorū, Meſſiaſt Emanuel, Sabbaot, Athanatos, Hyſchiſos, Eleyſon, Thetagramaton, vos conſtringimus,Vos priuamus, vos expellimus ex iſta Ciuitate, & ex Hominibus eius & pręcipimus vobis, vt non audeatis per peſtem nocere corporibus habitantium in eam.Ite Ite Ite maledicti in ſtagnum ignis. Ite ſtatim ad loca vobis deſtinata & de cetero non audeatis nec iſtam Ciuitatem,nec habitatores eius offendere.Imperet vobis Deus Pater, Imperet vobis Deus

Ieſus Imperet vobis Deus Spiritus Sanctus, Imperet vobis Sancta Trinitas, Vnus Deus, Diſcedite maledicti Dæmones In nomine Domini Ieſu Christi qui venturus es iudicare viuos & mortuos, & ſæculum per ignem Amen.

Reprobatur tanquam ſuperſtitioſus prædictorum Characterum vſus.

CEterum ſuperſtioſum eſſe, ac minimè tolerandum præcedentium litterarum vſum manifeſtis rationibus demonſtrabo. Ac Primo ex generaliſſima regula perpetuò retinenda. Quoties enim nec naturæ vis, nec artificij ſolercia, nec virtus ſupernaturalis in promiſſione Dei fundata interuenit, tunc ſignum eſt, pactum cum dæmone occultari. Sic *D. Thomas 2.2. q. 96. ar. 2.* in corpore & ad primum *& ar. 4. Franciſcus Victoria relectione de magia nu. 16. Graffius deciſ. aurear. par. 1. lib. 2. cap. 5. num. 3.4. & 13 in fine Suarez tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. num. 8. ad 11.* Sed verba nō habent vim naturalem ſanandi morbos: verba enim non ſunt actiua, nec poſſunt corpus humanum immutare, vel alterare. Tanto magis ſi adhibeantur abſq; alia rei naturalis applicatione, vt in caſu noſtro, tunc manifeſtam ſapiunt ſuperſtitionem, vt pluribus demonſtrat *Thomas Sanchez in opere morali lib. 2. cap. 40. nu. 39. verſ. 2. dico Martinus Delrius lib. 1. Diſquiſ. magicar. cap. 3. tota quæſ. 4.* vbi latiſſime probat vim ſanandi naturalem non poſſe conuenire voci aut viſioni aut contactui aut oſculo & halitui hominis, & proprius ad rem noſtram *lib. 3. par. 2. quæſ. 4. Sec. 8.* demonſtrat neq; verbis Sacris vim morbos ſanandi ineſſe poſſe naturalem, aut ſupernaturalem *Leſsius lib. 2. de iuſt. cap. 43. dub. 10. num. 62. & 63. Petrus Ciruelus tract. de ſuperſtione par. 3. cap. 11. Franciſcus de Torreblanca Cordubenſis in ſuo aureo epitome delictorum de aperta vel occulta dæmonum inuocatione lib. 2. cap. 49. ſub num. 54. & in apendice ſub nu. 12.* vbi dicit ſuperſtitioſum eſſe credere ineſſe virtutem ſanandi, vel præſeruandi verbis Sacris, etiam ipſi *Euangelio D. Ioannis,* de quo præclarum habemus teſtimonium apud *D. Chriſoſtomum homil. 43. in Matthæum* in opere imperfecto a medio illius *tom. 2.* quod etiam affertur a *D. Thoma 2.2. d. q. 96. ar. 4. in argumento ſed contra. Quidam* inquit Chryſoſtomus *aliquam partem Euangelij ſcriptam circa collum portant, ſed nonne quotidie Euangelium in Eccleſia legitur, vt audiatur ab hominibus? cur ergo in auribus poſita Euangelia nihil proſunt, quomodo poſſunt eum circa collum ſuſpenſa ſaluare? Deinde vbi eſt virtus Euangelij, in figuris litterarum, vel in intellectu ſenſuum? ſi in figuris, bene circa collum ſuſpendis. Si in intellectu, ergo melius in corde poſita proſunt, quam circa collum ſuſpenſa.* Hactenus D. Chryſoſtomus.

Dices non ineſſe verbis Sacris virtutem ſanandi naturalem, ſed ſupernaturalem. Sed hoc reſponſum facilè conuellitur, quia iſta virtus ſupernaturalis non poteſt verbis Sacris ineſſe niſi ex diuina promiſſione, ſed Deus nullis verbis determinatis promiſit virtutem ſanandi infirmos a peſte vel alio morbo, ergo.

Ex his deducitur optima & obſeruanda regula, quam multis probat *Torreblanca* vbi ſupra. Quoties verba Sacra ad alium finem ab aliquibus ordinantur, & adhibentur, ad quem non fuerunt a Deo inſtituta, tunc ſignum eſt occulti cum dæmone pacti: Vnde teſte eodem Doctore Quidam Saluator Ipris vt Necromanticus damnatus fuit, quod ad incautos decipiendos ex pacto cum dæmone, recitatis Sacroſanctis conſecrationis verbis, vulnera omnia ſanaret. Et *Proſper Farinaccius tract. de hæreſi quæſ. 81. §. 1. num. 49. verſ. Amplia 21.* poſt multos docet hæreticale eſſe ſortilegium, in quo immiſcentur verba Sancta, aut orationes, vt puta Euangelium, Symbolum fidei, Pater noſter, Aue Maria, Pſalmus aliquis Da-

uldicus, verba Sacræ Scripturæ, aut aliæ orationes. Quod eiſdem verbis prius dixerat *Graffius deciſ. aureæ par. 1. lib. 2. cap. 5. de ſuperſtitioſis obſeruationibus num. 13.* in fine.

Secunda Ratio ſuperſtitionis, quæ proprius ad caſum noſtrum accedit, ex eo rectè deducitur, quod virtus iſtorum Characterum a peſte ſeruans fundatur in apocripha Tridentinę Synodus patrum hiſtoria, quam nullus probatus auctor ſe ſtatam ſcriptis reliquit. Quinimmo intra Catalogum Epiſcoporum, qui eidē Concilio interfuerunt, non enumeratur *Franciſcus ille Salazar Epiſcopus Salaminus*, ſed potius *Petrus Gonzalez de Menodoza* eiuſdem vrbis Antiſtes refertur. Nec minus ibidem inter Patriarchas enumeratur *Nouandus ille* ſupra in eadem narratione allegatus, ſed alius. Mendoſa ergo hiſtoria a patre mēdacij originē traxiſſe ſuā rectè pręſumitur: cōſequenter maximā ſuperſtitionis ſuſpicionē præbet. Vnde *D. Thomas 2. 2. d. q. 96. ar. 4. in C.* agens vtrū licitū ſit ſuſpēdere ad collū diuina verba, ſic ad rem noſtrā loquitur. *Eſt etiam cauendum ne aliquid falſitatis contineat, quia eius effectus non poteſt expectari a Deo, qui non eſt teſtis falſitatis. Et Thomas Sanchez d. lib. 2. Summa in decalogum cap. 40. ſub num. 44.* poſt *Martinum Delrium d. quaſ. 4. Sec. 8. litt. E verſ.* 11. tractans quid in dubio agendum An aliqua virtus ſupernaturalis inſit Sacris verbis ex diuina reuelatione alicui Sancto viro facta necne, rectè monet, quoties legitimis probationibus non fuit ab vtente ijs verbis demonſtrata pręd cta diuina reuelatio, in dubio eſſe ab ijs verbis abſtinendum, & tutiorem partem amplectendam: & Rationem affert quia cum diuinæ iſtius virtutis exiſtentia ſit quid facti, non pręſumitur, niſi legitimè probetur. Itaq; ſi in dubio reuelationis; lethale eſſet velle ijs Sacris verbis vti ad effectum ſanandi, vel præſeruandi, quanto maior culpa lethifera in noſtro caſu interuenit, in quo certi ſumus de falſitate reuelations.

Tertia Ratio probans latere hic aliquam ſuperſtitionē ſumitur ex declaratione ipſorum Characterum, quam ſi quis rectè ponderabit, procul dubio conperiet, nullam habere cum virtute a peſte præſeruandi affinitatem; æqualiq; ratione poſſe adhiberi ad pręſeruationem ab alijs morbis, mutatis nominibus; cōſequenter ſi talia verba Sacra ſunt ſolum deprecatiua, non minus alios Dauidicos verſus, quam prædictos ad eundem finem præſeruationis conducere poſſe. Quid ergo virtutis habent iſtæ potius litteræ, quam aliæ, aut cur iſta potius quam alia diuinæ ſcripturę verba brachio alligata deferuntur?

Quarta Ratio eſt, quia cum iſti Characteres proponantur, & deferantur abſq; alia declaratione, poſſunt, ex pacto dęmonis cum mago, aliud ſignificare quam ſignificent ex natura rei, ſeù ex ſuppoſita declaratione, ergo ſuperſtitionem continere dubium eſſe non poteſt.

Quinta Ratio colligitur ex *actis Eccleſiæ Mediolanenſis par. 7. ſub titulo dell'inſtruttioni per il tempo della peſte* verſ. *Editto nel quale ſi prohibiſcono bollettini anelli e ſimili coſe per rimedio dalla peſte* fol. mihi 1055. vbi licet in ſpecie prædicti Characteres, & annuli non prohibeantur, ſed duo alia diuerſa genera, nihilominus in calce, vniuerſaliſſima lege omnia & ſingula ſub quocunq; nomine ſcriptorum, ſeù litterarum genera, quæ virtutem a peſte ſanada, vel præſeruanda habere quis fingat, reprobantur.

Accedat denique ipſius *Sacræ Congregationis* declaratio de eadem quæſtione, vt conſtat ex litteris *Cardinalis Sancti Honofry ad Clementem Egidium Seraphici Ordinis*, Generalem in Etruria Sancti Officij Inquiſitorem meritiſſimum, ſub *die 18. Septembris eodem anno* 1630. quibus definitur non ſolum iſtorum Characterū vſum pro peſtifero morbo repellendo eſſe ſuperſticioſum, ſed a fidelibus tollendum, atq; diffuſa vbiq; ipſorum exemplaria ſtatim recolligenda, veluti in hac Vrbe factum eſt de maiorum mandato.

Diluuntur nonnulla argumenta pro licita prædictorum Characterum geſtatione.

NE iam rectè acta agamus, minime hoc loco ea argumenta afferre contendimus, quibus ſanandi vim verbis ineſſe probant multi, ſed ſolum nonnullas non ſpernandas rationes producere decreuimus, quæ licitam harum litterarum geſtationem ſuadere poſſent. Ac primo obijci poteſt illorum theologorũ traditio, qui docent licitum eſſe vſum piorum verborum ad morbos pellendos, non ſperando ex illis certam ſalutem, ſed per modum impetrationis a Deo. Sic *Suarez tom.* 1. *de releg. lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 15. *ſub num* 27. quem ſequitur *Sanchez lib.* 2. *in Decalogum d. cap.* 40. *num* 44. in calce; ſimili modo ergo quis dicet virtutem ſeruandi a peſte, ijs Characteribus eſſe inſitam non infallibiliter ex diuina promiſſione, ſed deprecatiuè. Reſpondeo has preces non eſſe ab Eccleſia ad talem finem approbatas, neq; vlli Sanctorum reuelatas, de quibus prædicti Doctores loquuntur. Deinde doctrina allata Doctorum non procedit in his verbis vel Characteribus, qui fundantur in falſitate hiſtoriæ, nec verum eſt eos continere vim deprecatiuam, ſed potius ambiguas ſignificationes, quę ex pacto dęmonis poſſunt plura ſignificare, forte noſtræ fidei aduerſa, proinde huiuſmodi Characteres ſuſpectos, ſuperſtitioſos, & in dubio vitandos, vt ſupra dictũ eſt, præſertim ſtante declaratione Sacræ Congregationis.

Obijcies ſecundo doctrinam *Bonacina tom* 2. *diſp.* 3. *quaſ.* 5. *puncto* 4. de vana obſeruantia *num.* 11. vbi poſt alios tradit vitari ſuperſtitionem in imaginibus vel ſcripturis Sacris adhibendis, vel ad collum portandis; ſi hæc inſint. Primo ſi non contineant quid falſi contra Sacras litteras, vel Eccleſiæ traditionem. Secundo ſi non adſit aliqua circunſtantia ſignificans dæmonis inuocationem. Tertio ſi non ſint ignota nomina, vel alij Characteres præter ſignum Crucis. Quarto ſi non ponatur ſpes in modo ſcribendi, vt in charta virginea, vel in tali tempore & loco. Quinto ſi non promittatur infallibilis effectus: ſed nullum horum reperitur in pręallegatis Characteribus ergo non erit ſuperſtitioſum illos deferre. Reſpondeo cum Characteres iſti mendoſæ hiſtoriæ nitantur, ſatis inde præſumendam ſuperſtionẽ. Deinde adhibentur ad aliũ finẽ quam a Deo fuerint inſtituti, proinde continere poſſunt occultam dæmonis inuocationem iuxta dicta *num* 11. item adſunt plures præter Crucem litteræ ambiguæ ſignificationis, geſtatio facienda erat ad ſiniſtrum bracchium, ſimplices infallibilem ſibi facilè promittebant a peſte liberationem virtute prædictarum litterarum, conſequenter non carent ſuperſtitione; præſertim conſideratis omnibus a nobis ſupra allatis.

Obiici poſſet Tertio doctrina *Caetani* 2. 2. *quaſ* 96. *art.* 4. vbi excuſat a lethali licet non a veniali eos, qui vtuntur ex deuotione quibuſdam anulis confectis ex nummis oblatis Crucifixo in die Paraſceues, quibus putant ineſſe virtutẽ contra morbum contractionis membrorum, quo laborant, præſumentes Deum alicui Sancto viro hoc Inſpiraſſe: ergo idem dici poſſet in caſu noſtro. Reſpondeo aliud eſt, aliquid eſſe licitum ex natura rei, aliud eſt eſſe illicitum, ſed ex ſimplicitate & ignorantia excuſare a culpa: Nos ergo dicimus vſum illorum Characterum non eſſe licitum ex proprio obiecto & circunſtantijs, excuſare tamen a peccato propter ignorantiam, quę ſi ſit craſſa vel affectata non excuſabit: Quin immo vix poteſt inquit *Suarez d. lib.* 2, *de ſuperſtitione cap.* 15. *ſub num.* 26. dari ignorantia omnino inculpabilis, quia vtentes ijs verbis, vel Characteribus, vel anulis non habent probabilem rationem pręſumendi diuinam virtutem illis ver-

bis

bis vel anulis infalibiliter aſſiſtere, & ſemper habere ſuum effectum, cum hoc ſit ſolis verbis Sacramentalibus proprium. Verum loquitur his auctor de more vt ſapientiſſimus Theologus, ſed Theologicum iſtum diſcurſum habere nõ poſſunt ſimplices fœminæ, vel ruſtici: Credo igitur dari in multis ignorantiam harum rerum ab omni culpa excuſantẽ in vtroq; foro, quia ſufficit has traditiones eos a maioribus accepiſſe. Dificile enim eſt inquit ibi *Caetanus* quod ſeniorum aucto ritate firmatum vulgares acceperunt, prę ſertim ſi experimento intentum effectũ non ſemel comprobaſſent. Accedit quod ſimplicitas excuſare poteſt rudes fœminas & ruſticos a crimine hæreſis manifeſtæ, vt poſt multos docet *Farinarius de hereſi quaeſ. 189. §. 2. num. 14.* vbi ponit exemplum de illa Vetula, quę credebat *Trinitatem* eſſe *vnam fæminam*: error enim formalis in fide contumaciam nolentis credere prę ſupponit.

Obijci poteſt quarto verba iſta Sacra, vt patebit conſideranti, nihil aliud continere niſi Sacros dæmonum exorciſmos, quos nullus damnare poteſt, ergo licebit eos ad brachium deferre. Reſpondeo cum ſæpiſſime peſtis ſit morbus naturalis, vel ex contactu, & conſortio hominũ infectorum ortus, fruſtra ad hunc morbum expellendum dæmonum exorciſmi adhiberentur, deinde iſtis exorcizandi ritibus Eccleſia non vtitur, vel numquam fuerunt in vſu. Hinc *Federicus Borromeus Cardinalis & Arciepiſcopus Medielanenſis* anno 1630. quo Mediolani peſtis adeo graſſabatur, vt nõ ex cœleſtibus cõſtellationibus, neq; ex aeris corruptione, aut hominum contactu, ſed ex dæmoniaca arte & prętentia profecta videretur, ne oues ſuæ curæ cõmiſſæ ſuperſtitioſis ritibus fugandi dæmones, qui paſſim circumferebantur, aures præberent, nouam ſed plane Catholicam ac valdè piam exorciſmorum rationem pro peſtis tẽpore adinuenit, ac populo ſuo vſum illius propoſuit, quem ad poſterorum memoriam, atq; ad publicam vtilitatem hic ſubijcere viſum eſt.

Federici Cardinalis Borromæi Archiepiſcopi Mediolanenſis exorciſmorum contra dæmones inſtitutio hoc tempore peſtis.

I. N. ✠ R. I.

QVI Verbum Caro factum eſt, & habitauit in nobis, naſcens ex Maria Vergine conterat omnem poteſtatem inimicorum noſtrorum Viſibilium, & inuiſibilium, ille ab hac Domo, & habitantibus in ea expellat omnem Diaboli nequitiam & omnia ad ima tartara detrudat Veneficia, incantus, & maleficos ab hac domo & in ea habitantibus auertat, ipſamq; purificet, benedicat, & Santificet Ecce Crucem † Chriſti fugite partes aduerſæ, vicit leo de tribu Iuda Radix Dauid. Agios † Otheos † Agios † Yſchyrios † Agios Athaneos † Eleyſon ymas † Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon Kyrie eleyſon.

Coniuro, exorcizo vos Spiritus malignos per Patrem, Filium & Spiritũ Sanctũ per indiuiduam Trinitatem per omnia nomina omnipotentis Dei, item & Ieſu Chriſti Domini noſtri merita B. Mariæ Virginis omnium Sanctorum, & Sanctarum item & † per Sanctos Angelos, Arcangelos, Thronos, Dominationes, Virtutes Cœlorum, Principatus, Poteſtates, Cherubin & Seraphin, vt ab hac domo ſtatim recedatis, fugatis & à domibus noſtrorum omnium diſcedatis, recedant omnium veſtrum, veſtrorumq; miniſtrorum inſidiæ, negromantiæ, vexationes, incantus, illuſiones, phantaſmata, maleficia variaq; mala Tuque benigniſſime Domine Ieſu Chriſte Viſita habitationẽ iſtam & omnes inſidias inimicorum ab ea lõge repelle, Angeli tui Sancti habitent in ea, qui cũctos inhabitantes in Pace cuſtodiant, & Benedictio tua ſit ſuper domum iſtam, & habitantes in ea Amen. †

De quodam alio remedio Peſtis Pliniano execrabili.

PLinius lib. 26. cap. 9. ſuæ Hiſtoriæ naturalis refert quoddam remediũ a peſte ſeruans valdè ſuperſtitioſum quod eſt huiuſmodi, & quoniam factum horreo, vtar eius verbis. *Experti affirmant plurimum referre, ſi virgo imponat ieiuna ieiuno, & manu ſupina tangens dicat: Negat Apollo peſtem poſſe creſcere; quam nuda virgo reſtinguat, atq; ita retorta manu ter dicat, totieſq; deſpuant ambo.* Verum quis non videt inuentum iſtud non ſolum eſſe ſuperſtitioſum, ſed fabuloſum, impudicum, Diabolicum, periculoſum, execrandum. Ac proinde in eius confutatione minimè inſiſtendum.

PROBLEMA XXXIIII.

De Naturalibus Peſtis remedijs.

Remedium Primum.

Fuga a loco Peſtis.

INter omnia humana remedia nullum tutius, aut ſalutarius, pro vitanda peſte eſſe poteſt, quam diſceſſus a ſolo infecto. Qui enim habitare volunt in loco contagione affecto, Deum tentare videntur, vt ſcriptum reliquit *Abbas in cap. de dolo & contumacia*. De qua materia pluribus nos egimus *parte 2. cap. 6.* per totum. Ne tamen fuga iſta fiat hyemo vel Sabbatho, ideſt ne nimium ſit tarda, quia in aerem mox bonum abeuntes facilius peſtem contrahent, quam in proprio ſolo, quòd aeris permutatio latitantia peſtis ſeminaria excitet, & excitata celerius & facilius erumpent. Ex quo deducitur, quid ſit dicendum ad Euagrij hiſtoriam ſupra relatam, in qua inter alia narrat, nonnullos prorſus incolumes a locis peſte affectis diſceſſiſſe, & cum ad loca ſana perueniſſent, ſtatim a peſte correptos fuiſſe. Siquidem iſti ex mora aliqua in patrio ſolo infecto peſtis ſeminaria ſecum detulerunt, quæ a nouo aère excitata ſe ipſos & alios inſciè infecerunt. Locus, ad quem quis fugit, ſit a loco, a quo abijt, ſatis diſtans, ne aeris propinquitate vel hominum commercio contaminetur. Sit Montanus potius, quam in valle conſtitutus; & ſi fieri poteſt, inter locum a quo diſceſſit, & locum quem quis eligit, mediare deberet mons, vt ventorum inde flatum prohiberet. Reditus ad locũ diſceſſus ſit tardiſſimus, nec prius fiat, quam certò intelligat varia oriri in Vrbe morborum genera, nec omnes eodem morbo ægrotare, ſed plures conualeſcere. Noua enim ægritudinum varietas manifeſtum Peſtis indicat interitum.

Hinc tres iſtas huius fugæ qualitates nonnulli Medici pilulas de tribus eleganti alluſione appellarunt, quòd fuga huiuſmodi his aduerbijs conſtare debet, cito, longè tardè: quam hoc verſiculo explicarunt.

Cede cito, longinquius abi, ſeruſq; reuerte.

Remedium II.

Aeris expurgatio, & purificatio.

CVM aer humanis corporibus per innumeras vias ac meatus intimè illabatur, ideò alterãdum, corrigendum, ac immutandum eſſe nemo ignorat. Quamobrem ſi Peſtis ab aeris qualitate infeſta oritur, adeo vt Peſtis illa verè non ſit, quæ a vitiato aere non dimanet, quemadmodum nos *parte 1. cap. 1.* copioſè demonſtrauimus, ſtudium omne eſſe debet, vt aer noxias expoliat veſtes, induatq; nouas ac beneficas.

Quatuor igitur modis poteſt aer expurgari, attenuari, ac purus reddi, & ſalutaris. Primo igne per vicos accenſo, humidum corruptionis Parens exſiccante, addiris lignis odoratis, ſuauiſſimis floribus, ac vnguentis. Quo remedio vſus Hippocrates, Athenienſem Vrbem Græciamq; vniuerſam a teterrimo hoc morbo, immutato & alterato aere liberauit. Ideo in gratiarum actionem publico Athenienſis Populi decreto magnis myſterijs initiatus, aurea corona coronatus, ac ſolemni Pompa proclamatus fuit.

Non tamen Medici omnes hoc remedium pro ſingulis temporibus approbarunt, ſed ſolum pro hyemali, vel Autumnali. Siquidem æſtiuo tempore pernicioſum potius eſſet, quòd Peſtilentes febres ardentes ſint, & ideo ab aere feruido & calente potius incendium interius vires acquiret. Sic mouet *Philippus Ingraſſias in ſuo tractatu de Peſte Panormitana, Mercurialis lect. de Peſtilentia cap. 21.* ob eandem ferè rationem peſtis tempore prohibentur balnea, ne calor augeatur, vel ne apertis cutis meatibus aer noxius & vitiatus humana corpora copioſior penetret, quemadmodum obſeruauit idem Mercurialis cap. 22.

Secundus modus alterandi, & purgandi aerem non minus ſalutaris, & præſentaneus, quam ab Hippocrate inuentus, fit bombardarum exploſione abſq; Plũbeis vel ferreis globis. Siquidem ex ſonitu illo adeo violento, fumantiq; igniti & ſulphurei pulueris odore aer quammaximè mutatur, diſcutitur, diſſipatur, exſiccatur, & purificatur. Quo remedio Peſtem apud Neruias nunc Tornacenſes appellatos extinctam fuiſſe teſtatur *Lemmius in ſuo aureo opuſculo de occultis natura miraculis lib. 2. cap. 10.* & in Belgica Prouincia idem remedium frequentius adhiberi ſcribit *Diom: der Amicus in ſuo tractatu de Peſte.*

Tertius modus alterandi, & immutandi aerem, ſed minus efficax fit hoc modo. Boues non pauci per omnes ferè loci vicos ducuntur, qui cum valdè grauẽ halitum ſpirent, aeris non minimam quantitatem intrò recipiunt, quem vitali calore alteratum poſtea foras emittentes purum efficiunt ac Salutarem. Hoc remedium apud Olyſipponenſes ciues in vſu fuiſſe teſtatur *Stephanus Rodoriquez a Caſtro in ſuo opuſculo de peſte parte 1. monito 2.*

Quartus modus expurgandi aerem noxium fit prohibendo flatum Auſtri, ne ædes priuatas ingrediatur. Sic *Marcus Varro lib. 1. de re ruſtica cap. 4.* narrat, graſſante Corcyræ Peſte teterrima, quæ domos ferè omnes funeribus, & ægrotis repleuit, Varronem hoc remedio ſibi ſuæq; familiæ conſuluiſſe. Feneſtras omnes domus ſuæ Auſtrum reſpicientes occluſit, ianuam permutauit, alias feneſtras Aquilonem verſus aperiri iuſſit, immiſſoq; Aquilone hac humana prudentia ſeſe ſuoſq; familiares incolumes conſeruauit. Eodem modo alius quem retulimus ſupra occluſa quadam Montis via, per quam Auſtrini venti flabant, Vrbem vniuerſam à peſtilenti morbo vindicauit. Nec minus in priuatis ædibus, quam in publicis vicis aer eſt corrigendus & immutandus frequentibus ignibus ex odo

ratis lignis,funebri Cupreſſo, Lauro & ſimilibus additis floribus, alijſq; ſuauiſſimis odoribus, cubicula irrorentur aqua roſacea, aceto roſato, aqua ex floribus aranciorum & huiuſmodi. Ne tamen ęſtiuo tempore ignes in cubiculis diu ferueantur ob rationes ſupra allatas. Immo vtilius erit illa apertis feneſtris frigido & nouo aeri exponere, aer enim diu incluſus impurus redditur & noxius,quare bonum eſt feneſtras apertas frequentius habere, ſed non illas, quæ Auſtrum flantē reſpiciunt, vt dictum eſt.

Remedium III.

Pira Odorata.

VIX exitiali Lue Ciuitas iſta quamleuiſſimè tentari cœpit, cum omnes & ſinguli ferè ciues non niſi odorata pira armati per vias incedebant, vel ſeſe conſortio aliorum communicabant, & iure meritò, cum peſtis tempore aer, in quo peſtilentes vapores recipiuntur, vbique ſit immutandus, & corrigendus. Proinde cum odoratu oreq; aer copioſius atrahatur, ſuauitate odorum alterandus eſt, ne noceat. Non idem tamen erat omnibus modus, eadem ve materia. Nam aliqui Oleo ad pellenda venena vtebantur. Alij ſimplici theriaca. Alij ſpongiam aceto plenam, theriaca, vel aromatibus conditam deferebant. Alij grana nonnulla canphoræ, ori etiam a non paucis immiſſa; quæ ad pellendos alios fœtidos vapores plurimum valet. Alij odoratis Chirotecis, vel pila ex diuerſis aromatibus compacta muniebantur, frequentior vſus fuit aceti Roſati additis quinque vel ſex charyophylis nonnihilq; theriacæ miſcebatur, quæ aduerſus venena omnium Medicorum conſenſu primum locum tenet.

Ego tamen, cui theriacæ odor moleſtiſſimus erat, conſcius, quantam vim habeat Acetum ad venena pellenda, de qua problemate 35. in fine nonnihil hiſtoricē dicemus, ſimplex hoc remedium ferè ſemper nec ſine perfectiſſima incolumitate adhibui. Expedit etiam odoramenta collo appendere, aures oleo de ſpica ſuauiter olenti interius linire, non quia per aures reſpiremus, quem admodū de capris putant nonnulli, ſed ad profligandam, vel diſſipandam qualitatem illam tabificam, quæ ad aures cum aere percuſſo defertur. Nec minus immò multo magis ſalutare erit ſuffitibus vti aromaticis ſemel vel bis qualibet hebdomoda: quod huiuſmodi ſint exſiccantia, omneſq; corporis meatus implentia cōſequenter peſtilentes vapores ab ingreſſu in humanum corpus arcere poſſint, & ingreſſos propellere ac expugnare.

Remedium IIII.

Hirci odor, & contrectatio frequens.

HIrci odorem Peſtilentiæ aduerſari experimento comperiſſimū eſt. Hoc remedio vtuntur paſſim Germani pro Peſte auertenda, quemadmodū ſcribit *Mercuriales cap.* 22. vbi ſic habet. *Et ego cū annis præteritis pro Cæſaris Maximiliani valetudine Viennā iuiſſē, & quadā die prādere apud Reuerendiſſimū Cancellariū vidi in eius ædibus ſeruari magnū hircū, eius rei cum cauſam quæſiſſem, mihi reſponſum eſt, id fieri pro Peſte.* Primus huius remedij inuentor, vel ſcriptor fuit Auenzoar, ab Auerroe approbatus. Laudant

illud Laurẽtius Ioubertus in ſuo tractatu de peſte, Thomas Iordanus lib. de peſtis Phœnomenis trac. 3. cap. 9. vbi ſic loquitur. *De Olido Hirco referunt ea propter cælo peſtifero ali, vt quidquid eſt ſordidorum odoramentorum eò ſeſe recipiat, niſi dicas fœtorem hircinum ſuperare alios, & obtundere, vſq; adeo ne percipiantur, quemadmodum plãtas odoratas vegetatiores reddi allio circumpacto, quòd virtus è vicinis ad ſeſe trahit, ſinceriumq; pabulum coronarijs indulget plantis.* Hinc ſuadent nonnulli optimum eſſe tẽpore Peſtilentiæ hircum contractare frequenter, & olfacere.

Remedium V.

Emiſsio Sudoris maxima.

IN Præterita Peſtilentia frequentiſſimo experimento comprobatum fuit, euacuationem factam per ſudorem valde peſtilentibus extitiſſe ſalutarem, adeo vt quotquot primis diebus ter quaterue ſudorem in magna copia emiſerunt, tot a morbo iſto poſt paucos dies conualuerint. Idem in Peſtilenti clade lugdunenſi de anno 1628. accidiſſe teſtatur *Ioannes Grillotius Societatis Ieſu* de eadem peſtilentia ſcribens capite primo, vbi etiam narrat Piſtorem quendam hoc morbo affectum, ſtatim re cognita, in furnum calidum ſeſe iniecitſe, in quo tam diù moratus eſt, donec totus ſudore extillaret, quo emiſſo tertia die conualuit. Ratio duplex afferri poteſt. Prior quia calore apertis meatibus peſtilens vapor euaporat. Poſterior quia idem peſtilens vapor; qui ex putrida humiditate in gradu excelſo oritur, ſiccitate caloris exſiccatur, & conſumitur. Idem remedium valdè commendat *Mercurialis lect. de Peſtilentia cap.* 25. ante finem, vbi etiam monet ad ſudorem prouocandum plurimum valere aquam hordei in magna quantitate ſumptam cum caricis, & puluere violarum, poſt quorum ſumptionem corpus cooperiendum; vt natura excitata incluſum venenum ſudore expellat.

Remedium VI.

Potio humanæ vrinæ, quid de ſtercore diſtillato Gallinæ nigræ.

GAlenus *lib.* 10. *de Sanitate tuenda cap. de vrina humana* refert Syrios, (quos ſeptimo quoq; anno ob Saturninas influentias peſte laborare ſupra diximus) vrinæ potu ſolitos a morbo ſeruari. Quam conſuetudinem, quidquid alij dicant, non reprobat Galenus veluti inutilẽ, & huic morbo minime accomodatam, ſed tanquam ſenſui aſperam & abominabilem. Proinde vſũ iſtum vrinæ peritiſſimi Medici approbarunt, vt *Marſilius Ficinus in ſuo Antidoto Epidemico Philippus Ingraſsias de peſte Panormitana* qui valdè probat vrinam pueri, forte quia potus illius non ita ſtomachum moueat. *Iacobus Holerius in ſuo tractatu de peſte* vrinam propriam magis commendat calidam epotam, quod eſt tutius, Et facilius remedium. Minimè vero conſentio quibuſdã, quos refert *Alexander Maſſarias lib. 2. de peſte* volentibus prodeſſe magis vrinam maximè pollutam, & peſte affecti. Alij vt Aueuzoar & Auerroes vrinam veri hirci ſalubriorem opinantur, iuxta dicta remedio tertio. Nec minus vtile volunt alij huic morbo extitiſſe diſtillatum ſtercus Galli, columbæ, & pręſertim Gallinæ nigrę, euius vſum in peſte Mediolanenſi multos ſanaſſe auctor eſt *Antonius Portus lib. 2. cap. 24. & lib. 3. cap. 11.* quem etiam refert, ſed vſum non probat *Fabius*

Paulinus in hiſtoriam Thucydidis lib. 2. fol. 403.

Ratio naturalis eſt, quia tam humana vrina, quam gallinæ ſtercus ſunt valdè calida, & exſiccantia, conſequenter aduerſantur putredini, ex qua peſtis oritur. Hinc omnis ſuperſticionis ſuſpicio ceſſat, quia licèt color niger, vel albus nihil influat, tamen color niger maioris eſt inditium caloris, conſequenter ſtercus gallinæ nigræ aptius peſtis remedium eſſe poteſt, quam gallinę albę.

Remedium VII.

Cauterium optimum Peſtis Antidotum.

VSus cauterij pro auertenda peſte adeo a veteribus & recentioribus phyſicæ artis profeſſoribus commendatur; vt Mercurialis ingenuę fateatur, ſe nunquam vidiſſe habentem cauterium peſte fuiſſe extinctum, niſi vnum Sacerdotem. Verba illius habemus capite 23. *Commendari cauteria ad præſeruandum a peſte inuenio apud Nicolaum Florentinum Medicum ſua tempeſtate grauiſſimum, ſed dicam, quod ego vidi experientia. Poſſum teſtari me innumeros hac peſte extinctos vidiſſe, nec vnquam vidiſſe quemquam, qui haberet cauterium præter vnum tantum, atq; ille erat Sacerdos. Interrogaui etiam hac de re multos Medicos, qui teſtati ſunt neminem ſe vidiſſe: quod quidam argumento eſſe poteſt, hoc genus auxilij magnopere conducere.* Eidem traditioni conſentiunt *Philippus Ingraſſias, Petrus Pariſius, Buccius, Paulinus d. lib. 2. in Thucydidis narrationem fol. 413. in calce.* Ratio etiam clara eſt, quia natura per cauteria, veluti per cloacas expellit humores putridos & prauos, ex quibus peſtis generatur, ablata itaq; peſtis materia, nequit forma induci.

Remedium VIII.

Temperantia, Gaudium.

TAnta eſt vis temperantiæ, vt lethiferos quoſcunq; morbos ab humanis corporibus pellat. Hac vſus Socrates in Athenienſi peſte, quæ alios opprimebat, vel affligebat, continuo illæſus permanſit, vt teſtatur de illo *Aelianus lib. 15. ſuæ hiſtoriæ.* E contra videmus nationes gulę nimium indulgētes, peſti ſubiectos frequentiſſimè manere. Verum nomine temperantię non intelligimus hic ſolam cibi, vel potus congruam abſtinentiam, ſed etiam comprehendi volumus moderationem ſomni, vigilię, Veneris vſus, motus, quietis, & animi perturbationum, quæ magis interdum corpus lædunt, quam mala corporalia, moderandus eſt inprimis nimius Peſtis timor, vel triſtitia, vel deſperatio, cum ſolo timore ſæpe genitam peſtem ex fixa imaginatione, quæ interdum caſum facit, ſatis ſuperq; ſupra a nobis demonſtratum fuerit. Timida enim corpora, imbecilliora metu actuali facta, prona ſunt ad ſuſcipiendam peſtem. Ideo interpidè agendum, deponendæ anxietates animi, ſortem noſtrā, vitam, vel interitum in manibus Dei relinquendum.

Hinc muſicam optimum peſtis medicamentum Veteres non immeritò dixerunt, quia Thaletem Cretenſem ex Oraculi reſponſo Spartam ab hoc morbo liberaſſe tradit poſt multos alios *Martianus Capella lib. 9. de laudibus Muſicæ.* Ego hanc muſicam nihil aliud fuiſſe exiſtimo, niſi gaudium, lætitiam, & omnium animi affectuum moderationem, & conſonantiam, qui ſuauiſſimum quendam con-

centum, dum a recta ratione, veluti a Magiſtro muſicæ reguntur, edere quodammodo videntur.

Remedium IX.

De Antidoto Mithridatica.

CVM Gnæus Pompeus Mithridatem Ponti Regem, bello deuiciſſet, qui tanta animi & corporis pollebat virtute, vt teſte Plinio lib. 23. cap. 8. ſex iuges equos regeret, duarum & viginti gentium diuerſis linguis loqueretur, Græciam vniuerſã occuparit, inter alia opima ſpolia, inuenit in eiuſdem ſcrinio Antidotum contra venena, propria manu conſcriptam, cuius compoſitionem ex duabus nucibus ſiccis, caricis ſiue ficis ſiccis totidẽ, & Rutæ folijs viginti ſimul tritis, addito ſalis grano cõficiebatur. Quo remedio qui ieiunus vteretur, ab omni veneno illo die illæſus permanebit. De hoc ſic cecinit Quintus Serenus.

Antidotus verò multis Mithridatica fertur,
Conſociata modis, ſed Magnus ſcrinia Regis,
Cum caperet victor, vilem deprehendit in illis
Synthaſim, & vulgata ſatis medicamina riſit.
Biſdenas Rutæ frondes ſalis & breue granum,
Inglandeſq, duas totidem cum corpore ficus.
Hac Oriente die parco conſperſa lin[illegible]
Sumebat, metuens dederat quæ pocula matri.

Meminit huius Antidoti *Galenus lib. de aliment. facult. cap. 28. & lib. de cibis boni & mali ſucci capite 18. & 2. de Antidot. cap. 9. Diſcorides lib. 3. cap. de Ruta*, & omnes Medici vno ore illud commendant, & maximam contra venena vim habere pro certo habent: & ab maximam facilitatem in vſu frequentiſſimo habetur, vt nos etiam monuuimus *par. 10. cap. 10. num. 9.*

Verum Hiſpaniæ, & in Belgica regione, peſtilentiæ tempore, ex eiſdem narratis ingredientibus electuarium quoddam ori gratiſſimum conſici ſolet hunc in modum. Sumũtur caricæ ideſt ſiccę ficus ad libras duas, Nuces mundæ ad libram vnam, Ruta ad dimidium libræ, addita ſalis quantitate, quæ oncias duas non excedat. Deinde omnia iſta optimè conteruntur, atrita Sacharo & melle condiuntur, & ex his prædictum electuarium a peſte præſeruans, quod quolibet mane ieiune ſumendum eſt, reſultabit.

Remedium X.

Arſenici geſtatio regioni cordis accomodata.

ARſenicum duplex eſt. Naturale & factitium. Naturale oritur ex mineris metallorum, & dicitur Auripigmentum, factitium ſiue artificiatum fit ex arſenico naturali, & ſale in eadem quantitate, quæ duo mixta ſimul, & in vaſe fictili combuſta adeo eſſe debent, donec vapores concreſcant circa vas inſtar chriſtalli, & dicitur Arſenicum Chriſtallinum. Hoc ſecundum vel per modum rotulæ efformatum, vel pulueris inſtar attritum, ſerico panno inuolutum, atq; peſtilentiæ tempore ſupra cordis regionem, vel ſub ſiniſtra axilla geſtatum, vnicum ac propè diuinum præ-

ſeruans

ſeruans remedium eſſe fatentur Medici ferè omnes. Hoc Adrianum ſextum, & alios quamplurimos a peſte teterrima illæſos euaſiſſe ijdem teſtantur, cuius etiã vſus frequentiſſimus fuit in hac Vrbe Florentia, & experimento cognitus ſalutaris. Quod ego ipſe teſtari poſſum, qui cum viderem theriacam, magniq; Ducis oleum ad pellenda venena, non minimo mihi fuiſſe nocumento, ab ijs omnibus me abſtinui, ſoloq; Arſenici Chriſtalini auxilio fretus, mortem inter tot vitę diſcrimina effugi: Ratio tam admirabilis virtutis petenda eſt, vel ex maxima eiuſdem Arſenici exſiccandi vi in quarto gradu, quæ putredini peſtilenti aduerſatur, vel ex ſingulari antipathia aduerſus peſtem, ſicuti eam habet argentum viuum aduerſus toxicum, vt philoſophatur *Mercurialis in ſuo aureo tract. de venenis in cap. de Arſenico,* vel ex occulta qualitate, vel ſimilitudine & affinitate eiuſdem Arſenici cum interiori veneno. Siquidem cum in morſu canis rabidi, vel tarantalæ quotidie experiamur, impoſita hæc ipſa animantia vel aliquid ipſorum, & applicata vulneri infecto, virus elicere, & illud ipſum, quod mortem inferrebat, nunc vitã donare, proinde a ratione diſſonum non eſt, Arſenicum venenum regioni cordis applicatum, aliud interius venenum peſtilentię ſeminarium ad ſe attrahere & foras reuocare, antequam calore præternaturali alteratum, & per corpus diffuſum humores vitiet, inficiatue.

Remedium XI.

Ab emiſſione ſanguinis in febri peſtilenti Num cauendum.

LIS eſt maxima inter Medicos. An in Peſtilentia adde etiam in qualibet febri maligna vtendum ſit emiſſione ſanguinis, nec ne. Multi enim id negant, nec infirmis ducuntur rationibus, tum quia febris Peſtilens naturæ vires proſternit, cui ſi addatur emiſſio ſanguinis, omnis naturalis virtus collabatur, neceſſe eſt; tum quia agitatione ſanguinis ſeminaria peſtis dilatabuntur, & dilatata celerius ad cor ipſum peruenient, & inde ſequetur mors: tum quia natura vim morbi a centro ad circumferentiam ideſt a partibus nobilioribus ad ignobiliores, & ad cutim expellit, ſed ſanguinis emiſſione huiuſmodi naturæ motus impeditur, intus retento veneno. Alij contra ſaltem in initio morbi, cum naturæ vires adhuc vigent, emittendum ſanguinem in maximum naturæ leuamen & ſubſidium omninò contendunt, hoc præcipuo moti fundamento, quòd venenum a corpore quanto citius eſt tollendum, venenũ reſidet in ſanguine putrido, ergo emiſſo ſanguine tollitur fundamentum & fomes contagij: Quæ ratio concludit rectè ſanguinem mittendum, niſi aliud obſtaret, quæ ſunt virium in omni peſtilentia imbecillitas maxima, humorum agitatio, & naturæ impetus reuocatio. Quas tamen rationes alij pro viribus infringere conantur. Ego ſanè nolo quæſtionem hanc, cuius ſolutio ex praxi pẽdet, pro nunc dirimere, ne apponam falcem in alienam meſſem. Lectorem remitto ad auctores, qui plenius de illa egerunt, inter quos eſt *Hieronymus Fracaſtorius* prę ſtantiſſimus Philoſophus, ac Medicus *lib. 3. de contagione cap. 7. Mercurialis cap. 26 de peſtilentia Alexander Maſſarias lib. 2. de febri Peſtilenti Antonius Portus lib. 2. cap. 8. Petrus Pariſius de peſtilentia cap. 9. Diomedes Amicus de peſte cap. 54.*

Hoc vnum tamen ſilendum mihi non eſt, a fide dignis acceptum, quod poſteris haud poterit eſſe fortè inutile. In hac peſte Florentina, de anno 1631. & 1632. quibus vena ſecabatur, periere ferè omnes. Idem teſtatur de peſte Lugdunenſi anni 1628 & 1629. *Ioannes Grillotius cap.* 1. vbi ſic ait. *Nec ſilendum grauiſſimè ab ijs in peſte ſanada peccari, qui a potianibus purgantibus & miſſione ſanguinis cum*

rationem

rationem auſpicantur, cum potius elaborandum ſit, & impensè enitendum, vt ſudor copioſus exprimatur, & antidotis viſcera et inteſtina roborentur recreenturq́. Et Philippus Ingraſſias de peſte Panormitana ſcribens *par. 1. cap. 9.* inquit idem eſſe peſtis tempore velle ſanguinem mittere, ac velle quamprimum ſepulturæ mandare, cum experimento comprobauerit, toto eo tempore, quo Peſtis graſſata eſt in illa Vrbe, omnes, quibus vena ſecabatur, poſt paucos dies interijſſe: Idipſum plenius teſtatur *Fracaſtorius lib. 3. cap.* 5. accidiſſe in peſte, quæ anno 1505. & 1528. per totum Italiam deſæuit. Sunt qui media via ambulant, vt ante veneni peſtilentis diffuſionem ſeù in initio morbi ſanguinis probent emiſſionem, ſed in modica quantitate, ne incluſum venenum ad nobiliores partes trahatur, at poſt nonnullos dies decubitus fruſtra laborare ſanguinem emmittentes, cum totus ſit intro venenatus. Sed hęc Medicis diſcutienda relinquamus.

Remedium XII. Omnium prẹſtantiſſimum.

Bonus Panis.

TAnta eſt inter famem & peſtem cognatio, & connexio, vt vix aut rarò vnam ab altera ſeparare liceat. Quare fames non modo ſoror, ſed parens eſt peſtis. Reuoluantur innumera tam veterum, quam recentiorum monumenta Hiſtoricorum, ex ijs certò colligemus, ferè omnes peſtilentias ex præcedenti fame originem habuiſſe, adeo vt bellum, famemq́; inter certa futuræ peſtis ſigna meritò enumeranda iudicemus. Initium huiuſmodi duxit Peſtis illa, quam deſcribit *Herodotus lib. 8. ſua hiſtoria* vbi narrat milites xerſi Perſarum Regis fame adeo afflictos, vt radicibus, & frondibus herbarũ veſcerentur. Deinde ſubſecutam peſtem. Eodem morbo laborarunt milites Alexandri Magni ab India reuertentes, quòd ſolis radicibus palmarum famem diſcutere cogerentur, teſte *Quinto Curtio lib. 9. de rebus eiuſdem geſtes.* Ex fame orta fuit peſtis illa ſub Maſſimino Tyranno, in qua mulieres nobiles per vias, & plateas mendicare cogebantur, diuenditis pro minima cibi quantitate bonis omnibus, quam calamitatẽ nos latius ex Euſebio ſupra pag. 272. deſcripſiſſimus. Mitto plura alia innumera exempla, quæ ex Liuio, Sigonio, & alijs peti poſſent, domeſtica non Silebo, in hac ipſa Florentiſſima Prouincia nonne de anno 1239 & 1246. bis ex ſæuiſſima fame ortam acerbiſſam peſtem ſupra par. 10. cap. 2. demoſtratum a nobis fuit? Quid plura perſequar? Hunc ipſum teterrimum morbum, qui Mediolanenſem Prouinciam primùm inuaſit, deinde capta Vrbe peruagata eſt totam ferè Italiam, non ab alia radice, niſi ex maxima ciborum indigẽtia, qua ruſtici & Montani præſertim laborarunt, ortum habuiſſe compertiſſimũ eſt. Siquidem cum illi deprauato pane, oriza corrupta & agreſtibus herbis famem propellerent, ex vitio ciborum in humano corpore praui & malignantes humores procreati ſunt, ex quibus genitum eſt interius venenum, & Peſtilens morbus. Proinde nullum aptius pro auertenda peſte remedium eſſe poteſt, quã copia frumenti, vini & aliorum: Quo vſus Vrbanus Octaus Pontifex Maximus, ab omnibus ferè ſui Imperij finibus tetrum hoc monſtrum profligauit. Quinimmò non ſolum pro ſeruando populo, ſed etiam pro liberando ab hac calamitate, maximam vim habere vini & tritici opulentiam ex facto Cæſaris, quòd narrat Plutarchus in eius vita, apertè deducitur. Cum enim exercitus eiuſdem radicibus veſceretur, ac propter victus rationem lue ſęuiſſima, ex qua multi peribant, conflictaretur, Gomphos, Theſaliæ Vrbem, omni impetu, & conatu agreſſus eſt, qua capta, milites vini, & omniũ cibariorum copia recreati, & ebrij facti morbũ

omnem procul abegerunt. Hoc idem in præterita clade Vrbs Florentia experta eſt, quæ dum in quadragenario iuſtitio, populo victũ largè ſuppeditauit, atq; lapſo etiam hoc tempore, cœptum pium opus erga miſerabiliores perſonas protraxit omnia contagionis ſeminaria vnico ferè momento temporis a ciuibus omnibus propulſata cognouit.

Remedium XIII.

Antiherbæ quinta ſubſtantia.

INter plurima remedia, quæ in Etruria hoc tempore ad peſtem arcendam adhibita fuerunt, nullum Antiherba ſalutarius inuẽtum eſt. Oritur hęc apud Indos, & inde ad nos traſuecta ad venena pellenda, vel ad febres peſtilentes, ac malignantis naturæ curandas efficaciſſimam habet facultatem. Recens eſt apud nos hæc Antidotus, paucis ab hinc annis cognita, veteribus inuiſa ſcriptoribus. Prior, qui de illa aliquid nobis ſcriptis tradiderit fuit Nicolaus Monardes Medicus Hiſpalenſis, qui ex teſtimonio viri Nobilis Petri Ozmali, cuius Epiſtolam recenſet, hæc de mirabili huius herbæ virtute libro primo in calce eiuſdem de Indicis Occidentalibus remedijs Medicinalibus tradit. Morantur in quadam regione, quæ inter Carcas & Chile manet, viri quidam agreſtes, piloſi, ferino more antra, monteſq; ſyluas incolentes, Caribbides vocati, iaculatores egregij, qui humanis carnibus vt plurimum veſcuntur. Quare cum humana corpora venari volunt, propria iacula quodam herbę adeo venenoſæ ſucco intingunt, vt eiſdem vulnerati quaſi diuino fulmine concidant. Verum prouida natura, in eodem loco, in quo herba huiuſmodi omni veneno peior exoritur, aliam etiam veluti optimum eius Antidotum germinare facit. Idem nos in noſtro Climate experimur. Nam vbi venenoſæ herbæ naſcuntur, ibi vel prope eundem locum alię ſemper reperiuntur eiſdem oppoſitæ, quæ ſalutem eidem morbo afferre ſolent. Miles igitur quidam prior hanc Antiherbam inuenit, qua illius regionis incolæ vtuntur, quoties per illas oras tranſeuntes cum Carribidis iaculatoribus confligare coguntur. Hac inuenta hilares certiq; victoriæ aſſequendæ libentiſſimis animis cum illis congrediuntur.

Porro herba iſta folia habet lata ferè ſimilia Hiſpanæ Pantagini: eſt admodũ calida, cum ſit aromatica, & acuti odoris, vrinam prouocat, & ſudorem excitat, aduerſus quęlibet venena præter corroſiua mirificam habet facultatem, necnon poſt debitas & vniuerſales euacuationes aduerſus peſtilentes febres plurimum valet. Ideo in puluerem redacta ſimul cum aqua aliqua cordiali, veluti cũ aqua cedrina, florum Arancij, vel alia vt vulgo dicitur ſcorzonera, ter aut quater ęgro potanda conceditur. Verum noſtra tempeſtate ars illa quammaximè comendatur, qua prædicta Anti herba diſtillatione ad quintam ſubſtantiam reduci ſolet. Nam hac ratione tum eius virtus efficacior redditur, tum cum minori nauſea & ſtomacho recipitur. Et ſanè in præterita peſtilentia, mirabiles viſi ſunt illius effectus. Latens venenum per ſudorem & vrinam educebat, naturamq; his medijs valdè exonerabat.

Remedium XIIII.

De quodam puluere & vnguento, quo venefici ſe ipſos a Peſte ſeruantes Mediolanenſem Urbem depopulati ſunt.

REferam hic etiam ad poſteritatis exemplum puluerem, & vnguentum quoddam, quo Venefici illi, qui Mediolanum peſtilentibus artibus deuaſtarunt, ad propriæ vitę incolumitatem vtebantur. Iſti ergo antequam debita ſcelerum darent ſupplicia, remedium iſtud a peſte ſeruans tandem indicarunt, quod pręfecti ſanitatis Mediolanenſis, Bononienſibus præfectis, iſtiq; pariter Florentinis miſerunt.

Ricetta di Poluere & Unguento.

DE' quali ſi ſeruiuono quelli, che in Milano andauono attaccando la Peſte, per preſeruar da eſſa le lor perſone: e quando ſono ſtati giuſtiziati l'hanno manifeſtata; e l'Vfizio della Sanità di Milano l'ha mãdata à quel di Bologna, e da Bologna è ſtata mandata à Firenze.

Poluere.

Recipe Zolfo	onc. 6.
Arſenico	onc. 1.
Incenſo Paleſtino	onc. 6.
Garofani	num. 9.
Noce Moſcada, e Macis	num. 1.
Foglie di S. Pietro	num. 1.
Foglie di Rafano	num. 1.
Coccole di Lauro	num. 9.
Foglie di Centaurea	num. 1.
Mirra, grani	num. 5.
Radice di Verbena	num. 1.
Radice di Zenzero	num. 1.
Scorze di Melarance	num. 1.
Foglie di Peonia	num. 1.
Maſtice, grani	num. 5.
Seme di Ruta	num. 30.

PEſtiſi il tutto, e ridotto in Poluere groſſamente, ſi metta in vn Sacchetto di Raſo roſſo, ò Dammaſco, ò altro Drappo, che habbia corpo, acciò detta Poluere non eſca, e portiſi al collo dalla parte del Cuore; e di State ſi metta ſopra il giubbone, e di Verno ſopra la camicia, acciò il ſudore non lo guaſti.

Unguento.

REcipe Cera nuoua, Olio comune, Olio Laurino, Olio di Saſſo, Erba d'Aneto, granelli di Lauro num. 6. con vn poco d'Aceto, facendolo tanto bollire, che ſi riduca in forma d'Vnguento, col quale ſi vngono le narici, i polſi delle mani, e le piante de piedi.

LI Signori Taratori del Magiſtrato dell'Arte de'Medici, e Speziali della Città di Firenze hanno tarato la Poluere, cioè, che ſi venda ſoldi otto l'oncia, e l'Vnguento ſoldi ſei l'oncia, come appariſce nella loro taratura ſotto di 11. di Settembre 1630.

PROBLEMA XXXV.

De Cibis vitandis, vel deligendis Peſtis tempore.

VItanda Cępa, Allium, de quo Horatius Poeta *Cicutis alium nocentius* Braſicæ, ſiue caulæ, Laticinia, Caſeus, Ligumina omnia præter lentes, vitétur Oriza, far, fructus omnes facilè corruptibiles, Caro ſuina, aguellina, bouina, Vaccina, Auium aquatilium, vel alia quælibet pinguis & craſſia. Animalium verò omnium inteſtina reprobanda. Piſces cuiuſuis generis ob nimiam humiditatem & facilitatem corruptionis. Rapæ, Porri, Raphani, Tubera, Fungi, Somnus meridianus.

Deligenda.

INter fructus Amagdalæ, Nuces, & omnes, qui ligneis veſtiuntur corticibus. Caricæ, ſiue ficus ſiccæ, vua acris, Mala Medica, Maſſitica, & Cedrina, quibus nihil vtilius ad peſtem auertendam. De quibus Virgilius hæc cecinit.

Medica fert triſtes ſuccos, tardumq; ſaporem
Felicis mali, quo nam præſtantius vllum
Pocula ſi quando ſana infecere Nouercæ
Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ex his nonnulli Medici puluerem conficiunt, quē dicunt tantæ eſſe virtutis, vt qui illo vtuntur, a peſte illos nunquam læſos viderint.

Inter herbas vtilis eſt acetoſa borago, pampinella, bulgoſa, meliſſa, ſaluia, ramerinum, baſilicus, Endiuia, ſed palmam refert Angelica, ſiue Myrhidis radix, de qua Diſcorides lib. 4. cap. 11. ſic loquitur. *Ferunt nonnulli ea epota per diē cum vino in peſtilentibus conſtitutionibus auxiliari, vt incolumes a peſte perſeuerent.*

Inter ligumina lentes ab Auerroe & Arabis celebrantur; teſte *Mercuriali cap. 22. de peſtilentia*, qui tamen hoc reprobat.

Inter carnes ſaluberrimæ ſunt Aues omnes, ſed non aquatiles humidæ & difficilis digeſtionis. Pulli, vitellina caro, geladinæ aceto conditę, quia ſunt inciſiuæ & exſiccatiuę: ſed præ ceteris ad peſtem depellendam plurimum iuuat eſus columbæ de qua Pierius Valerianus lib. 22. hæc habet. *Morboſa, & peſtilenti quantalibet tempeſtate ſæuiente, qui non alia, quam columbarum carne veſcatur, contagio eiuſmodi non contaminari. Quare ſi peſtis vnquam debachari cœpiſſet, nihil aliud in obſonium regibus comparabatur quam ex columba.*

Vtilia ſunt etiam oua tremula & ſorbilia aceto condita, ſed non frixa, vinum generoſum temperatè ſumptum mirificè valet ad præſeruandum a peſte, vti etiam teſtatum reliquit Plinius lib. 23. cap. 2. Siquidem calorem naturalē confirmat, roborat, auget, vim quandam ex omnium conſenſu aduerſus venena, & peſtem habet, adeout theriacæ virtuti ęquiparetur. Idcirco in febribus peſtilentibus parcè concedendum. Calefacit enim frigida, infrigidat calida, humectat ſicca, exſiccat hūmida. Quare *Virgilius* agens de peſtilentia brutorum, vino tradit eam curatam fuiſſe. Sic enim habet *lib. 3. Georg.*

Profuit inſertos latices infundere cornu
Lanaos, ea vita ſalus morientibus vna.

Abſtinendum tamen a vino dulci tam albo, quam nigro, item ab albo vel nigro acido, vel valdè acri. Vtilius erit vinum ſi aureo proculo hauſtum ſit, vel in eo aurum ſit extinctum, veluti hac ratione a peſtilentibus potandum conſulit *Marſilius Ficinus in ſuo Antidoto Epipemico cap.* 16.

Vſus aceti frequens in cibis aptandis facile vſitatum, & optimum eſt contra peſtē Antidotū, tū quòd inciſiuū, & exticcatiuū tū quod veneno valdè aduerſetur. Refert enim *Plinius lib.* 23. *cap.* 3. quendā Aceti vtrē geſtantē, calcato Aſpide ab eo dē venenato morſu percuſſū: quare cū ille vtrē depoſuiſſet, vulnus ſenſit, ſed quoties illum reſumeret, toties recreabatur, & roborabatur. Quare cognito remedio, quod ſecum aſportabat, largiſſimeq; hauſto incolumis euaſit.

Aromata omnia in modica quantitate hoc tempore proderunt, præter ſacharum & dulciaria.

PROBLEMA POSTREMVM.

Quo genere indumenti vtendum Peſtis tempore.

MAgni refert hoc tēpore indumenta ab omni inquinamento munda geſtare. Quare ſudore madentes ſubuculas permutent, itē linteamina frequentius, exterioreſq; & interiores veſtes, ſi fieri poteſt, etiam citra ſudorem, ſingulis quoq; diebus mutandæ, quas quiſq; depoſuerit aperto cœlo exponat. Vitentur indumenta lanea, linea, groſſipina, & pellicea, eò quia iſta vapores peſtilentes quamfacillime recipiunt, & receptos difficilè remittunt, veluti fusè probauimus *parte decima cap.* 7. in fine. Vtiliora ſunt coriacea, holoſerica, ideſt quæ tota ſerica ſunt, nulla alia materia admixta, ſed præ cæteris accomodata, quę confecta vulgo dicuntur ex tela S. Gallo, cera tamen ſuper inducta, in qua tum aqua, tum peſtilens vapor difficilè figitur. Quoad formam proderunt breuia, demiſſa ad genua, & forte tot Medici Venetijs peſte extinguebantur, inquit *Mercurialis cap.* 23. *de peſtilentia*, quia peſtilentes viſerent cum illis latiſſimis tunicis. Eodem modo permulti viri religioſi præſertim Capuccini Ordinis in hac ditione, Sacramenta ægris diſpenſantes peſte opprimebantur, quòd habitum proprium rudem, & nimis longum dimittere renuebant. Quapropter magna cautio hac in re adhibenda eſt ab expoſitis Sacerdotibus, veluti fuſius monuimus *parte decima cap.* 5. *in quadam inſtructione ad Parochos, & in alia ad regulares cap.* 10. *nu.* 10. 11. & 12.

Finis totius Operis.

Lectori Beneuolo.

PRomiſſam ſæpe ſupra Mediolanensē praxim, mutato conſilio, hic tandem duximus omittendā, tum ob temporis anguſtias, & typographorum penuriam, tum ne alieno penu omnino ditari videremur. Eam habes Lector partim priori volumine a pag. 1045. *ad* 1059. *in qua agitur de præparatione ad peſtem, partim in* 2. *vol. par.* 2. *conſtitutionū a pag.* 224 *ad* 257. *interim noſtris perfruere laboribus, ex quibus ſi quid boni hauſeris, diuinæ benignitati tribuendū, ſi quid minus rectè pronuntiatū inueneris, noſtræ imbecillitati ignoſcendum. Vale.*

NOMINA AVCTORVM QVI IN HOC OPERE ALLEGANTVR.

A

Abbas
Achilles de Graſſis
Adrianus
Afflictus
Alba
Alciatus
Alterius
Almainus
Alexander Alenſis
Alexander I.V.D.
Albertus Brunus
Aloyſius Riccius
D. Ambroſius
S. Antoninus.
Angelus
Antonius Ricciulus
Antonius Gamma
Antonius Gomezius
Antonius Gabriel
Antonius Rubeus
Antonius Facchineus
Antonius Faber
Antonius de Butrio
Antonius Peregrinus
Antonius Souſa
Antonius de Corduba
Antonius Paganus
Andreas Gailus
Andreas de Vega.
Andreas Iſernia
Ariſtoteles
Armilla
Aretinus
Aſcanius Tamburinus
Aſinius
S. Auguſtinus
Auguſtinus Barboſa
Auila
Azuedo.

B

Bartholamæus a Sancto Fauſto
Bartholamæus Galleſius
Bartholamæus Gauantus
Baſſus
Bannes
Bartholamæus Caranza
Bertachinus
Beccanus
Belarminus
Bellonus
Bernardus Diaz
Betpuus
Belletus
Bellamera
Beltrandus
Blaſius Palma
Bottus
Bonacina
Boitius
D. Bonauentura
Borgninus
Boſſius
Bonacoſſa.
Buridanus
Burſatus
Burgos de Paz.

C

Cabedo
Camillus Borellus
Cagnolus
Cancerius
Carolus de Graſſis
Carolus a Baſilica Petri
Caualcanus Feuizanus
Campegius
Carpanus
Capiccius

Caetanus
Cæſar Baronius
Cephalus
Ceruantes
Ceuallos
Chriſtophorus Martius Medices
Chriſtophorus Portius
Chacheranus
Cyprianus
Claudius Eſpencæus
Coſmus Philiarcus
Coriolanus
Corneus
Crotus
Craueta
Cynus.

D

Decius
Didacus Couaruias
Didacus Nugnus
Dinus
Dominicus Sotus
Domitius Chamerota
Duardus
Dyoniſius Epiſcopus Alexandrinus.

E

Egidius Conichius
Emanuel Sà
Emanuel Rodriguez
Emanuel Soarez
Eraſmus a Chochier
Euerardus
Euſebius Ceſarienſis.

F

Facundez
Ferdinandus Vaſquez
Fernandez
Felinus
Flauius Cherubinus
Flores de Menna
Fortunius Garzias
Fontanella
Franciſcus Toletus
Franciſcus Marchus
Franciſcus Ripa
Franciſcus Suarez
Franciſcus Leo
Franciſcus Victoria
Franciſus Scorcia
Francus
Fulgoſus.

G

Galenus
Galleſſius
Gabriel
Gabriel Vaſquez
Gabriel de Toro
Gabriel Antonius Theſaurus
Garzias
Gerardus Maynardus
Gongalez.
Gregorius Magnus
Gregorius Lopez
Gregorius Sairus
Gregorius de Valentia
Guido Papa
Guglielmus Benedictus
Guenerus.

H

Henricus de Gandauo
Henriquez
Hieronymus Mercurialis
Hieronymus Præuidellus
Homobonus de Bonis
Hoſtienſis.

I

Iacobus Menochius
Iacobus Soldus
Imola
Ioannes Echius
Ioannes Garzias
Ioannes della Crux
Ioannes Baptiſta de S. Seuerino
Ioannes Guttier
Ioannes de Cappeuille
Ioannes Molanus
Ioannes Valerius
Ioannes Maior
Ioannes Baptiſta Coſta
Ioannes Petrus Moneta
Ioannes de Salas
Ioannes Andreas
Ioannes Azorius.

Ioſeph Ludouicus
Iulius Ferretus
Iulius Clarus

L

Laurentius de Peirinis
Laurentius Syluanus
Leonardus Leſſius
Lorca
Ludouicus Molina
Ludouicus de Beia
Ludouicus Gomezius
Ludouicus Lopez
Ludouicus Miranda
Ludouicus a Piguera
Ludouicus Rodulphinus
Lucas de Penna
Lucanus
Lucretius

M

Marcus Antonius Ianuenſis
Marius Antoninus
Mantica
Malderus
Marchus
Martha ſub nomine Moderni
Maſchardus
Magdalenſis
Mantua
Marſilius
Melchior Gallecus
Melchior Cano
Meſicus
Medina
Michael Mercatus
Michael Graſſus
Michael Solonius
Mollerus
Morla
Molfeſſius

N

Natta
Nauarrus
Neuizanus
Nicephorus Caliſtus
Nicolaus Garzias
Nicolaus Genoa
Nicolaus Mozza.

O

Octauianus Vulpellus
Oſacchus.
Optatus Milleuitanus.

P

Parladorius
Paponius
Paleottus
Panormitanus
Paludanus
Paulus Pariſius
Paulus de Caſtro
Paulus Laymannius
Paulus Comitolus
Petrus Rebuffus
Petrus de Aragona
Petrus Ceneđo
Petrus Sotus
Petrus de Ledeſma
Petrus Bellinus
Petrus de Vbaldinis
Petra
Petrus de Ancharano
Petrus Peccius.
Petroycius Nauarrus
Peregrinus
Philippus de Grauia
Poſſeuinus
Polidorus Ripa
Proſper Farinaccius
Proſper de Auguſtino
Purpuratus
Putheus

Q

Quaranta

R

Rainutius
Raphael Cumanus
Reginaldus
Rebellius
Richardus
Riminaldus Iunior
Riminaldus Senior
Rolandus a Valle
Roſella
Rodoanus

Rutilius

Rutilius Benzonus
Ruinas

S

SAlzedo
Sanctarellus
Salicetus
Sbrozzus
Scotus
Scaligerus
Seneca
Septalius
Sebaſtianus Medices.
Sfortius Oddo
Syluester
Signarolus
Sozzomenus
Soccinas Senior
Soccinas iunior
Spino
Stephanus Gratianus
Stephanus Aufrerius
Stephanus Facundez

T

TAbienna
Thomas Sanchez
Thomas Aquinas
Thomas Caetanus
Thomas Zerola
Thomas Valaſcus
Thomas Valdenſis
Theophilus Raynaudus
Thulchus
Tiraquellus
Toſtatus
Turrecremata.

V

VArga
Vega
Vgolinus
Victoria
Viualdus
Victorellus
Virillus
Vincentius Caroccius
Vincentius Filuccius.

Z.

ZAmbranus
Zabbarella
Zecchius.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM SINGVLARIVM QVAE IN HOC TRACTATV de diuino Bello continentur.

In quo Prior numerus Partem, Secundus Capita, Tertius eiuſdem Capitis numerum indicat.

Abſolutio vide Verbo Confeſſio.

ABſolutio collata infirmo, qui loqui non poteſt, nec dare ſigna contritionis An valida & licita par. 3. cap. 13. Refertur ſententia negans Nauarri & aliorum cum ſuis fundamentis, quibus reſpondetur. n. 20. & 21.

Amplectitur pars affirmans, quæ diuiditur in tres propoſitiones. n. 4.

Eligens in praxi opinionem Nauarri, lethaliter delinqueret. n. 13.

Abſolutio collata infirmo ſenſibus deſtituto & non præbenti ſigna cōtritionis niſi per teſtes abſentes An valida. n. 15. An hoc teſtimonium fieri poſſit per literas. n. 16. An ſufficiat vnicus teſtis. n. 17.

An hæc abſolutio ſit danda ſub conditione, ſi capax es. n. 18.

An hæc ſigna attritionis debeant eſſe ad cōfeſſionem directa, & quomodo. n. 19.

An hæc abſolutio ſit cum onere confitendi integrè poſt receptam incolumitatem. n. 20.

Alexander Guidoccionus Epiſcopus Lucenſis laudatur par. 10. cap. 13 nu. 2.

Alexander Martius Medices Archiepiſcopus Florentinus laudatur. Epiſtola ad lectorem, & par. 5. cap. 5. nu. 1. & par. 10. cap. 13. n 1. eiuſdem mors ibi. n. 3.

Americus Martius Medicea laudatur. Epiſt. ad Lectorem.

Amicus inſignis benefactor poteſt fratri præferri, ambobus in æquali neceſſitate conſtitutis par. 1. cap. 11. n. 26.

Nullus amicus quantumuis te a morte liberarit, eſt parentibus præferendus. nu. 27. immò nec filio. n. 28. immò nec Patri ingrato. n. 29.

Antonius Medices Medicæ artis profeſſor egregius laudatur par. 1. cap. 1. n. 5.

Annonæ tempore An diuites cogi poſſint ad frumenta vendenda, pretia mutanda, immò gratis pauperibus cibaria erroganda. Vide Verbo Diuites.

De Annatis qui egregiè ſcripſerint. par. 1. cap. 4. n. 8.

Annus Vber vel ſterilis qualis dicendus, & quæ anni ſterilitas dicatur grauis, vt ei penſionis remiſſio debeatur. par. 9. cap. 5. per totum, vbi referuntur plures opiniones, & fallentiæ decem.

Annus Auſtrinus peſtis futuræ indicium eſt. Problemate 20.

Aſſeſſor Eccleſiaſticus An iure concedendus Magiſtratui Sanitatis tēpore Peſtis par. 4 cap. 2. n 11 & par 7. cap. 5. n. 8. ad 11.

Aſcanius Tamburinus Ordinis Valliſumbroſæ laudatur par 10. III. Monachi Valliſumbroſæ. pag 288.

D. Antonini Hymnus pro peſte ſedanda. par. 10. cap. 13. n. 11.

Attritio vide contritio.

Attritionem cognitam cum ſuſceptione Sacramenti confeſſionis non ſufficere tempore mortis ad ſalutem, ſed vlterius prærequiri conatū ad cōtritionem, qui Theologi docuerint. par. 2. cap. 5. Contraria ſententia verior, quæ pluribus confirmatur. n. 3. & 4.

Attritio

Attritio cognita ſimul cum Sacramẽto Babtiſmi vel Pœnitentię An ſufficiat ad iuſtificationem a num. 5. ad 11.
D. Auguſtini Epiſtola de fuga licita vel illicita Paſtorum. par. 1.cap.2.n.21.

B

Baptiſmus.

AD Baptiſmum recipiendum ab adulto habente coſcientiam lethalis An ſufficiat attritio cognita par.2.ca.5. a nu, 5.ad 11.

Bellum Humanum.

Tempore belli An licitum ſit Eccleſias & Monaſteria incaſtellare ad ſui defenſionẽ abſq; Papæ vel Epiſcopi licentia. par. 4. cap.3.n.11.
Belli tempore An Clerici teneantur ad cuſtodiam Vrbis. par.4.cap.1.n.1. An poſſint collectari pro expenſis belli. par. 4. cap 4. per totum.
Bellicas ob munitiones in Ducatu Mediolanenſi faciendas Vrbanus 8. collectam Clericorum conceſſit, cuius indulti tenor de Verbo ad Verbum refertur. nu. 28. Difficultates contra hoc indultum excitatæ, nu. 29.
Ad onera cauſa belli impoſita An exempti teneantur, & quando. Et An liceat Principi infringere exemptionem ab oneribus bellicus par.7.cap.8. vide V. Princeps & V. Priuilegium.
Belli ſuſpicio in iure pro bello habetur par. 9.cap.1.nu.10.

Bellum Diuinum.

Bellum diuinum dicitur Peſtis, & a quibus, & cur. vide in explicatione tituli totius Operis.
Bona Mobilia ſuſpecta vide V. Magiſtratus.
Bona Eccleſiaſtica vide V. Collecta V. Clericus.
V. Monaſteria: V. Bulla Cœnę.
Bona Eccleſiaſtica ad Sacros vſus eſſe deputata qualiter accipiendum. par.4.cap.4. n.20.
Braccius Michelotius laudatur. par.10.cap. 7.nu.3.
Braccius Albertus laudatur ibidem.

Bulla Cœnæ Domini.

Conuertentes Monaſteria in hoſpitalia infectorũ abſq; Papæ aſſenſu An incidant in Bullæ Cœnæ excommunicationem. par. 4. cap. 3. num. 37.
Clerici vel Religioſi ſponte dantes An incurrant in eandem Bullæ excommunicationem olim Bonifacij 8. reuocatam poſtea a Clemente V. nu. 32.
Cenſurę Sacrorum Canonum innouatę per Bullam An ob innouationem afficiantur reſeruatione Bullæ. Refertur ſententia negans Bonacinæ. n.36. Reprobatur. nu. 37. & 38.
Imponentes Clericis collectam pro expenſis peſtis, belli, viarum, & aliorum onerum, quę publicam reſpiciunt vtilitatem An incidant in Bullæ Cœnę laqueus. Affertur duplex opinio vtraq; probabilis. par. 4. cap.4.nu.19. vide plura V. Collecta, & V. Clericus.

Bulletinum.

In Bulletinis, quæ Sanitatem viatoris teſtari ſolent, quę fraudes lateant. par. 7. cap.4.nu.1.
Prouiſio ſuper hoc optima. n.2.
Sigillo communitatis & nota particulari obſignanda. nu. 3.
Alba nullo modo Amicis danda. nu.4.
Hora diſceſſus An ſit in illo exprimenda. nu.5.
Ordinarius loci abſq; bullettino poteſt repelli ab ingreſſu in Vrbem. nu.6.
Domino loci peſte affecto An poteſt a ſubditis de iure denegari ingreſſus in Vrbem ſanam. n.7.
Si Bulletinum a cuſtodibus non admittatur An detur appellatio ad ſuperiorem. nu. 8.
Iudex An poſſit punire cuſtodes, quibus præceperat ne Titium admitterent quouis modo, ipſe verò cum valido bullettino fuit a cuſtodibus admiſſus, & concluditur affirmatiuę. nu.9.
Cuſtodum Vrbis tempore peſtis auaritia & flagitia. nu. 10.
Dicuntur Patriæ Proditores, & ſunt viui igne comburendi. nu.11.
Cuſtodię portarum Vrbis nobiliores & grauiores viri deſignandi. nu. 12.
Falſificantes iſtas litteras teſtimoniales, ſed venientes è loco non ſuſpecto An peccent, & reſoluitur non peccare nec mentiri. nu.13.

C

CAROLVS EMANVEL Sabandiæ Dux laudatur. par. 7.cap.9.nu.8. & cap.11.nu.4.
Capuccini Patres laudantur. par.10.tit. eodem. pag.180.
Camillus Baliotus Canonicorum Regula-

rium Lateranẽſium Abbas laudatur. par. 4.cap.5.nu. 19. in fine.
Canonici & alij beneficiati An tempore peſtis lucrentur quotidianas diſtributiones. nu.6 Non lucrari verius eſt ibi Tres exceptiones huius ſententiæ a nu.7 ad 10
Canonici Cathedralis Florentinæ laudantur par. 10.cap.12. num. 19.

Caſus fortuitus, & inſolitus.

Inter caſum naturalem, fortuitum, & inſolitum quod ſit diſcrimen. par. 9. cap. 2.nu.2.
Vt caſus dicatur inſolitus quot annorum lapſus a ſimili contingentia effectus pręrequiratur. nu.3.
Peſtis & belli tempus An caſus inſolitus dici debeat. nu.4.
An qui ſuſcepit in ſe omnia pericula cenſeatur ſuſcepiſſe caſus fortuitos. nu 6.
An qui ſuo periculo ſuſcepit omnem caſum fortuitum cenſeatur ſuſcepiſſe caſum inſolitum a nu.7. ad 11.
An ſuſcipiens ſuo periculo omnem caſũ fortuitum tam præuiſum quam non præuiſum cenſeatur ſuſcepiſſe caſum inſolitũ nu. 12.

Caſus Reſeruati vide mortis Articulus.

In mortis articulo nulla eſt delictorum reſeruatio. par.3.cap.3.nu.1.
Tempore Peſtis An ceſſet delictorum reſeruatio. nu.3.
An tunc quilibet ſimplex Sacerdos etiã ab Epiſcopo non approbatus poſſit abſoluere. nu.4. ad 7. An dentur alij ſimiles caſus a nu.7. ad 9.

Capitulum ſede vacant.

Capitulum ſede vacante ſeu eius Vicarius An poſſit Regulares ad nouum examen vocare, vel eos ab audiendis confeſſionibus ſuſpendere. Concluditur poſſe, Regulariumq; priuilegia a Tridentino reuocata. par.5.cap.4.nu.15.

Cenſus.

Cenſuario An propter grauem anni ſterilitatem facienda ſit penſionis remiſſio. par. 9.cap.6.nu.3.
Chartuſiano An liceat eſus carnis tempore grauis infirmitatis ob tuendam vita. par. 6 cap.4.nu.29.
Chriſtophorus Martius Medices laudatur par.8.cap.9. in calce.

Charitas.

A

Charitas incẽſiſſima Antiquorũ Chriſtianorum erga peſtilentes. par.10. ſub hoc titulo. pag.268. ad 279.
Charitas Recentiorum cuiuſuis ferè regularis inſtituti erga eoſdem peſtilentes in prẹterita clade ibidẽ a pag. 296. ad 302. Nomina eorumdem Regularium expoſitorum. pag.303.
Charitas ordinata præfert ſpiritualem proximi neceſſitatem vitę corporali proprię par.1.cap.9.nu.6.
Charitatis præceptum An obliget Sacerdotes in Parochorum defectum miniſtrare peſtilentibus Sacramenta cum vitæ periculo. ibi. nu.2.
Reſoluitur non obligandos. ibi. ad nu.7.
Quid ſi peſte affecti neſcirent elicere actũ contritionis nu.7.
Quid ſi agatur de graui multorũ neceſſitate ſpirituali An tunc teneãtur cum vitæ periculo Sacramenta miniſtrare num. 8. ad 12.
Charitas Chriſtiana An ſub culpa lethali obliget ſanos cum æquali mortis periculo corporalia peſte affectis miniſtrare. Reſoluitur negatiue par. 1. cap. 10. per totũ. Excepto famulorum, tutorum, conſanguineorum, & Religioſorum num. 2. Poſſunt hæc miniſteria fieri per alios nu. 3. Peſte affecti non ſunt deſtituendi nu. 4.
Charitatis ordo ſeruãdus in ope ferenda peſte laborantibus qualis eſſe debeat. Agitur An Pater ſit matri præferendus. Auus Paternus Matri, filij vxori, Parentes carnales ſpiritualibus, Cõſanguinei Amicis, & benefactoribus par. 1. cap. 11. a num. 1. ad 32. An Patri hæretico magis ſubueniendum quam extraneo Catholico n 33. Quid ſi Paſtor animarũ ſimul habeat filiũ carnalem, & ſpiritualem eodem morbo peſtis extremè laborantem cuius ſaluti potius proſpicere debeat num. 34. Quid de Prę'ato Regulari, qui habet filiũ carnalem, & ſpiritualem An deſerto filio carnali teneatur conſulere ſaluti ſuorum Religioſorum Refertur opinio affirmans, quæ reprobatur num. 35. Ordinem Charitatis aſſignatũ inuertere An lethale, vel veniale num. 36.
Clemens Gera Epiſcopus laudenſis laudatur par. 10. pag. 300.

Clericus vide V. Magiſtratus Sanitatis.

Clerici, Monachi, Religioſi, Moniales Num pro ſubleuãda publica fame cogi poſſint ad vendenda frumenta, & ad minuenda pretia par. 7. cap. 7. num. 6. & [illegible]

Clerici

Clerici An tempore peſtis vel belli teneantur portas vrbis cuſtodire par. 4. cap. 1. num. 1. & 2. Affertur ſententia affirmans Carpani. Præfertur negatiua Marci Antonij Ianuenſis num. 4. In defectum ſecularium Clerici de æquitate tenētur ad cuſtodiam Ciuitatis num. 8.
Clericis de peſte ſuſpectis An Preſides Sanitatis egreſſum, è domo pręcepto capitali prohibere poſſint par. 4. cap. 2. vide plura V. Magiſtratus.
Clericus armatus delictum aliquot intentās poteſt ad delictum impediendum a Iudice ſeculari capi, detineri, armis ſpoliari, dūmodo proprio Prælato quamprimū conſignetur par. 4. cap. 2. num. 9.
Defectu Prælati poteſt Iudex ſecularis in Clericum agere ibidem num. 10.
Clericorum bona, & Monaſtica ſunt exempta a iuriſdictione laicorum iure Cæſareo Canonico, & diuino par. 4. cap. 3. a num. 3. ad 9.
Clerici an ligentur legibus Principis in cōmunem vtilitatem latis parte 4. capite 3. num. 14.
Recipientes aliquot tributū, vel vectigal, etiam a Clerico ſponte dante tanquam debitum incurrunt excommunicationem Papalem par. 4 cap. 3. num. 28. An Clerici ipſi ſponte dantes incurrant excommunicationem bullæ cœnę num. 32.
Clerici An poſſint collectari pro expenſis peſtis, pro munienda vrbe, pro arcendis prædonibus, pro conſtructione Pontium, viarum, pro foſſis, pro ſalario lectorum in publica Academia par. 4. cap. 4. Affertur ſententia affirmans cum ſuis fundamentis, quibus reſpondetur a num. 1. ad 15. Eccleſiaſtici ſunt ciues, & membra Reipublicę ſed priuilegiata num. 4. Non tenentur ſoluere niſi ſeruata forma cap. *aduerſus de Eccleſiaſtica immunitate* n. 8. Tres conditiones requiſitæ in hoc textu num. 10. Quid nomine Cleri ibi intelligatur num. 11. & 12. Sententia negans cum ſuis Doctoribus aſſertur num. 13. Iudicium de vtraq; opinione num. 22. teneri ſolum Clericos ad contributionem via directiua, non coactiua, & titulo mercedis num. 23. ad 25. vide V. Collecta, & V. Bulla cœnę.

Clerici Regulares S. Pauli.

Habent priuilegium, ne accedant ad proceſſiones par. 4 cap. 7. num. 19.
Plures illorum pro ſalute animarum peſtis tempore vitam profuderunt par. 10. pag. 291. ad 304.

Clerici Regulares infirmis miniſtrantes.

Ordo iſte quo anno cæperit, a quo Pontifice approbatus, a quo fundatus Par. 1. cap. 7. num. 16. Habet ex bulla ſuæ fundationis, vt miniſtret etiam peſte laborātibus ibidem num. 17. Plures eiuſdem ordinis hoc anno Florentię peſtilētibus deſeruientes fœliciter obierunt par. 10. pagina 290.

Clauſura Monialium.

Monialium Clauſura tempore peſtis qualiter ſeruanda par. 6. cap. 4. per totum. Textus in cap. periculoſo de ſtatu Monachorum in 6 refertur num. 2. Tridentinum quid illi addiderit num. 3. Pij V. conſtitutio de Monialium Clauſura num. 4.
Recipiens vel concomitans Monialem egreſſam abſq; licentia non incurrit excommunicationē, ſi id faciat ex vrbanitate, vel conſanguinitate, An Moniali habenti iuſtam cauſam exeundi liceat egreſſus abſque approbatione Epiſcopi numer. 6.
Quid ſi Monaſterium ſit amplum, an tempore peſtis liceat egreſſus num. 7.
An Epiſcopus concedere poſſit egreſſū ex alijs cauſis quam ex tribus memoratis a Pio V. Quid de tēpore belli, ruinæ monaſterij, vel inundationis, vel extremæ ciborum penurię num. 8.
Quid ſi totus conuentus ab vno ad alium locum transferatur. An ſufficiat ſola Epiſcopi licentia num. 9.
Quid ſi monialis laboret morbo gallico, vel Sancti Lazari, vel igne Sancti Antonij. An illi caſus comprehēdantur ſub nomine Epidemiæ num. 10.
An cauſa correctionis liceat Epiſcopo monialē prauis moribus ab vno ad aliud Monaſterium transferre num. 11.
Cauſa reformationis vel nouæ fundationis An liceat egreſſus de ſola Epiſcopi licentia num. 12.
Translatio Monialis de vno loco ad aliū pœnitentię cauſa An poſſit ſtatuto ciuſdē Monaſterij definiri num. 13.
Monialis Simoniacè recepta, & recipiens, qua pœna in iure puniatur num. 14.
Monialis omnino incorrigibilis an poſſit eijci num. 15.
Refertur ſententia affirmans Thomę Sāchez num. 16.
Reprobatur num. 17.
Aegritudo monialis inſanabilis, quę egreſſu ſanaretur, an ſit iuſta cauſa concedendi ab Epiſcopo hanc facultatem nu. 18.
Refertur ſententia negans num. 19.

Refertur ſententia affirmans num. 20.
Vtraque opinio probabilis num. 21.
Affirmatiuam in praxi ſequens non eſt puniendus num. 22.
Negatiua eſt magis vſu recepta, & conformior Bullis num. 23.
Affirmatiua eſt æquior & præferenda nu. 24. ad 33.
Exemplum monialis egreſſę ob ſolum inſanabilem morbum ex permiſſione Summi Pontificis num. 31.
Hic caſus in conſtitutione Pii V. habetur pro omiſſo num. 32.
Moniali annoſæ degenti in loco remoto, quò medici accedere nequeunt, poteſt permitti egreſſus num. 33.
Ad ſuccurrendum parentibus extremè indigentibus permittitur egreſſus ex naturali pietate num. 34
Epiſcopus ſi nolit in hoc caſu concedere moniali egreſſum, debet parentibus illius ſuccurrere num. 35.
Cauſa curandi nepotes, An liceat moniali egreſſus num. 38.
Cauſa inſpiciendi fabricam Eccleſiæ, vel deſignandi formam edificij An liceat Abbatiſſę egreſſus ſtatim reditur æ nu. 39.
Vbi duo monaſteria monialium ſunt contigua, An occaſione fabricæ, & fracturæ muri diuiſorii, Monialis ingrediens contiguum monaſterium clauſuram violarit, & maneat vinculo excommunicationis ligata num. 41.

Collecta.

Eccleſiaſtici An poſſint collectari pro expenſis peſtis, belli, viarũ, foſſarũ, & huiuſmodi par. 4. cap. 4. affertur duplex opinio. fit iudicium de vtraq; num. 15. vide v. Clericus & v. Bulla Cœnæ.
Indultum Vrbani Octaui concedens collectã in Ducatu Mediolanenſi ob bellicas munitiones nu. 28. Dubitationes excitatæ circa hoc Breue Apoſtolicum nu. 29.
Indultum Gregorij XV. concedens Eccleſiaſticos poſſe collectari in Etruria ad fluminum reparationem num. 30.
Decretum Nuncii Apoſtolici pro executione dicti Diplomatis num. 31.

Colonus.

Colono partiario An ob grauem anni ſterilitatem penſionis remiſſio debeatur par. 9. cap. v. num. 31.
Inter colonum partiarium, & dominum non interuenit contractus locationis ſed ſocietatis num. 32.
Colono deuincto ad tot ſaccos frumẽti, vel cados vini ſoluendos ob grauem ſterilitatem debetur penſionis remiſſio nu. 33.

Concilium.

Concilium in aliquo loco celebrandum diſpoſitionem concilij non reſtringit par. 9. cap. 1. num. 7.

Confraternitates Laicorum.

Confraternitates, & ſcolæ viſitantur ab Epiſcopo exceptis illis, quæ ſub immediata poteſtate Regia manent p. 4. c. 7. n. 7.
Confraternitates exiſtentes intra Eccleſias, & domos Regularium poſſunt ab Epiſcopo viſitari, & compelli ad reddendas rationes num. 8.
Habentes Eccleſiaſticos redditus poſſunt pro rata compelli ad fabricam ſeminarii num. 9. An poſſint cogi, vt accedant ad proceſſiones num. 10. Refertur ſententia affirmans Maceratenſis. Reprobatur nu. 11. ad 15.
Cõfraternitates ſunt ſimpliciter corpus laicum, ſecundum quid Eccleſiaſticũ. nu. 12.

Contritio vide V. attritio.

Contritio poſt peccatum fuit in omni lege neceſſaria. par. 4. cap. 2. nu. 2.
Contritio eſt ſecunda tabula poſt naufragiũ nu. 3. eſt neceſſaria ad ſalutem. nu. 4.
Contritionis præceptum quando obliget fideles, An ſtatim poſt peccatum, vel quoties memoriç occurrit, aut ſaltem diebus feſtis, aut ſemel ſaltem in anno. nu. 5. 6. & 7.
An ſani tempore peſtis obligentur elicere actum contritionis. nu 8 ad 23 Cum confeſſione ſufficit habere attritionem nu. 9.
Peccatores obligantur ad contritionem etiam ſi credant, in Vrbe nõ deeſſe iuſtos, qui Deum placabunt. nu. 13.
Solos Epiſcopos ac Prælatos obligari ad contritionem tempore publicę neceſſitatis nonnulli dicunt. nu. 19.
Reprobatur hęc ſententia. ibidem.
Qui non conterunt de ſuis peccatis graſſante in Vrbe peſte, continuò peccare, & nouum & diſtinctum peccatum committere dicuntur. 23.
Febre acutiſſima aut alio lethifero morbo laborantes, mulieres ante primum partum, vel quæ difficiles partus ſemper expertæ ſunt, tempore item belli, aut naufragij ſi non habeant copiam confeſſarij, tenentur elicere actum contritionis n. 24.

Con-

Confeſſio Sacramentalis.

Confeſſio Sacramentalis eſt de difficillimis legit nouæ. par. 2.cap.2.nu.1.pag.43.

Cõfeſſiones a D. Iacobo inſtitutam nonnulli Canoniſtæ dixerunt. nu.2. Reprobatur hic error. nu. 3.

Confeſſioně Sacramentum quo ad abſolutionem Iniſſe a Chriſto. quo ad confeſſionem peccatorum ab Eccleſia docuerunt Alenſis, & Bonauentura num.4.
Reffellitur iſte error ratione, & decreto Tridentino num. 5.

Confeſſionem fuiſſe inſtitutam ad tollendũ reatum pęnę eternę non ad tollendam culpam dixerunt Hugo, & Medina num. 6, Conuellitur hæc ſententia num. 7.
Reatus pœnæ æternæ, & macula culpę nõ ſunt ſeparabiles nu.8. Tridentinum hunc errorem reprobat num. 9.

Confeſſionem ex Euangelio non colligi, vt neceſſariam ad ſalutem, ſed vt vtilem dixerunt Caet. & Medina num. 10 Reprobatur hęc doctrina, & declaratur confeſſionis neceſſitas ad ſalutem ex verbis Euãgelii,& methaphora clauium n.11.ad 17.

Confeſſionem eſſe inuentum humanum ob lucrum dicunt recẽtiores hæretici n. 17.
Nectarii Epiſ. Conſtantinopolitani hiſtoria de confesſione ſublata ab eadem vrbe nu.18. explicatio huius hiſtoriæ a Soto adducta reiicitur nu. 19. explicatio Baronii non admittitur num. 20. & 21.
Explicatio Belarm.non acceptatur n.22.
Verior explicatio huius hiſtoriæ nu. 23. ad 28.

Confesſionis Sacramentalis antiquitas nu. 28. & 31.
Græcos confiteri peccata in ſecreto cordis num. 29. ad 32.

Caluini explicatio illorum verborum quorum remiſeretis peccata num. 33.exploditur num. 34.

Confesſionem ab origine mundi cœpiſſe, docuit Thomas Valdenſis num. 35. & 36. fuiſſe in lege naturæ, & ſcripta num. 37.
Non tamen vt Sacramentum ſed vt vmbram, & figurã noſtræ confesſionis n. 38.
Pytagoram, & Socratem vni ſeniato viro conſueuiſſe ſua peccata confiteri nu. 39.

Confesſionis integritatem omnium mortalium non eſſe de iure diuino ſed ex Eccleſię traditione nonnulli Canoniſtæ docuerunt quorum ſententia fuit damnata in Tridentino num. 40.

Confesſionis præceptum vt diuinum eſt an obliget in quocunq; mortis periculo nu. 41. & 42.
Timor non habendi alio tempore copiã confeſſarii obligat ad confesſionem extra mortis periculum num. 41. & 44.

Cõfesſionis ius diuinum aliquoties obligat extra mortis articulum num. 46.
Item Præceptum confesſionis Eccleſiaſticum in graui periculo num. 47.
Medici poſt tres dies non poſſunt curare infirmos periculoſa infirmitate niſi præmiſſa confesſione num. 48.
Tempore peſtis ſæuientis toties ſani tenentur poſt lapſum confiteri, quoties habẽt conſcientiã culpæ lethalis n. 49. & 50.
Onus confesſionis tempore peſtilentiæ tunc incipit, & ceſſat, quando ex communiter accidentibus incipit,& deſinit generale mortis periculum nu. 51.

Confesſio publica vel per interpretem non cadit ſub præcepto etiam in art. mortis quoties quis eſt certus ſe tunc habere veram contritioně par.2.cap.4 n.1.pag.49.

Confesſionis præceptum obligat ſine damno, & infamia peccatoris num. 2.
An dubius de ſua contritione in art.mortis teneatur corã multis confiteri nu. 3.
Adſtruitur,& probatur pars affirmãs n 4.
Audientes confesſionem publicam tenentur ad ſigillum num. 5.

Confitens coram multis ob periculum mortis poteſt confesſionem dimediare nu. 6.
Tenetur tamen dicere aliqua peccata lethalia in ſpecie, nec ſufficit ea dicẽre in generali accuſando ſe peccatorem. nu. 7.

Confesſionem non integram audire an liceat tempore peſtis. Refertur ſentẽtia affirmans cum ſuis fundamentis par. 3. ca. 4. num. 1. 2. & 4. pag. 69.

Contraria ſententia verior, tutior, ac practicabilior nu. 5. ſententia affirmans ſcandalum generabat num. 6.

Confesſio facta imperito Cõfeſſario eſt nulla num. 9.

Confesſio fuit inſtituta per modum iudicii num. 10.
An liceat audito vno veniali abſoluere, & ſtatim fugere num. 13.

Confesſio per litteras tempore peſtis an licita num. 14.
Poenitens quotius tenetur integrè confiteri, etiam Parochus; tenetur integrè audire num. 15.

Confesſio in abſentia,& abſolutio in præſentia vbi aliter fieri non poteſt non eſt vetita a Clem. Octauo p.3.c.13.n.21.pag.98.
Per confesſionem dimidiatam non confertur gratia num. 21.
Oppoſitam ſententiam pauci Theologi in puncto tradiderunt num. 24.
Quid in hac re ſenſerit Nauarrus num. 2.
Quid ſenſeat Reginaldus Valentia & Stephanus Facundez num. 26.
An Confeſſarius videns ſuorum hoſtium impetum

impetum ad illum occidendú poſſit poſt pauca peccata audita abſoluere,& fugere num. 23.
Deficiente Sacerdote An laicus, & non Sacerdos poſſint excipere confeſſiones aliorum exiſtentium in mortis articulo par. 3 cap 11. pag. 85. Refertur ſentẽ affirmãs ibi num. 1. Hanc confeſſionem eſſe licitam,ſed repetendam poſt morbum 2. ſententia num.2.Nec validam nec licitam,nec conſulendam,nec practicandam 3 opinio verior num. 3.
Confeſſionis ſigillum an teneantur ſeruare Conſiliarii, audientes confeſſionem, ſed carentes poteſtate abſoluendi nota Pœnitenti ibidem num. 10. ad 23.
Quid de eo qui ſe finxit confeſſarium, & audiuit num. 15.
Quid de eo qui non approbatus ſed cum ſpe approbationis audiuit confeſſiones num. 16 Quid ſi tam poenitens,quã Confeſſarius putent bona fide ineſſe poteſtatem abſoluendi, & poſtea cõperiatur non ineſſe, an detecto errore cõfeſſor adhuc ſigillum ſeruare teneatur num. 20.

Confeſſio quo ad Regulares vide Regulares.

Corpus Dominicum.

Corpus dominicum, quod multis ab hinc ſæculis in ædibus S. Ambroſii Florentiæ miraculosè ſeruatur peſtem ab eadem depulit par. 10. cap. 1.
Corpus Dominicum Patri oblatum vim habet maximam contra peſtem in Apparatũ ſub tit.Peſtis remedia ſpiritualia.
Coſmus Bardius Archiepiſcopus Florentinus laudatur par. 1. cap. 6. num. 6. 7. 8. inſtruxit parochos peſtis tẽpore par. 10. cap. 5. vbi ponitur ad verbum eiuſdem inſtructio. Regulas tradidit purgandæ ſupellectilis ſuſpectæ cap. 6.Monialibus documenta dedit pro cuſtodia a peſte cap. 11. eius electio ad Cathedram Florentinam, geſta, & obitus cap. 13. a num. 8. ad 21.

Decimatio vide V. Princeps,& V. Priuilegium

Denunciationes matrimonij vide V. Matrimonium.

D

Diaconus.

Diacono tempore peſtis in defectum Sacerdotum, vel ſi nollent, An liceat infirmis deferre Euchariſtiam par. 3. cap. 8 num. 2. An idem liceret ſubdiaconis, & laicis ibidem.
Diacono deferrente Euchariſtiam Sacerdoti debet Sacerdos eam proprio ori ſuis manibus applicare par. 3. cap. 9. nu. 3.
Diacono defectu Sacerdotis liceret ſemet ipſum ſacro viatico reficere. ibidẽ nu. 6.

Dilectio Dei.

Præceptum dilectionis Dei An obliget in art. mortis par. 2. cap. 5. num. 13.
Præceptum dilectionis Dei affirmatiuum ſolum obligat in duobus caſibus num. 13.
præceptum dilectionis Dei negatiuum obligat ſemper, & ad ſemper, & quale illud ſit num. 13.
pręceptum dilectionis Dei in artic. mortis obligat per accidens num. 14.

Diuites.

Diuites anonę, & peſtis tempore An ab Epiſcopo, & Magiſtratus cogi poſſint vendere rem frumentariam, &omnia ad victum neceſſaria par. 7. cap. 7.
Textus in l. de Epiſcopo Auditore explicatur num. 2.
Mediolanenſis Concilii verba in idem adducuntur num. 3.
Poſſunt etiam cogi ad minuenda pretia frumenti num 4.
Poſſunt cogi vt gratis pauperibus neceſſaria erogent num. 5.
Clerici debent contribuere pro ſubleuanda fame egenorum nu. 6.
An poſſint cogi ad collectam pro publica fame num. 7.

Donatio Donans Donatarius.

Donante, & Donatario ex peſte naufragio, ruina ædificii, incendio, vel bello ſimul mortuis, quis eorum prędefunctus pręſumatur, ad effectum, vt hæredes donatarii lucrentur donationem cauſa mortis factam par. 8. cap. 11. num. 8. ad 13.

Doctor.

Doctoribus ad legendum in publica Academia conductis,ſed propter peſtem vel bellum a lectionibus vacantibus An integrũ totius anni ſtipendium debeatur, vel totũ ſecundum menſuram temporis, quo legerunt par 9. cap. 1.
Decii conſ. 70. celeberrimum pro Doctoribus tempore rebellionis Piſanorum contra Florentinos num. 2.
Debetur integrum ſalarium Doctori ſi cœpit legere num. 16
Debetur ſi de licentia officialium publicæ

Academiæ

Academiæ deſtitit a lectionibus nu. 5.
Debetur ſi acceſſit ad locum ſtudij etiã ſi legere non potuerit num. 4.
Conductio ad legendum in aliqua vrbe quando loco arctata dicatur nu. 6.
Doctor ad legendum conductus non poteſt alteri ſe obligare abſque licencia prioris conductoris num. 8.
Doctores atterriti timore peſtis etiam ſi ad locum ſtudij non acceſſerint, integrum ſalarium repetere debent nu. 9.
Debetur ſalarium integrum Doctoribus etiam ſi ab Officialibus Academiæ dimittantur num. 12.
Iniquum eſt Doctores domos in loco ſtudij conductas tenere, & ſalario fraudari nu. 14.
Munus legendi publicè eſt fauorabile & largè interpretandum nu. 24.
An ſi pactum extiterit de habendis re ipſa tot in anno lectionibus, & propter peſtem vel bellum haberi non potuerint, integrum ſalarium debeatur nu. 15. Refertur ſententia negans Nattæ, & Gaili quæ Reprobatur num. 26.
Quid ſi Doctor tempore peſtis alteri operas ſuas locauerit An debeatur illi ſalarium num. 27.
Quid ſi alibi hoc tempore legens minus ſalarium conſequatur, An poſſit reſiduum a primo conductore exigere num. 28.
An ſaltem pro rata temporis, quo vacauit ante ſecundam conductionem debeatur ei ſalarium num. 29.
Quid ſi locando operas ſuas alteri vniuerſitati nolit tamen recedere a primo contractu, An ei debeatur reſiduũ num. 30.
Quid ſi maius ſalarium a ſecũda Academia conſequatur An augumentum illius priori Academiæ reddere debeat num. 31.
Quid ſi Doctor impeditus peſte, bello, ne legere poſſit in loco conducto, poſſit tamen alibi legere, & nolit, An debeatur ſalarium nu. 32.
Refertur ſententia affirmans Ludouici Romani, & Ripæ nu. 33.
Reijcitur num. 34.
Doctor reconductus ad legendum, An ſub primo ſalario reconductus cenſeatur, etiam ſi alibi maius habuerit n. 35.
Si maiorem doctrinę famam ſibi alibi comparaſſet, augetur ſalarium nu. 36.

Dominicani Patres.

Laudantur par. 10. cap. 13. in fine, & pag. 234.
Donatus Binſognius ordinis infirmorũ laudatur pag. 289.

Domus.

E proprio domo inuitum aliquem extrahere inhumanum eſt par. 7. cap. 1. num. 1. fallit fauore publico ibidem.

E

Emphiteuta ſiue liuellarius.

EMphyteutæ An propter ſteriſitatem anni grauem remittenda ſit penſio par. 9. cap. 6. num 1.
Quid ſi ex fundo non potuit annuam penſionem colligere num. 2.
Quid ſi penſio, quam ſoluit Emphyteuta, fructibus ſit proportionata, An debeatur remiſſio propter ſterilitatem concluditur affirmatiue num. 4.
Contrarium ſeruatur in Ducatu Mediolanenſi num 5.
Quid ſi propter bellum fundus occupetur ab hoſtibus, An adhuc Emphyteuta debeat ſoluere penſionem num. 6. 7. & 8.

Emptio vide venditio

Epiſcopus.

Epiſcopi, & Parochi etiam cum periculo vitæ tempore peſtis reſidere tenentur par. 1. cap. 1. num. 1.
Non reſidentes dicuntur mercenarij num. 2.
Peccant duplici culpa num. 3.
Theologi idem ſentientes referuntur num. 4.
Doctores iuris Canonici idem opinãtes allegantur nu. 5.
Reſidentia epiſcoporum eſt de iure diuino num 6.
Tridentinũ fauet huic ſententiæ nu. 7.
Epiſcopo non licet ad loca ſana confugere, & monere oues, vt ad illa loca ſe recipiant nu 9. ſecus ſæuiente perſecutione contra fidem nu. 10.
Epiſcopis licere tempore peſtis diſcedere, & ad loca ſana ſuæ Diocæſis confugere, dummodo idoneum Vicariũ reliquerit, & ipſe fines ſuæ Diœceſis nõ egrediatur, & inuigilet ibidem in loca infecta num. 11. ſecus de Parocho dicendum num 12.
Epiſcopi Parochis prohibere debent, nę diſcedant etiã poſitis ſubſtitutis n. 13.
Ad epiſcopos ſpectat licentiam concedere Parochis, vt factis ſubſtitutis à lo

cis

ciſs infectis diſcedant num. 14.

Ad eundem epiſcopum ſpectat approbare ſubſtitutũ non ad Parochos n. 15. Licentia diſcedendi ab vrbe, vel loco infecto eſt ab Epiſcopo concedenda Parochis in ſcriptis, nec ſufficeret in foro externo; ſi oretenus conceſſa fuiſſet, ſecus in foro conſcientiæ ad Parochiales fructus retinendos nu 16.

Epiſcopis quandò licita, vel illicita fuga tempore perſecutionis ſecundum D. Auguſtinum, cuius epiſtola hac de re integra refertur nu. 21. pag. 10.

Epiſcopi tempore peſtis, belli, & maximæ neceſſitatis publicæ tenentur conterere de ſuis peccatis, & Deum placatum reddere par. 2. cap. 1. num. 18. & 19. pag 41.

Epiſcopus quando ſub mortali debeat, vel non debeat vitam ſuam exponere tempore peſtis in adminiſtrandis infectis Sacramenta par. 2. cap 1. nu. 19. pag 61.

Epiſcopi tempore peſtis ad fugiendas de iuriſdictione lites quomodo cum Magiſtratu ſeculari gerere ſe debeat par. 4. cap. 2. nu. 11. ad 14.

Epiſcopus peſtis tempore an poſſit cogere regulares, vt peſtilentibus Sacramẽta diſpenſent par. 5. cap 1. per totum. Non poſſunt cogi vacantes ſoli vitæ contemplatiuæ num. 2. Non poſſunt cogi vacantes vitæ actiuæ viuentibus adhuc proprijs animarum Paſtoribus nu. 6 Deficientibus Parochis poſſunt cogi Regulares omnes vitæ actiuæ erga proximorum ſalutem dediti nu. 10. item ſi Parochi præ multitudine non poſſint omnibus peſtilentibus ſatisfacere ibidem. Explicatur Caetanus, & Dominicus Bannes nu. 11. Religioſi vitæ actiuæ dicuntur coadiutores Epiſcoporum num. 12.

Epiſcopus magis cogere poteſt Religioſos vitæ actiuæ, quam ſeculares Sacerdotes nu. 14.

Religioſi habentes ex proprio inſtituto munus miniſtrandi infirmis, ante omnes alios regulares, ac ſeculares operam ſuam erga peſtilentes impendere debent num. 15.

Epiſcopo Num competat concedere facultatem peſtis tempore celebrãdi in publicis vijs, vel in priuatis Oratorijs, vel ad id neceſſario exigatur aſſenſus Romani Pontificis par. 6. cap 1. per totum Facultas celebrandi in priuatis Oratorijs eſt Papæ reſeruata ex declaratione Pauli V. anno 1615. num. 4. Non habet locum tempore neceſſitatis num. 10.

Plura vide V. miſſa, & V. oratoria, & V. Quarantena.

Epiſcopus inconſulto Romano Pontifice An poſſit ſoluere ciues omnes ab eſu carnium, & a lege ieiunii in quadrageſima tempore peſtilentiæ vide V. ieiunium.

Epiſcopus tempore peſtis volens in vrbem ſui dominij ingredi abſq; bullettino poteſt de iure repelli par. 7. cap. 4. num. 6.

Epiſcopus peſtis, & annonæ tẽpore An poſſit cogere diuites ad vendenda frumenta pretium minuendũ, & gratis eroganda pauperibus neceſſaria par. 7. cap. 7. num. 1. 2. & 3.

Clerici an debeant cogi ad ſubleuandam famem, & an teneantur ad collectam pro tali neceſſitate nu. 6. & 7.

Eucharistia.

Euchariſtia An miniſtranda a Parocho ſub culpa lethali peſte laborantibus p. 2 cap. 2. num. 1. pag. 62.

Refertur ſentẽtia affirmans num. 1.

Euchariſtia, & Pœnitentia ſed non extrema vnctio, eſt a Parocho miniſtrãda ex opinio Theologorum num. 2.

Sola confeſſio Sacramentalis miniſtrãda verior opinio nu 3.

Hæc opinio probatur auctoritate multorum Theologorum num 4.

Corroboratur quatuor rationib' n. 5.

Præceptum ſumendi iure diuino Euchariſtiam quando obliget an ſemel in vita tãtum, an etiam toties, quoties vrget periculum mortis num 6.

Ab hoc præcepto excuſatur qui caret copia miniſtri num. 7.

Euchariſtia vt viaticum eſt non eſt vnicum remedium ad vincẽdas tempore mortis tentationes num 9

Decretum Gregor 13. quod Parochi hoc tempore non teneantur miniſtrare Euchariſtiã & extremam vnctionẽ num. 13.

Euchariſtia non eſt danda infectis, ſi neceſſitas cogat aliorum infectorũ peccata audire, vel vbi omnes alij Sacerdotes defeciſſent num. 17.

Peſtis initio, vel ea leuiter ſæuiente, vel paucis Sacerdotibus expoſitis morientibus danda eſt peſte laborantibus Euchariſtia, & extrema vnctio nu 18.

Euchariſtia An tempore peſtis poſſit diſpenſari virgula oblonga par. 3. cap. 5. num. 2. pag. 73. Aſſertur ſententia affirmans vſum talis inſtrumenti eſſe licitum num. 4.

Reprobatur vſus eiuſmodi inſtrumẽti num.

nu. 6. vſus iſte fuit damnatus in Concilio V. Prouinciali Mediolanẽſi n. 7.
Euchatiſtia debet pertractari, & diſpenſari manu conſacrata num. 8. manus, eſt organum organorum ibidem.
Quid ſenſerit Poſſeuinus num. 9.
An Sacerdos miniſtrans Euchariſtiã medio inſtrumẽto ob vitæ periculum peccet, & poſſit ab Epiſcopo puniri num 10.
Quæ praxis ſeruanda dum a Parocho Euchariſtia diſpenſatur, vt vitet contagium num. 11.
Corpus Chriſti ſub ſpecie panis cur medio inſtrumẽto non liceat diſpenſari, & tamen liceat vſus ſiſtulæ aureæ in Summo Põtifice excipiente in miſſa Chriſti Sanguinem nu. 13.

Euchariſtiæ diſpenſatio.

Euchariſtia an miniſtranda per Clericos vel laicos defectu Sacerdotis par. 3. c. 8. pag. 81.
Euchariſtiæ conficiendæ miniſter eſt ſolus Sacerdos ibidem num. 1.
Cur miniſtrandæ poſſit etiã eſſe Diaconus num. 2.
Euchariſtiæ diſpenſatio iuſſu Presbyteri eſt proprium Diaconorum miniſteriũ num. 3.
Diaconus tempore peſtis in defectum Sacerdotis, vel ſi ob metum mortis nollet, peſte afflictis Euchariſtiam miniſtrare poteſt num. 4.
An idem liceat regularibus abſq; iuſſu Epiſcopi nu. 5.
An idem liceat Subdiaconis, & laicis tempore peſtis num. 6. ad 11. Euchariſtiæ per laicos ad infirmos delatę duo ſunt antiquorum exempla n. 11.
Euchariſtiam an poſſit laicus in defectũ Sacerdotum in mortis articulo ſibi miniſtrare par. 3. cap. 9. pag. 83. Refertur ſentẽtia affirmans cum ſuis rationibus, & Doctoribus num. 1. eligitur pars negans num. 7. Reſpondetur ad exemplum Mariæ Scotiæ Reginæ, quæ ſe ipſam ante martyrium ſacro pane refecit num 12.
Euchariſtia a peſtiferato contacta an cõburenda, an cuſtodienda in vaſe ſacro vſq; ad ſpecierum corruptionem, an diſpenſanda lue contactis par. 3. c. 10 per totum pag. 88.
Chriſti Sanguis fulmine tactus an ſumendus ibidem nu. 4.

Excomunicatio.

Excomunicationis gladius ſolum euaginandus quando profuturus non quando obfuturus creditur par. 1 c. 3. n. 5. Legatus Papę reprehẽditur quòd duobus exercitibus pugnę propinquis vetauit ſub pœna excomunicationis ne ad arma venirent ibidem nu 7.
Ab excomunicatione in articulo mortis conſtitutum an quilibet Clericus, & laicus defectu Sacerdotum abſoluere poſſit par. 3 cap 12. pag. 91. Refertur ſentẽtia negatiua num. 2. Probatur affirmatiua num 3. Hæc ſentiã nõ ſolum de conſilio ſed de præcepto eſt practicanda num. 7.
Vicarius Epiſcopi non ſacerdos poteſt abſoluere a cenſuris num. 8. an idem poſſit in non ſubditos in articulo mortis num. 9.
Excommunicatus poſt mortem non poteſt abſolui a cenſura niſi viuens ſigna dederit pœnitentiæ num. 10.
Ad effectum, vt excomunicatus lucretur indulgentias in articulo mortis eius bullarum debet abſolui etiam à Clerico vel laico defectu Sacerdotis num. 11.
De excommunicationibus Bullæ Cœnę vide V. Bulla Cœnæ.
Exemptio vide V. priuilegium

Extreme vnctionis Sacramentum.

Extrema vnctio tempore peſtis ob vitę periculum An poſſit miniſtrari a lõnge virgula quadam decenti par. 3. cap. 5. num. 1.
Extremæ vnctionis materia remota, & proxima quæ num. 12.
Tempore peſtis An ſufficiat vnica vnctio vnius ſenſus cum forma verborũ generali par 3. cap. 6. num. 1. pag. 75.
Modus miniſtrandi hoc Sacramentũ ſecundum conſuetum Eccleſiæ ritum, etiam hoc peſtis tempore eſt tutior, & laudabilior num. 2.
An vnctiones quinque ſenſuum ſint de ſubſtantia Sacramenti, vel de ſola neceſſitate præcepti num 4.
An gratia habitualis conferatur in qualibet ſenſus vnctione vel in extrema omnium num. 5.
Sententia D. Thomæ, & aliorum affirmans vnctiones quinq; ſenſuum eſſe de neceſſitare Sacramenti nu. 6.
Refertur ſententia negatiua n. 7.
Iuxta hanc ſententiam ſufficit tempore peſtis vnica vnctio num. 8.

Reſoluitur vnctionem duorum oculorum narium, & ſic de ceteris non eſſe de neceſſitate Sacram. nu.9.& 10.
Duo oculi non faciunt niſi vnam potentiam viſiuam num. 11.
Ordo vnctionum ſecundum prius, & poſterius non eſt de ſubſtantia Sacramenti num. 12.
Materia proxima huius Sacramẽti eſt vnctio num. 13.
Vnica olei gutta an ſufficiat ad vnctionem num. 14.
In babtiſmo non ſufficit vna aquę gutta num. 15.
Vnctionem quinq; ſenſuum eſſe de neceſſitate Sacramẽti eſt verius n. 16.
Concilium Florentinum An præſcribat de fide certum vnctionum numerum num. 17.
Dubia Sacramenti materia vel forma non eſt practicanda num. 18.
Conſuetudo vngendi quinque ſenſus declarat hanc vnctionem eſſe de neceſſitate Sacramenti num. 19.
Gratia Sacramentalis infunditur poſt vltimam vnctionem nu. 20.
Sententia Soti in hac materia reprobatur num. 21. & 22.
Non eſt tamen improbabile conferri gratiam in qualibet vnctione ſenſus num. 23.
Extrema vnctio poteſt materialiter dimediari, ſicut dimediatur confeſſio num. 25.
In tribus caſibus ſufficit ad obtinendã remiſsionem venialium vnica vnctio num. 26.
Reſpondetur argumentis aliarum sẽtentiarum num. 27.
Plures vnctiones quando conſtituant vnicum Sacramentum nu. 28.
Extremæ vnctionis Sacramentum An tẽpore peſtis poſſit perfici per vnctionem quinq; ſenſuum vnico contextu & per vnicam verborum formam totalem omnes quinq; partiales amplectentem cap. 7. pag. 79.
Reſoluitur id licere nu. 2.
Septem Theologi pro hac ſententia referuntur nu. 3.
Idem probatur decreto Paſtoralis Mechilientis, & auctoritate Doctorum vniuerſitatis Louanientis nu. 4
Hoc decretum eſſe ſuſpectum, & noſtram quæſtionem non attingere n. 5.
Alijs rationibus probatur eadem ſententia num. 6.
Hic modus vngendi vnica via omnes quinq; ſenſus cum vnica verborum forma eſt tutior præcedenti nu. 7.
In multis vrbibus, & locis in vſu poſitus fuit num. 8.
Tridentinum ſeſſ. 7. can. 13. huic Sententię non aduerſatur n. 9.
Declaratur textus in cap. quanto de conſuetud. num. 10.
In applicanda forma verborum materiæ alicuius Sacramenti non attenditur inſtans matematicum ſed morale num. 11.

F

Fabricius Landrianus Epiſcopus Papienſis laudatur par. 10. pag. 297.
Fames vide V. Annona, & V. Diues
Ex fame ferè omnes peſtilentiæ originem ſumſerunt par. 10. problemate 34. Remedio 12.
Ferdinandus II. Magnus Etruriæ Dux laudibus exornatur in Epiſtola Dedicatoria & par. 7. cap. 1. nu. 7. & cap. 2. num. 5. cap. 3. num. 11.
Filius pater Auus Conſanguineus vide V. Charitas.
Filio, & Patre ex peſte ruina ædificij, naufragio ſimul mortuis, quis eorum prę defunctus præſumatur ad effectum, vt hæredes vel ſubſtituti lucrentur ſubſtitutionem par. 10. cap. 11. per totum.
Florentinorum Chriſtiana Charitas in peſte afflictos comendatur a D. Antonino par. 1. cap. 10. num. 5. & par. 10. pag. 276.
D. Franciſci Patres minores de Obſeruantia laudantur pag. 287.
D. Franciſci de Paula Patres laudantur pag. 286.
Franciſcus de Salas Epiſcopus Gennenſis laudatur pag. 292.

Forenſes.

Statutum de non admittendis quouis titulo forenſibus intra dominium eſt optimum peſtis remedium par. 7. cap. 50. num. 1.
Extenditur ad Caſſinas, & quæcunq; prædia ruſtica num. 2.
Tota Romana ac Ianuenſis ditio hoc medio a peſtę immunis facta nu. 3.

G

Gabellarijs ſiue conductoribus vectigalium in quibus caſibus debeatur penſionis remiſſio ob peſtem, bellum, vel alium caſum inſolitum par. 9. cap. 7. per totum.

Gratia

Gratia.

Gratia diuina quando dicatur perficere naturam par. 3. cap. . . n. 22. pag. 69.
Guidus Riccius Aduocatus do Collegio Florentino laudatur par. 9. cap. 7. ſub num. 28.

H

Hæreſis Hæreticus.

HÆreticus mentalis an fiat exterior ſi cupiens emendari, errorem ſuũ detegat conſilij cauſſa An tunc fiat excommunicatus, & denuntiandus par. 3. cap. 21. num. 23.
Hieronymus Zanchinus laudatur par. 7. cap. 1. num. 1.
Hieronymus Cambius laudatur par. 10. cap. 7. num. 3.

I

Ieiunium.

VOtum ieiunandi ſemel qualibet hebdomada a Proceribus vrbis emiſſum ad impetrandam liberationẽ à peſte An obliget ciues omnes par 5. cap. 5. nu. 4. ad 15. An hoc onus in poſteris ſit voti vel præcepti nu. 15. ad 21.
An hoc votum obliget etiam Regulares exemptos num 21. ad 27.
A ieiunio quadrageſimali, & ab eſu carnium An Epiſcopus poſſit vrbem vniuerſam tempore peſtis ſoluere par. 6. cap. 2. Affertur ſententia affirmans num. 2. Probatur negatiua nu. 3.
Ieiunium quadrageſimale an ſit de iure diuino vel Eccleſiaſtico num. 4.
Facultas diſpenſandi a ieiunio quadrageſimali iure ſpeciali Epiſcopo non competit, ſed ſolum de conſuetudine num. 6.
In locis ab vrbe remotis, vel vbi periculum ſit in mora, vel ex conſuetudine liceret Epiſcopo talis facultas ſoluendi ciues omnes ab eſu carnium nu. 6.
Diſpenſatus ab eſu carnium An poſſit cœnare nu. 7. Refertur ſententia affirmans. Approbatur negans nu. 8.
Eſſentia ieiunij eſt partibilis in tres partes num. 9.
Ieiunij definitio num. 10.
Diſpenſatus, vt comedat lacticinia, nõ poteſt cœnare num 13.
An quoties quis in die ieiunii carnes comedit, toties peccet, vel ſit vnicum peccatum num. 14. & 15.
Diſpenſatus intelligitur ſecundum cauſæ exigentiam num. 16.
Diſpenſatus vt carnes comedat ratione infirmitatis præſentis, vel ob conualeſcentiam ad vires refocillãdas poteſt cęnare num. 17. ſecus in diſpenſato ratione vitandæ infirmitatis, & in id refertur declaratio Gregorij 14. vigente Romę fame ſęuiſſima nu. 18.
Iulianus Medices Archiepiſcopus Piſanus laudatur pag. 305.

Imago.

Crucifixi pia imago apud Cæleſtinos Patres ſeruata par. 10. cap. 13. nu. 14. eiuſdem origo in hac vrbe ibidẽ: eiuſdem plura miracula num. 15.
Circumportatio ipſius pro peſte ſedanda num. 16.
Iudæus vide Verbo Medicus Iudæus.

Iudex.

Iudici ægroto durante morbo debetur integrum ſtipendium p. 9. cap. 1. n. 15.
Item quando non ſtat per ipſum, quo minus veniat ad ſententiam facta proteſtatione, & partes veneruut ad compoſionem num 16.
Iulius Riccius Canonicus Florentinus laudatur par. 1. cap. 5. num. 8.

L

LAICI naturali odio Eccleſiaſticos proſequuntur par. 7. cap. 5. nu. 9.

Legatus Papę.

Legatus Papæ prohibens ſub pœna excommunicationis, ne duo militares exercitus ad arma venirent in ipſo ferè conflictu, reprehenditur a multis Doctoribus par. 1. cap. 3. num. 7. pagina 14.

Legatum.

Legata tam pia quam profana relicta in quadam ſchedula in manu Confeſſarij ſunt ab hærede ſoluẽda p. 8. c 4. n 1.
Lex vetus ceremonialis non amplius viget poſt Chriſtum paſſum par. 1. cap. 6. num. 4. pag. 19.
Lex humana volente legiſlatore ex cauſſa publicæ vtilitatis poteſt obligare cũ periculo vitæ p 1. cap. 8. n. 7 pag. 25.
Leproſus An & quomodo ſeparandus, eius domus quomodo mũdanda tam iure antiquo Hębreorum, quam iurę

Canonico par 7. cap. 1. num 3.
Coniux leproſus ſeparatur thoro n. 4.

Lazzarettum.

Lazzareti Mediolanenſis deſcriptio par. 7. cap. 2.
Ad lazzareti constructionem An ciues cogi poſſint num. 2. & cap. 9. num. 1. num. 6 ad 12.
De loco in quo eſt eligendum nu. 3.
Monaſteria & arces opportunę nu 4. & 5.
Tuguria ſiue capannæ aptiora loca n. 7.
Mulieres a viris ſeiungendæ nu 8.
Laurentius de Nigris Abbas Cæleſtini ordinis laudatur par. 10. cap. 13. n. 16.

Locus peſtilens.

In loco infecto habitare volentes Deũ tentare videntur p. 2. ca 6 n 1. pag. 44.
Ad miniſtranda Sacramenta poteſt Sacerdos nõ Parochus morari in loco infecto ibidem.
Quid ſi nullus Sacerdos morari vellet in loco infecto, an ſorte plures eligendi eſſent, & compellendi manere n. 2.
An liceat morari in loco infecto propter adminiſtrationem facultatis n. 3.
An bonũ ſit fugere è loco infecto, etiã ſi per reuelationẽ dignoſcatur, Deum velle punire locum illum propter peccata num 4.
Quid ſi alicui facta ſit ſpecialis reuelatio, quod ſit peſte percutiẽdus An adhuc poſſit fugere num 5.
Conformitas noſtræ voluntatis cum diuina obligat nos ſolum in modo volendi, non in re volita num. 6
Viri perfectiſſimi in cauſa diuinæ reuelationis an poſſent mortem abſque fuga expectare num 7.
Quando eſt dubium de tali reuelatione melius eſt fugere num 8.
Quæ cauſæ excuſent a non capienda fuga a loco infecto.
In domo infecta morari, eſt per ſe lethale peccatum num. 13.
Magiſtratus Sanitatis in Vrbe Florentina cogebat ſanos a domo infecta diſcedere num. 14.
Nobiles viri, è propria domo diſcedere non cogebantur, & cur num. 15.
Peſtilentes, & eorum mobilia, & domum, immo, & de ſola peſte ſuſpectos debem ſub letali euitare n. 16. & 17.
Peſtilentes vel de illa ſuſpecti tenentur monere ſanos, ne ad ſe accedant, ſi id negligant ſunt patriæ proditores, & homicidæ num. 18.
Verba Concilij V. Prouincialis Mediolanenſis in idem referuntur nu. 19.
Fuga à peſtilentibus non excludit naturalem pietatem, & Chriſtianam charitatem num 20.

Locatio, & conductio.

Doctori locanti operas ſuas in publica Academia, ſed propter bellum, vel peſtem à lectionibus vacanti An debeatur integrum ſalarium perinde ac ſi legiſſet vide Verbo Doctor.
Locans operas ſuas alteri ſi per ipsũ non ſtet, ſed per conductorem, quo minus eas preſtet, mercedem integram repetere debet par. 9 cap. 1. num. 5.
Conductori propter magnam ſterilitatem abſq; culpa ipſius contingentẽ ſit remiſſio penſionis par. 9. cap. 5. nu 1.
Sterilitas magna quæ ſit digna remiſſione qualis dicatur, vbi referuntur quatuor opiniones num. 2 ad 10.
Læſio penſionis ſoluendę vltra dimidiũ grauem facit anni ſterilitatem verior opinio num. 19.
Conductor læſus ob ſterilitatem deductis expenſis, & ſemine ſi offerat locatori omnes fructus liberatur a penſione nu. 11. vbi ponuntur fallentiæ ſex a num. 12. ad 21.
Vbertas quæ ſupplet ſterilitatem præcedentiũ annorum qualis n. 21. ad 27.
Decem fallentiæ quãdo propter vbertatem, vel ſterilitatem non fiat penſionis remiſſio a num. 27 ad 43.
Conductori vectigalium, vel gabellæ ſalis, molendinorum communitatis, expiſcationis lacus quando ob peſtem, famem, bellum ſit facienda, vel non facianda remiſſio penſionis par. 9. cap. 7. per totum.
Ludouicus Arigetius laudatur parte 7. cap. 10. num. 3.
Ludouicus Perutius laudatur ibidem.
Lutotius Naſus laudatur ibidem.

M

Magiſtratus Sanitatis.

DEcuriones Florentini laudantur pag. 235. & pag. 258. par. 10.
Præfecti Sanitatis tuendæ An poſſint ſeparare Sacerdotes expoſitos miniſterio peſtilentum a ſanis par. 1. cap. 6.
Præfecti, & Magiſtratus ciuitatis tempore peſtis non poſſunt abſq; peccato fugere, & tenentur reſidere par. 1. cap. 2. nu. 20. vide V. Reſidentia.

Præfe-

Præfecti Sanitatis non debent prohibere, ne ſani peſtilentibus inſeruiant, præſertim cognatis par. 1. cap. 10 n 7.
An poſſint Clericis, vel Monachis de peſte ſuſpectis prohibere ſub Pœna capitali egreſſum, è domo par. 4. cap. 2. Reſoluitur negatiue num. 1.
Titulo defenſionis naturalis poſſunt eos domi continere num. 8. Defenſio ſui licita eſt etiam contra Papam n. 9.
Magiſtratus Sanitatis an ex prætenſo officio licitè poſſit capere monaſteria, & domos religioſorum, vel Eccleſias, & eas conuertere in Noſocomia vulgo lazzareta par. 4. cap. 3. Reſoluitur negatiue num 3. Reſpondetur argumẽtis aduerſæ partis num 8. ad 17.
An requiratur conſenſus Epiſcopi, & Cleri in concedendis cœnobijs Religioſorũ, & reſoluitur negatiue nu. 17.
An præter conſenſum Prælati ordinis, prærequiratur facultas Summi Pontificis, arg pro parte negante a num 21. ad 27. Amplexatur pars affirmans a n. 27. ad 32. Excipe niſi periculum ſit in mora num. 41.
Tempore quarantenæ quis Eccleſiaſticis egreſſus facultatẽ facere debeat Magiſtratus Sanitatis an prælatus Eccleſiaſticus par 3. cap. 5. Rationes pro parte Magiſtratus nu. 2. Rationes pro parte Eccleſiaſticorum nu.n. 3. Concordia inter eos facta num. 4.
Sepulturam infectorum in templis an poſſit Magiſtratus ſecularis vetare par. 4. cap. 6. num. 9.
Prædicationem Verbi Dei, & confratrum congregationes An poſſit Magiſtratus Sanitatis vetare par. 4. cap. 7.
Magiſtratus An mobilia ſuſpecta poſſit ignibus tradere par. 7. cap. 3. nu. 1. ad 4. Bona contaminata nullo pretio æſtimanda num 3.
Quam perniciosũ ea rapere vel occultare num. 6.
Prouiſio facta ab vtroque Magiſtratu ſuper hoc num. 7. & 8.
Bona combuſta An dominis vel heredibus compenſanda ex iuſtitia nu. 10.
Magiſtratus Sanitatis An tempore peſtis pro ſubleuanda publica fame poſſint cogere diuites ad vendenda frumenta pretium minuendum, quotidianaq; cibaria pauperibus gratis eroganda par. 7. cap. 7.
Magiſtratui Sanitatis An Princeps concedere poſſit priuilegium decimandi omnes futuras hæreditates pro e.pen ſis factis, vel faciendis tempore peſtis, vel pro conſtructione lazzareti, vide Verbo lazzaretum, & par. 7. ca. 9. per totum vbi nu. 8. ad 12 agitur de ſimili priuilegio conceſſo Officio Sanitatis Taurinenſi ab Auguſtiſſimo CAROLO EMANVELE Sabaudiæ Duce.
Marcellinus Albergottus Societatis Ieſu laudibus exornatur p. 10. pag. 233.

Martyr, & Martyrium.

An verè martyres dici poſſunt, qui pro corporali, vel ſpirituali peſtilentium cura occumbunt par. 1. cap. 7 Refertur ſententia negans nu. 1. ad 3. Approbatur affirmans num 3.
Martyrium nõ ſolum ob fidei confeſſionem, ſed ob alias virtutes comparatur num. 3.
D. Ioannes Baptiſta cur martyr ibidẽ. Qui patitur ob vitandum malum, vel ob aliquot opus bonum, quod facit, vel efficere intendit, eſt verè martyr. nu. 4 fides non ſolum cõfeſſione verborum ſed etiam bonis operibus proteſtatur num. 5.
Mors ob vitandum mendacium, vel in bello iuſto, vel pro defenſione patriæ in Deum relata eſt verum martyriũ n. 6. Sententia D. Auguſt in idem n. 7.
Ad martyrium tres conditiones requiruntur ex Syluestro nu. 9. Martyrium aliud fidei, aliud miſericordiæ ibidem. Exemplis, & verbis S. S. Patrum demonſtratur illos eſſe veros martyres, qui Charitate ducti animas pro fratribus ponunt num 10. Eccleſia in martyrologio eoſdem vt martyres veneratur num. 11.
Ambroſij Lombardi, qui pro cura infectorum obierat, apparitio num. 12. eiuſdem aureola num. 13.
Theophili Raynaudi opuſculum de martyrio ad peſtem num. 14 Pro cura infectorũ poteſt fundari religio n. 15.
Pollutionis remedium ſpernentes atque vitam proinde amitrẽtes An martyres num. 20.

Matrimonium.

Matrimonij denunciationes An ſint de eſſentia eiuſdem vel de ſolo præcepto par. 6. cap. 3. num. 1.
Vicarius Generalis An poſſit diſpenſare in denunciationibus faciẽdis n. 2.
Peſtis tempus An ſit iuſta cauſa in ijs diſpenſandi num. 3.
Matrimonium in articulo mortis contractum cum concubina ad legitiman-
dam

dam ſobolem, vel ad ſecuriorem tranſitum non indiget denunciationibus num. 4.
Quid ſi ſuperuiuat ſponſus, An ſint ſuppellendæ denunciationes nu. 5.
Quid ſi non ſit impedimenti ſuſpicio, vel adſit verecundia, & pudor ex parte vxoris vel viri, An iſtæ ſint iuſtæ cauſæ, ob quas omitti poſſint denunciationes num. 6.
Quid ſi hoc tempore peſtis incolumis cum ſana matrimonio iungi cupiat, & ad Eccleſiam ferè nulli confluant, An ſint omittendæ denunciationes, vel omittendum coniugium num. 7.
Denunciationes An fieri poſſint diebus non feſtiuis num. 7.
Parochus An poſſit cogi, vt Matrimonio aſſiſtat num. 8.
Parochus vrgente neceſſitate Nũ poſſit denunciationes omittere. Refertur ſententia affirmans, Probatur negans num. 10.

Meretrices.

Meretrices, & lenones peſtis tempore, an ab vrbe expellendi p. 7. cap 7. n. 10.

Medicus Chirurgus Pharmacoppola.

Medici an poſſint cogi ad reſidendum, & ad curandos infectos par 1 capi. 8. fol 25. Medicus non tenetur pro curando vno aut altero infecto deſerere totam Communitatem alio morbo laborantem, vel cum non ſperatur eius curatio infectis profutura ibidem nu. 3. Medicus conductus abſolutè pro curandis infirmis alicuius populi nõ obligatur curare infectos num. 5 Poteſt nihilominus cogi im minente neceſſitate ad curandos infectos aucto illi ſtipendio num. 6.
Medici Chirurgi Pharmacoppolæ tempore peſtis non poſſunt fugere par. 1, cap 2. num. 20. pag. 10. & cap. 8. nu. 8. pag. 25. ſi fugam capiant, poſſunt capite puniri ibidem
Medicis vetitum eſt poſt tres dies curare infirmos periculoſa infirmitate, niſi præmiſſa confeſſione par. 2. cap. 2. n. 48 pag 47.
Medico an liceat medicinam minus certam, crũ probabilem relicta certiori infirmo concedere par. 3. cap. 4. num. 17 pag. 93.

Medicus Iudæus.

Medicus Iudæus An poſſit vocari a Catholico cauſa ſanationis, & in quibus caſibus id liceat, vel non liceat p. 7. capite 6 Regulariter id eſt iure canonico vetitum num 2.
Ponderatur textus in cap. Nullus 28. q 1. num. 3.
Refertur ad idem textus in cap cum infirmitas de Pœnitent. & remiſſ. n. 4.
Conſtitutio Gregorij XIII. contra eos qui Medicum Iudæum in ſuis infirmitatibus vocant num 5.
Ampliatur ad Chirurgos, venam ſecantes, applicantes cucurbitulas, ad Aromatarios Medicinam porrigentes num 7.
Catholicus an poſſit, vti opera Iudæi barbam aptantis, & capillos tondentis num. 8.
Reſoluitur non poſſe num. 9.
Medicinalia, & medicinam præparatam emere a Iudæo tanquam mercem An liceat Catholico num. 10.
Deficientibus Catholicis Medicis licitum eſt confugere ad Iudæos n. 11.
In caſu neceſſitatis licitum eſt comedere azima Iudæorum num. 12.
Tempore peſtis ſi non eſſet copia Medicorum Chriſtianorum, vel non poſſent ſupplere multitudini infirmorũ licitũ eſt vti opera Medici Iudæi n. 13.
Ad Medicum Iudæum peritiſſimum, & Catholico multo doctiorem An liceat acceſſus, & reſoluitur licere n. 14.
Pro ſananda peſte liceret ad Medicum Iudæum confugere, Catholicis Medicis id neſcientibus, ſed qua cautela in tali caſu vtendum num. 15.

Mutus Teſtamentum vide V. Teſtamentum

Milites An intra Eccleſias, & domus ipſarum hoſpitari poſſint par. 4. cap. 3. num. 29.

Miſſa.

Quibus caſibus licitum ſit Miſſam celebrare extra locum ſacrum pa. 6. cap. 1. num 12.
Miſſam facere in publicis vijs, vel in priuatis oratorijs tempore peſtis, An liceat de ſolo Epiſcopi conſenſu abſq; Papæ facultate par. 6. cap. 1.
Qua cautela miſſa ſit facienda in publicis vijs num. 13. vide etiam V. Epiſcopus ac V. Oratoria.

Monaſteria vide V. Magiſtratus, & V. Curati.

Monaſteria An ſint ſub dominio Papæ, vel Religioſorum poſsidentium bona in communi, quod eſt verius par. 4. cap. 3. num. 25.
Monaſteria ſunt exempta a iuriſdictione laicorum iure ciuili, Canonico, & diuino ibidem num. 3.
Monaſteria An tempore belli abſque aſſenſu Epiſcopi, & Prælati ordinis poſſint incaſtellari ibidem num. 11.
Monaſteria An tempore peſtis poſſint conuerti in hoſpitalia peſtilentum à Magiſtratu ſeculari abſque aſſenſu Papæ ibidem per totum.
Intra Eccleſias vel Monaſteria non licet hoſpitari milites iure Cæſareo, & Canonico ibidem num. 29.
Monaſteriũ ingrediẽtibus viro ac vxore ſimul, neutrius hæredes dotẽ lucrantur par. 8. cap. 11. num. 7.
Monachi Valliſumbroſæ laudantur par. 10. pag. 288.
Moniales vide V. Clauſura.

Mortis Articulus.

Articulus mortis, & morale mortis periculum an idem ſint par. 3. c. 3. nu. 5. pag. 65.
Periculum mortis morale quod nam ſit num. 6.
In articulo mortis ceſſat omnis peccatorum reſſeruatio ibidẽ n. 1. ad 10.
In articulo mortis an ſimplices Sacerdotes habeant iuriſdictionem abſolutam, vel ſolum in defectum Confeſſarij approbati a num. 10.
Reſoluitur habere abſolutè, & probatur auctoritate plurium theologorum num. 12. Refertur contraria opinio in praxi præferrenda num. 14. & 15.
Simplex Sacerdos ſi iam cœpit audire confeſſionem, etiam adueniente approbato debet illam proſequi num. 13.
Cap. Presbyter 26. q. 6. explicatur.
Confeſſio facta in articulo mortis Sacerdoti non approbato poſt incolumitatem non eſt iteranda num. 17.
Abſoluens in articulo mortis a cenſuris moneat infirmum, vt ſi conualuerit, Superiori ſe præſentet num. 18.
Abſolutio cum reincidentia quid ſit num. 19.
An cenſura ob reincidentiã ſit eadem num. vel ſpecie cum præcedenti n. 20.
Sacerdos interdictus, excommunicatus, ſuſpenſus, degradatus, vel hæreticus poteſt abſoluere in articulo mortis n. 21. etiam a caſu hæreſis, etiam pœnitentem alienę Diocęſis, & Parochię nu. 22. etiã præſente alio Confeſſario approbato, & nulla cenſura irretito n. 23.
Infirmus morti proximus in dubio an poſſit expectare aduentum confeſſarij approbati eſt abſoluendus a Simplici Sacerdote num. 24.
Infirmus in mortis periculo non tenetur per litteras, aut per Procuratorem, aut per Confeſſarium adire Prælatum vt à caſib⁹ reſeruatis abſoluatur n. 25.
Exiſtente aliquo in articulo mortis ſi adſit Sacerdos non approbatus, & ali⁹ approbatus, quis eorum ſi pręferẽdus num. 26.

Mortui ſimul.

Simul extinctis marito, & vxore, donatore, & donatario, Patre, & filio ex incendio, peſte, ruina ædificij, bello, naufragio, quis eorum prędefunctus præſumatur ad effectum acquirendi ab hęredibus dotem, vel donationem, vel ſubſtitutionem par. 8. cap. 11. per totum, vbi propoſita difficultas explicatur per tres propoſitiones.

Mulier.

Mulieres iure ciuili excluduntur a teſtimonio ferendo in teſtamentis par. 8. cap. 2. num. 1.
Quid de iure Canonico: verius excludi num. 2.
An peſtis tempore mulier admittatur in teſtem defectu maſculorum nu. 3.
Doctores id negantes num. 4.
Præfertur opinio affirmans, quæ probatur ratione, & multorum Doctorũ auctoritatibus a num. 4. ad 9.
Mulieres in teſtamento ad pias cauſas etiam extra peſtis tempus teſtes eſſe poſſunt num. 9. & 10.
Mulier peſtis tempore non obſtante ſtatuto poteſt teſtari abſque interuentu duorum propinquiorum num. 14.

N

NAuis Eccleſiæ pro neceſſitate Reipublicæ capi poteſt à Principe ſeculari par. 4. cap. 3. num. 11. & 12.

Notarius.

Notarius non matriculatus, vel forenſis Num peſtis tempore poſſit excipere teſtamenta p. 3. cap. 2. a n. 19. ad 24.
Notarius quando teſtamentum probatur

tur per teſtes, poteſt in numerum teſtium enumerari cap. 3. num. 6.
Teſtamentum conditum ad Notarij interrogationem quando ſuſtinendũ par. 8. cap. 9. per totum
Notarius non præſumitur perſona ſuſpecta num. 2.
Notario non creditur aſſerenti teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, ſed id probatur per teſtes num. 15. Plura vide V. Teſtamentum.

Nuntius Apoſtolicus.

Regulares tempore quarantenæ quis domi pœnali edicto contineat Epiſcopus an Nũtius Apoſtolicus p. 5. cap. 3. Probatur munus id eſſe Nuntij Apoſtolici num. 1. Excipiuntur tres caſus a num. 2. ad 7. Habens curam animarum ſubditur Epiſcopo, non Nuntio Apoſtolico num. 10.
Tempore eodem quis egrediendi licentiam cauſa audiendæ confeſſionis Regularibus concedat Epiſcopus an Nuntius Apoſtolicus par. 5. cap. 2. Rationes pro parte Epiſcoporum num. 2.
Reſoluitur pertinere ad Nuntiũ Apoſtolicum num. 4. Reſpondetur obiectis a num. 5. ad 14.

O

Officium diuinum.

IMpotens recitare maiorem partem officij diuini ad nihil tenetur, ſed qui excuſatur à minori parte tenetur ad reliquas par. 6. cap. 2. n. 12.
Officium Sanitatis vide verbo Magiſtratus
Onera cauſa belli vel peſtis
Vide verbo Priuilegium verbo Principi, & verbo Clericus.

Opinio.

Opinionem probabiliorem an liceat ſequi, quando agitur de valore Sacramenti, & de perditione animarum. Reſoluitur non licere, ſed eſſe eligendã minus probabilem ſed quæ affert certum ſalutis remedium par. 3. cap. 4. num. 16. & 27. pag. 69.

Oratorium.

In priuatis Oratorijs celebratio Miſſæ an ab Epiſcopo concedi poſſit par. 6. cap. 1. Refertur declaratio Pauli V. de anno 1615.
Probatur non habere locum tempore neceſſitatis, & peſtilentiæ num. 10.
Epiſcopi iure antiquo habebant facultatem concedendi licentias celebrandi in quouis loco ſibi bene viſo nu. 6.
Tridentinum An hanc facultatem ſuſtulerit. Probatur non reuocaſſe, vbi referuntur Doctores pro & contra nu. 7. 8. 9.

Oratio.

Oratio peccatoris An propter ſolam fidem a Deo exaudiatur par. 2. cap. 1. num. 15. & 16.
Ordinarius loci vide verbo Epiſcopus

Opera ſatisfactoria.

Ad opera ſatisfactoria peſtis tempore obligantur omnes fideles par. 2. cap. 3. num. 1. pag. 47.
Opera ſatisfactoria ſunt in præcepto etiam in hac vita, & non ſolum in purgatorio nu. 2. D. Thomas huic ſententiæ adſtipulatur nu. 3. D. Ioannes dum hortabatur ad faciendos fructus dignos pœnitentia, declarabat onus iure antiquo impoſitum ſatisfaciendi in hac vita Deo pro peccatis num. 4.
Alia loca ſcripturę idẽ onus indicant ibidem.
Ex definitione contritionis eadẽ obligatio colligitur num. 5.
Sicut corpus peccato cooperatur, ita etiam puniri debet num. 6.
Confeſſionis Sacramentalis pars integralis eſt ſatisfactio num. 7.
Satisfactio poſt lapſum fuit debita in omni lege naturæ, ſcripta, & euangelica num 7.
Temerarium eſt dicere licere pœnitẽti non acceptare pœnitentiam ſibi a Cõfeſſario impoſitam, ſed velle luere pœnas in purgatorio num. 8.
Ex pœnitentiæ præcepto non oriri hoc onus ſatisfaciendi Deo in hac vita nonnulli Theologi dixere num. 9. Hos Theologos non ſibi conſtare nu. 10. Confeſſarij aliquam pœnitentiam iniungere tenentur nu. 10. & 13.
Ex pœnitẽtiæ præcepto colligitur præceptum ſatisfaciendi Deo, in hac vita pro ſuis peccatis num. 11. Excepto onere confeſſionis idem præceptum pœnitentiæ, quod erat in lege veteri, manet in noua.
Qui poſt lapſum Deo pro ſuis peccatis ſatiſfacere non laborat, nouum cri-

men

mcn committit num. 14.
Opera pœnalia cor emolliunt ad contritionem nu. 15.

P

Papa.

Papa in articulo mortis poteſt breuia & gratias expedire p. 8. cap. 8. n. 9.
Papa An ſit dominus bonorum Eccleſię Regularis. An verò tale dominium ſit penes ſingulos conuentus in communi bona ſtabilia poſſidentes par. 3. c. 3. nu. 24. & par. 7. cap. 10. nu. 14.
Papa peccat tollendo ius quęſitum abſq; cauſa in bonis Eccleſiæ num. 15.

Parochus, & Parochia.

Parochi reſidentia An ſit de iure diuino par. 1. cap. 2. num. 8.
Parochi tempore peſtis non poſſunt fugere abſq; duplici peccato n. 3. Num poſito delegato licita ſit eis fuga nu. 12. Num poſſint compelli, vt redeãt ibi. Poſito ſubſtituto debent petere licentiã diſcedendi a loco infecto nu. 15. An hæc licentia ſit in ſcriptis concedenda num. 16.
Parochus tempore Peſtis num poſſit officio Parochiali renunciare nu. 19.
Parochi non reſidentes An ſint excommunicatione puniendi. Aſſertur opinio affirmans par. 1. cap. 3. nu. 1. eligitur negatiua nu. 6. Debent potius priuari Eccleſia Parochiali, fructibus beneficij Parochialis, vel puniri pœnis pecuniarijs num. 8. fructus Eccleſiæ Parochialis ob fugam Parochi ſubſtituto applicari poſſunt nu. 9.
Parochi abſentes a ſua Parochia ante ſententiam non faciunt fructus ſuos num. 10. Reliqua vide in Verbo Reſidentia.
Parochis neceſſario eſt dandus Coadiutor hoc tempore Peſtilentiæ pa. 1. cap. 6. num. 9. Aſſignanda eſt illi merces ex redditibus Eccleſię Parochialis, vel ex menſa Epiſcopali ibidem An magis expediat Parochum vel Coadiutorem miniſterio exponere infectorum num. 10.
Parochus per ſe cẽſetur perſona dignior Coadiutore num. 11.
Non Parochi, ſed Coadiutores in Vrbe Florentia Sacramenta peſtilentibus porrigebant num. 14.
Parochus ſi ſimul habeat filium carnalẽ, & ſpiritualem in extrema ſpirituali neceſſitate conſtitutos, nec poſſit ſimul vtriſq; opitulari, cuius ſaluti per prius proſpicere debeat p. 1. cap. 11. n. 34.
Parochus An poſſit cogi, vt Matrimonio aſſiſtat vide V. Matrimonium.
Parochus Num ex cauſa iuſta omittere poſſit matrimonij denunciationes. ibidem.
Parochus tempore peſtis cum veriſimili mortis periculo An præter Sacramentum Pœnitentiæ teneatur Euchariſtiã & extremam vnctionem miniſtrare par. 2. cap. 1. per totum: Vide etiam V. Euchariſtia Decretum Gregorij 13. de Parochorum obligatione in hac materia refertur num. 18.
Parochus podagra in manibus laborans qualiter Euchariſtiã diſpenſare ægris valeat par. 3. cap. 5. num. 3.
Parochus vtrum cum propriæ vitæ periculo teneatur audire confeſſiones peſtilentum par. 2 cap. 1.
Refertur ſententia negans Armillę, & Tabiennæ num. 1.
Reſoluitur difficultas quinq; propoſitionibus. Prior eſt. Parochus debet ab Epiſcopo, vel a Parocho, antequam confeſſiones audiat, prouideri de remediis contra peſtem num. 2.
Miles eſt muniendus armis a Principe ante pugnam num. 3.
Parochus ſi poteſt alia via quam cum propriæ vitę diſcrimine infectorũ cõfeſſiones audire, debet id facere nu. 4.
Parochus non tenetur intrare domum peſtilentem, vt audiat cõfeſſiones, ſed poteſt eas audire de feneſtra nu. 5.
Parochus poteſt vti inſtrumento ad halitum peſtilentem reparandum, ne inficiatur num. 6.
Parochus non tenetur audire confeſſiones peſtilentis, ſi veriſimiliter credat, hunc non eſſe in ſtatu lethali nu. 7.
Parochus in quibus caſibus obligetur ſubditorum confeſſiones audire extra tempus peſtis num. 8.
Parochus an poſſit negare alicui etiã diſpoſito Sacramentũ Pœnitentię n. 9.
Parochus etiam cum vitæ periculo per ſe vel per alium peſtilentibus miniſtrare debet Sacramentum Pœnitentię, & an ad id poſſit cogi ab Epiſcopo, & puniri ſi negligat num. 10.
Parochus non debet fugere tempore peſtis, Vt Sacramentum ſaltem confeſſionis miniſtret num. 11.
Parochus tenetur opitulari ſuis omnibus non ſolum in extrema, ſed etiam in graui neceſſitate ſpirituali num. 12.
Parochus tunc debet miniſtrare omnibus ſuis Sacramenta, quando ipſę ones

ad receptionem a Deo vel ab Eccleſia obligantur num. 13.
Salus multorum moraliter periclitatur, ſi integer populus ſine confeſſione à Parocho relinquatur nu. 14.
Pœnitentiæ Sacramētum eſt infectis ante omnia miniſtrandum nu. 15.
Parochus per Parochiam, vel per Hoſpitalia infectorum debet quærere, an aliqui Sacramentis, vel conſilio egeant num. 16.
Epiſcopis, & Prælatis regularibus idē onus ineſt quod Parochis nu. 17.
Pœnitentia tempore quo peſtis graſſatur eſt populo prædicanda nu. 18. conuocandi religioſi, curati ſi renuant, forte eligendi ibidem, & cogendi ibidem.
Parochus cur teneatur audire confeſſiones etiam ſi ſola contritione ſalus acquiratur num. 20.
Parochi vita corporalis etiam ſi populo ſit vtilis, & neceſſaria, nihilominus cur tempore peſtis periculo ſit exponenda num. 23.
Parochus tempore peſtis An poſſit excipere teſtamenta cum vnico teſte par. 8. cap. 3.

Parochiani.

Parochiani in extremo vitæ non habentes copiam Confeſſarij cur a culpa excuſentur, non ſic Parochus parte 2. cap. 1. num. 21.
Parochiani cur cum vitæ periculo non teneantur recipere baptiſmū, vel Pœnitentiam, & tamen Parochus cum vitæ diſcrimine ad miniſterium iſtorum Sacramentorum teneatur nu. 22.

Parochia Regularis.

Parochiæ Regulares, & ordinum militarium ſubduntur viſitationi Epiſcopi, non poſſunt iſti Parochi deputari niſi prævio examine ab Epiſcopo faciendo par. 1. cap. 4. nu. 1. ad 4.
An in pœnam non reſidentiæ tempore peſtis poſſit Epiſcopus tollere Parochiam regularem a Regularibus, vel militarem a Cōmendatarius, & eam Clericis ſæcularibus concedere nu. 5.
Refertur declaratio quædā Sacræ congregationis ad fauorem Regularium num. 11.
Parochiales Eccleſias habent Regulares a Papa, non ab Epiſcopo num. 7.
Parochiæ regulares nunquam vacant, ſicut nec vnquam moritur religio n. 8.
Pro Parochijs nunquam vacantibus Regulares ſoluunt quindenium Cameræ Apoſtolicæ num. 9.

Pater Filius Auus.

Præceptum honorandi parentes non eſt æqualiter intelligendum, ſed filius magis tenetur honorare, & ſubuenire Patri, quam Matri par. 1. cap. 11. n. 4.
Pater Chriſtianus inuita matre Hæbrea poteſt infantem Hæbreum baptiſmo tradere num. 12.
An idem poſſit Auus Paternus Catholicus mortuo Patre Hæbreo, inuita matre Hæbrea num. 13. & 14.
Parentes ſunt filiis præferendi in æquali neceſſitate num. 18.
Parentes carnales An Patri ſpirituali in æquali neceſſitate præferendi nu. 20.
Quid de Patre peſſimo hæretico. An præferendus Catholico extraneo in eadem neceſſitate num. 33. vide Verbo Charitatis ordo.

Patria.

Patriæ damno grauiſſimo quando quis teneatur occurrere p. 2. cap. 1. a n. 13.
Pro Patria ciues tenentur vitam profundere par. 2. cap 3. num. 14.
Patriam peſte afflictam deſerentes An poſſint compelli ad redeūdum par. 7. cap. 11. per totum. Refertur ſententia negās Myſingerij, & Antonij Theſauri num. 3. Quid ſtatuerit CAROLVS EMANVEL Dux Sabaudiæ in hac materia num. 4.
Patriam deſerentes ſi ſint curiales puniuntur priuatione officiorum in iure Codicis num. 7.
Patriæ debemus non ſecus ac parentibus num. 8.
Nobilium ſiue optimatum omnium præſentia nō eſt peſtis tempore neceſſaria, ſed aliquorum ex prudentioribus, qui nominatim citari poſſunt, vt redeant, & tenentur obedire num. 13. & 14.
Medici, Chirurgi, Aromatarii, Præfecti Sanitatis, Prętores non poſſunt licitè fugam capere num. 10. & 15.

Pauperes vide V. Diuites

Pauperes An tempore peſtis in vnum locum recludendi par. 7. cap. 7. num. 8. & fuſius problemate 5.
An expellendi ab vrbe, ſi nequeant alimentari d. cap. 7. num. 9.

Pecca

Peccatum, & Peccator.

Peccata populi peſtem inducunt par. 1. cap. 1. num. 10. pag. 5.

Peccata Regum, ac Principum præcipua ſunt peſtis materia ibidem num. 11.

Propter peccata populi puniri Regem, & econtra num. 15.

Propter populi peccata Regem permitti in peccatum labi, & econtra nu. 16.

Peccatoris oratio an a Deo exaudiatur propter ſolam fidem vide V. oratio.

Peccator quando ſub noua culpa lethali teneatur conterere de ſuis peccatis vide V. contritio.

Macula peccati, & reatus pœnæ æternæ non ſunt ſeparabilia par. 2. cap. 2. num. 8. pag. 41.

Peregrinus vide Verbo Teſtamentum

Petrus Niccolinus Archiepiſcopus Florentinus laudatur par 3. cap. 10. num. 9. & par. 10. cap 13. num. 3. & 4. eiuſdem ad Regulares cohortatio ibidē.

Pœnitentia vide V. attritio contritio confeſſio

Pœnitētia ante omnia initio peſtis eſt populo prædicanda par. 2 cap. 1. nu. 18.

Pœnitentiæ Sacramentum eſt infectis ante omnia miniſtrandum nu. 15.

Pœnitentiæ Sacramentum an tempore peſtis teneantur Parochi miniſtrare cū vitæ periculo ibidē vide V. Parochus.

Solum pœnitentiæ Sacramenti infectis miniſtrandum, ſi de vita Parochi timeatur verior ſententia par. 2. cap. 3. num. 3. pag. 62. Hæc opinio probatur auctoritate multorum Theologorum nu. 4. Roboratur quatuor rationibus num. 5.

Peſtis tempus.

Tempus Peſtis an ſit computandum inter caſus fortuitos, vel inter inſolitos par. 9 cap. 1.

Diſcrimen inter caſus naturales, fortuitos, & inſolitos num. 2.

Vt euentus dicatur inſolitus quot anni requirantur a ſimili contingentia, vbi referuntur plures opiniones n 3.

Caſus inſolitus dicitur, qui a prudentiſſimo præuideri non potuit nu. 4.

Peſtis tempus in noſtra Italia dicitur inſolitus non belli num. 5.

An qui ſuſcepit in ſe omnem caſum fortuitum, omnia pericula tam præuiſa quam non præuiſa cenſeatur ſuſcepiſſe caſum inſolitum a n. 6. ad 17.

Tempus peſtis, vel ſola eiuſdem publica ſuſpicio An excuſet reos a contumacia conductores a conductione beneficiatos a reſidentia par. 9. cap. 4.

De alijs Peſtilentis temporis priuilegijs ibidem poſt num. 14.

Peſtis timor.

Peſtis ſolus timor An liberet religioſos ab obedientia, beneficiatos a reſidētia, reos a contumacia, conductores a cōductione par. 9. cap. 1. num. 10. & cap. 4. per totum.

Peſtes omnes, quæ Florentiam diuerſis temporibus affecerunt parte 10. toto cap. 1.

Peſtis remedia Politica.

Leges generales pro munienda vrbe a peſte cap. 2. per totum.

Peſte affecti, & ſuſpecti a Sanorum conſortio qua ratione ſeparandi cap. 3 per totum.

Miniſtri qui & quot deligendi cap. 4. per totum.

Sacramenta tempore peſtis quomodo diſpenſanda cap. 5. per totum.

Inſtrutione intorno à ciò di Monſignor Coſimo Bardio Archiueſcouo di Fiorenza.

Noſodochia qua ratione gubernanda cap. 5. & 6.

Suppellex ſuſpecta qua ratione purgāda vel comburenda cap 7 con vn inſtrutione del ſudetto Monſignor Bardio.

Corpora peſte extincta qua cautela efferenda, & humanda cap. 8.

Religioſi, & Moniales qua ratione munire, & ſe ſeruare poſſint a peſte n. 10. & 11.

Quarantenæ recta gubernatio cap. 12.

Tabula eiuſdem ibidem.

Peſtis nomen, quidditas, cauſa.

Peſtis græcè dicitur morbus Pādemius, & Pancenus ideſt communis, & vniuerſalis par. 1. cap. 1. num. 1.

Peſtis latinè dicitur a paſcendo, & cur num. 12.

Peſtis dicitur etiam Epidemia, Endemia, & Pandemia, & quod nam ſit inter hæc diſcrimen num 3.

Morbum anno 1630. graſſantem per vniuerſam ferè Italiam non fuiſſe propriè peſtem, ſed ſimplicem Epidemiā num. 4.

Peſtis quibus nominibus in Sacris literis vocetur num. 6.

Peſtis quid & explicatur eius definitio num. 7.
Peſtis interdum cum carbunculis, ſæpe cum pullulis in inguine ſub ſiniſtro brachio ſub auribus, non ſemel in oculis interdum in gutture num. 8.
Peſtis cauſæ phyſicæ plures, & variæ n 9.
Peſtem tempore Dauidis a populi peccatis profectam docuit Toſtatus nu. 12. & 13. Reprobatur hæc ſententia n. 14.
Peſtis tempore humana remedia ſilent, diuina ſola proſunt par. 2. cap. 1. num. 15. & cap. 3. num. 16.
Peſtilens locus vide V. locus
Peſtilentes vel de fuga ſuſpectos an ſub mortali euitare debeamus, & item illorum mobilia par 2. cap. 6. num. 16. 17.
Peſtilentes tenentur ſub lethali monere ſanos, ne ad ſe accedant n. 18. & 19.
Peſte affecti vel ſuſpecti An inuiti poſſint eijci è ſuis domibus par. 7. cap. 1. num. 1. & 8.
Expulſio iſta eſt de iure naturali, Ciuili, & Canonico num. 2 ad 7. fallit in nobilibus religioſis, & Sacris Miniſtris num. 11. ad 17. ſi Sacerdos ſit Pauper quomodo cum illo agendum num. 18.

Pollutio.

Pollutio ſiue vſus veneris An aliquibus morbis opportunum remedium par. 1. cap. 7. num. 3. 20. & 21.
Pollutionis ſpernens remedium, quo vitam ſibi conſeruaret, An martyr ibidem.

Precarium.

Precarium quid & quo annorum ſpatio antiquatur par. 4. cap. 3. num. 30.

Præſciencia diuina.

Præſciencia diuina quomodo concordet cum peſte morientibus ex fuga, vel ſine fuga par. 1. cap. 6. num. 10 & 11.

Prędicatio Verbi Dei.

Prædicationem Verbi Dei An poſſit Magiſtratus ſecularis tempore peſtis edicto vetare, vel id munus ſit Epiſcopi par. 4. cap. 7. a num. 1. ad 7.

Prælatus.

Prælatus Eccleſiaſticus tempore peſtis, An poſſit erigere tribunal diſtinctum a ſeculari pro tuenda ſalute Clericorum par. 4. cap. 5. num. 8.
Prælatus Regularis An deſerto filio Carnali teneatur proſpicere ſaluti ſuorum religioſorum, & quis in æquali neceſſitate ſit præferendus, filius carnalis an ſpiritualis par. 1. cap. 11. num 34. Affertur opinio affirmans Conichij, quæ reprobatur ibidem.

Priuilegium.

Priuilegium ſiue exemptio generalis ab omnibus oneribus nō excuſat ab oneribus impoſitis cauſa peſtis, vel belli par. 7. cap. 8. num. 1.
Priuilegiati, & exempti ex cauſa famis, vel cuiuſuis publicæ neceſſitatis poſſunt collectari num. 2.
Publica neceſſitas eſt priuilegio præferenda num. 3.
Immunitas generalis non trahitur ad onera belli, & peſtis num. 4.
Immunitas ab oneribus cogitatis, & incogitatis, ſtatutis, & ſtatuendis, An excuſet a ſolutione onerum cauſa belli num. 5.
Immunitas ſub titulo oneroſo excuſat ab oneribus belli num 6.
Princeps An poſſit reuocare immunitatem conceſſam ſub titulo oneroſo n. 7. & 10. Quid de immunitate conceſſa ob remunerationem meritorum num. 9.
Rex Catholicus compulit Mediolanenſes exemptionem prætēdentes ad onera extraordinaria num. 11.
Succeſſores in regno, vel Ducatu, An teneantur conſeruare priuilegia conceſſa a Prædeceſſoribus num. 8.
Immunitas non habet locum, vbi occurrit tam vrgens neceſſitas, vt aliter ei prouideri non poſſit, niſi exempti collectentur num 12.
Ab oneribus cauſa Peſtis nulli exēpti excuſantur num. 14.
Nullum tempus magis exigit derogationem priuilegiorum, quam tempus peſtis num. 14.
Exempti obligantur ad onera peſtis ſaltem actione negotiationis in curanda earum domo, & familia nu. 16.
Patres duodecim filiorum, Senatores, lectores, & huiuſmodi, An eximantur ab oneribus cauſa belli, vel peſtis nu. 17.
Priuilegium Officio Sanitatis Taurinenſi conceſſum ab Auguſtiſſimo CAROLO EMANVELE decimādi futuras hæreditates ob expenſas factas

ctas tempore peſtis par. 7. cap. 9. num. 8. ad 12.

Princeps ſecularis.

Princeps ſub lethali præcipere poteſt pugnam ſuis ſubditis in bello iuſto parte 5. cap. 2. num. 3.

Princeps qui bona priuatorum ciuium abſtulit, quando pretium perſoluere teneatur, & quando non par. 7. cap. 3. num. 10

Princeps peſte affectus, vel ſuſpectus volens ingredi aliquem ſui Dominij locum, poteſt de iure a ſubditis repelli par. 7. cap. 4. num 7.

Princeps An poſſit infringere, & reuocare priuilegium conceſſum ſub titulo oneroſo par. 7. cap. 8. num. 7. 10. & 11.

Succeſſores in Regno, Ducatu, Principatu, An obligentur conſeruare priuilegia conceſſa alicui a ſuis prædeceſſoribus num. 8.

Princeps in iis, quæ ſapiunt contractum conſideratur vt perſona priuata ibidē.

Princeps An poſſit reuocare priuilegia conceſſa a ſuis maioribus in recompenſationem meritorum num. 9.

Rex Catholicus compulit ſubditos Mediolanenſes exemptionem prætendentes ad onera extraordinaria nu. 11.

Princeps An poſſint concedere priuilegium, vt ſucceſſores in hæreditate ſoluant officio ſanitatis pro expenſis factis, vel faciendis tempore peſtis. vel pro conſtructione Lazzareti par. 7. c. 9. num. 1.

Princeps ex cauſa publicæ vtilitatis poteſt alteri nocere in iure quærendo num. 2.

Princeps An poſſit auferre ius quęſitum ob publicam vtilitatem num. 3.

Princeps An tollens ius quęſitum ob publicam vtilitatem teneatur compenſare damna num. 4.

Refertur opinio negans Surdi, ſed reprobatur num. 5.

Priuilegium Officio Sanitatis Taurinenſi conceſſum ab Auguſtiſſimo CAROLO EMANVELE decimādi futuras hæreditates ob expenſas factas tempore peſtis a num. 8. ad 12.

Principi ſupremo An liceat tollere bona, & ius quæſitū a ſuis ſubditis abſq; iuſta cauſa par. 7. cap. 10. per totum.

Refertur ſententia affirmans Angeli, & Decij num. 2.

Comparatur dominium Principis ſecularis in bona ſubditorum cum dominio Papæ in bona Eccleſiaſtica nu. 3. & 13.

Adducitur ius Regis in ſubditos es ſacris litteris num. 4.

Contraria nihilominus ſententia eſt certiſſima num. 5.

Principatus eſt de iure gentium: natura omnes ſunt liberi num. 6

Principes ſubduntur legibus Decalogi num. 7.

Principes monet ſcriptura, ne bona ſubditorum rapiant num. 8.

D. Ioannes Chryſtomus vxorē Theodoſij hac de cauſa arguit num. 9.

Ius Regis quod refertur 1. Regum 8. erat Tyrannicum num. 10.

Ius & iudicium in 5. litteris pro conſuetudine accipitur num. 11.

Proceſſio.

Ad Proceſſiones Num Epiſcopus cōpellere poſſit confraternitates. Concluditur poſſe inuitare, ſed non compellere, & adducitur Decretum Sacrę Congregationis par. 4. cap. 7. a nu. 7.

Regulares An ab Epiſcopo cenſuris compelli poſſint, vt accedant ad proceſſiones. Concluditur non poſſe nu. 16. ad 19.

A proceſſionibus multi regulares sūt exempti, inter quos nos Barnabitæ num. 2.

Q

Quarantenæ tempus.

Tempore Quarantenæ Num Epiſcopus abſq; aſſenſu Romani Pontificis concedere valeat facultatem celebrandi miſſam in publicis vijs, vel priuaris domibus par. 6. cap. 1. per totum vide V. miſſa, & V. Epiſcopus.

Dum ſacrum in publica via celebratur, corpus Dominicum a ventorum flatibus qualiter cuſtodiendum n. 13.

Tempore quarantenæ ad quem ſpectet concedere facultatem egreſſus perſonis Eccleſiaſticis An ad Magiſtratum Sanitatis, vel ad prælatos Eccleſiaſticos par. 4. cap. 5. per totum.

Quid de regularibus An ad Epiſcopum, vel ad Nuntium Apoſtolicum ſpectet eoſdem domi continere par. 5. cap. 3. per totum. Regulares habentes curā animarum ſubduntur Epiſcopo num. 6. & 10.

Non aſcendentes in aliqua domo recenter fundata ad numerum duodenarium

narium

narium ſubduntur Epiſcopo num. 5. 7. & 8.
Tẽpore quarantenæ ſi Regularis egre di debeat cauſa excipiendi alicuius cõ feſſionem. An facultatem imperrare debeat ab Epiſcopo vel a Nũtio Apoſtolico par. 5. cap. 4. per totum.

R

Regularis Prælatus.

Regularis Prælatus venit ſub nomine Epiſcopi par. 4. cap. 3. nu. 20.
Regularis Prælatus non tenetur per ſe ipſum peſte infectis ſubditis Sacramẽta miniſtrare ſed per alium ſubditum, quem poteſt præcepto cogere par. 5. cap. 2. num. 3.
Regularis Prælatus non ſe habet erga Subditos, vt Parochus, ſed vt Epiſcopus num. 9. & 10.
In defectum ſubditorum, vel ſi nollent obedire, tenetur ſubditis peſtilentibus Sacramenta conferre nu. 11.
Dominium Prælati Regularis in ſubditos maius eſt dominio Principis ſecularis in ſuos num. 4.
An & quando poſſit cogere ſubditos, vt corporalia, & ſpiritualia ſubditis, & extraneis miniſtrent peſtis tempore vide V. Regularis.

Regularis ſiue Religioſus.

An poſſit deſerere monaſterium, vt ſuccurrat parentibus extremè indigẽtibus par. 6. cap. 4. nu. 35. & 36 & fuſius par. 1. cap. 11. num. 29.
Religioſus iuſſus a ſuo Superiore, vt ſe conferat ad locum ſuſpectum non tenetur obedire par. 7. cap. 11. num. 5. & par. 9. cap. 4. a num. 1. ad 6.
Religioſus An poſſit abſq; ſui Prælati licentia eſſe teſtis in teſtamento, & An peccet lethaliter par 8. cap. 2. nu. 11. & 12.
Regulares a quo domi contineri debeãt quarantenæ tempore vel egreſſus facultatem impetrare vide V. quarantena.
Regulares iure ordinario Epiſcopi ſubdebantur, qui illis Abbates præficiebant par. 4. cap. 3. num. 4.
Regulares habentes curam animarum, in iis, quæ ad curam animarum pertinent, viſitationi, & coercitioni Ordinarij plenè ſubiiciuntur num. 10.
Regulares in odioſis non ſubduntur Ordinarijs locorum, ſed ſolum in fauorabilibus num. 11.
Regularis confeſſio excepta inuito Epiſcopo, aut ſine illius approbatione eſt nulla par. 5 cap. 4. num. 3.
Regularis ſemel ab Epiſcopo abſolutè approbatus non poteſt iterum ab eodem Epiſcopo, ſed bene a ſucceſſore examinari num. 5. & 6. Refertur in id Pii V. definitio num. 7. Hæc conſtitutio non fuit a Greg. 14. reuocata nu. 8. & 9.
Regularis ex cauſa, quæ oriatur ex ipſa cõfeſſione, poteſt ab Epiſcopo ſuſpendi ab audiendis confeſſionibus 10. 11. & 12. vbi refertur ſacræ Congregationis decretum.
Regularibus omnibus vnius conuentus ſimul non poteſt Epiſcopus inconſulta Sacra Congregatione adimere facultatem audiendi confeſſiones, vel eam denegare num. 13. & 14.
Regulares a Capitulo ſede vacante priuilegiis non obſtantibus poſſunt ad nouum examen vocari num. 15.
Regulares an teneantur obſeruare vota, & ieiunia ab Epiſcopo indicta par. 5. cap. 5. a num. 21.
Regulares tenentur ſeruare feſta ab Epiſcopo indicta, & eiuſdem interdictum num. 25.
Quam facultatem habeat Epiſcopus in Parochias regulares vel militares, An propter non reſidẽtiam poſſit eas tollere a Religione, & ſecularibus Clericis addicere par. 1 cap. 4. pag 16.
Regulares non poſſunt cenſuris compelli ab Epiſcopo, vt accedant ad proceſſiones par. 4. cap 7. a nu. 16. ad 20.
Regulares habent priuilegium a Papa, ne poſſint ab Epiſcopo ſuſpendi, interdici, excommunicari ibidem n. 18.
Regulares an ab Epiſcopo cogi poſſint ad miniſtranda peſtilentibus Sacramenta par. 5. cap. 1. per totum.
Regulares ſtudio Theologiæ incumbentes, graſſante hæreſi, tenentur prædicare, & docere veritates fidei Catholicæ non obſtante mortis periculo ibidem num. 13.
Regularis ſubditus iuſſus a ſuo Superiore ad miniſtranda peſtilentibus Sacramenta quando obligetur obedire par. 5. cap. 2. iuſſus, vt inſeruiat peſte laborantibus eiuſdem ordinis tenetur ſub lethali obedire num. 1.
Cura infirmorum, & mutua obſequia; ſunt intra regulam cuiuſuis ordinis num. 2.
Regularis Prælati dominium in ſubditos maius eſt dominio Principis ſecularis

laris

larisin Vaſſallos num. 3. & 4.
Caietani aurea verba de obligatione Religioſi inſeruiendi peſte laborantibus num. 5.
Religioſus valde vtilis ordini non eſt exponendus curę peſtilentum, nec iſte tenetur obedire num 6 Iuſſus inſeruire extraneis non tenetur obedire num. 7.
Prælatus regularis non tenetur per ſe ipſum, ſed per alium ſubditum Sacramenta ſuis peſtilentibus diſpenſare n. 8. ad 10.
Remiſſio penſionis ob anni ſterilitatem quando ſit facienda, & quando non par. 9 cap. 5. per totum, & cap. 6. & 7. per totum.
Reſeruatio caſuum vide Verbo Caſus.
Reſeruatio in odium delicti quando ſit pœna, & quando non par. 4. capite 3. num. 4.

Reſidentia.

Reſidentia Epiſcoporum, & Parochorum An ſit de iure diuino par. 1. cap. 2. num. 6. & 7. pag. 7.
Tempore peſtis An reſidere teneantur, & ſi non reſideant, An peccent duplici culpa, a num. 1. ad 12. vide Verbo Epiſcopus, & Verbo Parochus
Reſidentia competit etiam Guardianis, Prioribus, Abbatibus, Rectoribus, vel Præpoſitis regularibus præſertim tempore peſtis num. 8.
Epiſtola D Auguſtini de licita, vel illicita fuga tempore perſecutionis integra refertur num. 21. pag 10.
Prior eligens ſibi Vicarium perpetuū non tenetur tempore peſtis reſidere num. 17. pag. 9.
De pœnis non reſidentium tempore peſtis par. 1. cap. 3 pag. 14.
Epiſcopus per tres menſes in ſingulis annis abſq; licencia Papæ abſens, & Parochus per duos menſes abſq; Epiſcopi licencia An peccent, & faciant fructus ſuos. Refertur duplex opinio nu. 12. 13. 14. 15.
Abſentia per octo dies poſito ſubſtituto licita eſt Parocho abſq; alia Epiſcopi licencia num. 17. ſecus tempore peſtis num. 18. & 19.
Parochus abſens, antequam Parochia priuetur, debet perſonaliter citari, quādo ſcitur vbi ſit num. 20.
Quando neſcitur vbi ſit, citatur per trina edicta nu. 21. Quod habet locum etiam in Canonicis num. 22.
Si Clericus non reſidens perſonaliter citetur, ſufficit vnica admonitio, & breuis temporis aſſignatio nu. 23.
In electione Epiſcopi eſt priuare non reſidentem vel per prius a fructibus, vel per prius a beneficio num. 24.

S

SAſabaudiæ Dux vide V. Carolus Emanuel.

Sacerdos.

Sacerdotes miniſtrantes Sacramenta infectis, vel ſuſpectis an ſint ſeparandi a ſanis par. 1. cap. 6. Florentiæ baculum album geſtabāt in manibus in ſignum ſuſpicionis ibidem nu. 8.
Sacerdotes in defectum Parochorū An lege Charitatis Chriſtianæ teneantur ſub culpa lethali peſtilentibus Sacramenta miniſtrare par. 1. cap. 9. vide Verbo Charitas.
Sacerdos in mortis articulo an poſſit abſoluere a quibuſuis peccatis etiam præsēte approbato vide plenè V. mortis articulus, & V. caſus reſeruati.
Sanitatis præfecti vide V. Magiſtratus.
Satisfactoriam opus vide V. opera ſatisfactoria.

Scriptura.

Scriptura An ſit de ſubſtantia teſtamenti par. 3. cap. 3. num. 8.
Sola ſcriptura abſq; teſtibus de manu teſtatoris conſcripta An ſuppleat locū teſtamenti in cauſis pijs vide par. 3. c. 6. per totum, & V. Teſtamentum.

Sepultura.

Opus ſepeliendi mortuos Reipub. vtile ac neceſſarium par. 4. cap. 6. nu. 1.
Sepultura infectorum cadit ſub præcepto num. 2. 3. & 4. qualiter facienda num. 6.
Societas ad efferenda cadauera deſtinata, a tribus Imperatoribus multis aucta priuilegijs num. 5.
Societas Miſericordiæ in Vrbe Florentina erecta laudatur num. 7. eiuſdem pia inſtituta etiam pro peſtis tempore num. 8.
Sepultura infectorum in templis an poſſit a ſeculari Magiſtratu impediri nu. 9. ad 12.
Infectorum cadauera an liceat, & expediat flammis tradere nu. 13. ad 18.

Sala-

Salarium.

Salarium, & merces quando integra, vel non integra debeatur Doctori legenti in publica Academia, Iudici ægroto, Aſſeſſori, Procuratori, Auocato, Scriptori publico, Officialibus, Legato, & ipſum comitantibus par. 9. cap. 1. num. 1. ad 15. & a 15. ad 24.
Salarium, Merces, & Penſio quando remittenda, & ſubtrahendà tam peſtis tempore, quam cuiuslibet alterius caſus inſoliti, vbi caſus omnes in particulari accuratè examinantur par. 9. c. 9. per totum.

Sterilitas, & Vbertas.

Sterilitas anni quæ grauis dicatur cui debeatur remiſſio penſionis, item quæ Vbertas dicatur magna, vt cum ſterilitate ſit compenſanda. Vide Verbo annus, & Verbo locatio.

T

Teſtamentum.

Teſtamentum conditum tēpore peſtis abſq; numero ſeptem teſtium An ſubſiſtat. Referuntur quinq; opiniones par. 8. cap. 1. num. 1.
De rigore Iuris Cęſarei nō valere concluſio Prima num. 2.
Textus in l. Caſus 8. C. de teſtamentis ponderatur num. 3.
Teſtamentum Ruri factum cum quinque teſtibus, militis, & Peregrini cum duobus conſiſtit num. 4.
Teſtamentum peſtilentis abſque ſeptem teſtibus non eſſe firmum, qui & quot Doctores id aſſerant n. 5
Teſtamentum factum cum duobus teſtibus, & Parocho an teneat nu. 6.
An id ſolum procedat in cauſis pijs, vel etiam in profanis nu. 7.
An ſolum locum habeat in terris Eccleſiæ, vel etiam in terris cuiuſcunque Domini temporalis num. 8. & 9.
Cap. cum eſſe de teſtamentis Alexandri Tertij abrogans in teſtamentis ſeptem teſtium numerum, An ſit receptū num. 10.
Practicatur in ditione Veneta, & Ducis Sabaudiæ ibidem.
An in terris imperij ſaltem in foro Eccleſiaſtico obliget num. 11.
Teſtamentum tempore peſtis conditum cum quinq; teſtibus ſaltem de æquitate vbiq; locorum ſuſtinetur nu. 12.
Doctores in idem innumeri referuntur num. 13.
Facultas teſtandi proximis morti diſſiciliſſima eſt num. 14
Publicè laborantes pro peſte affectis, poſſunt tanquam generoſi milites cū duobus ſolis teſtibus teſtari num. 15.
Peſtiferati exiſtentes in Lazzareto, vel in Caſſono poſſunt teſtari cum duobus ſolis teſtibus num. 16.
Doctores oppoſitum ſentientes explicantur num. 17.
Ius ciuile quando obſeruari non poteſt, ius naturale ſeruatur nu. 18.
Teſtamentum factum in heremo cum duobus teſtibus eſt validum nu. a 9.
Poteſtas, & volontas Principis numerum teſtium hoc tempore ſupplere poteſt num. 20.
Teſtamentum cum quinque teſtibus vel paucioribus valet, etiam ſi peſtis eſſet leuis, & modica contra diſtinctionem Ripæ, Maſchardi, & aliōrum nu. 21.
Teſtamentum ſani factum abſq; ſeptem teſtibus tempore peſtis non eſt firmū num. 22.
Oppoſitum docuit Portius, & Barbatius num. 23.
Quid de donationibus cauſa mortis, & Codicillis factis abſq; debito teſtiū numero, An hoc tempore ſubſiſtant num. 24.
Eligitur pars negatiua ibidem.
Diſcrimen inter Codicillum, & teſtamentum, cur hoc non illud minorem teſtium numerum hoc tempore admittat num. 25. & 26.
Teſtamentum factum a peſtiferato incluſo in Caſſono, vel intra cortinas, qui non videtur a teſtibus, quamuis eius vox benè agnoſcatur, An tempore peſtis conſiſtat par. 8. cap. 2. num. 15. 16. 17. 18.
Teſtamentum mulieris abſq; interuentu duorum propinquorum contra formam ſtatuti An tempore peſtis ſit firmum par. 8. cap. 2. num. 14.
Teſtamentum peſtis tempore exceptum a Notario non matriculato vel forenſi, An ſubſiſtar a num. 19. ad 24.
Teſtamentum cum vnico teſte, & ſcriptura presbyteri Parochialis conditum tempore peſtis, An validum par. 8. c. 3. Referuntur Doctores id negantes num. 2. Contrarium verius nu. 3.
Parochus in teſtamētis gerit vicem duorum teſtium num. 4.
Parochus poteſt ſupplere vicem Notarij in excipiendis vltimis voluntatibus num. 5.

An id

An id locum habeat ſolum in cauſa pia, vel etiam in profana n. 7. ad 9.
Teſtamentum relatum ad ſchedulam relictam in manu Confeſſarij An firmũ par. 8. cap. 4.
Valet ſecundum omnes quo ad legata tam pia quam non pia num. 1.
Valet quo ad ipſam hæredis inſtitutionem num. 4. 8. 9. 10. 11.
In hærede Nominando quæ forma ſeruanda num 6.
Teſtamentum, in quo nominatio hæredis alterius diſpoſitioni committitur, An ſit validum tam iure Canonico quam ciuili num 7. & 8.
Teſtamentum Hæbrei ſolemne relatum ad quandam ſcripturam ab eodẽ lingua Hæbraica conſcriptam, An teneat num. 11.
Teſtamentum tempore peſtis conditum abſq; debito teſtium numero, An poſt peſtem viuo teſtatore ſit repetendum cum debitis ſolemnitatibus, & ſi decedat cum priori, An ſuſtinendũ par. 8. cap. 5. per totum.
Teſtamentum mulieris ante ſtatutum iubens mulieres poſſe teſtari abſq; interuentu duorum propinquiorum, An poſt ſtatutum ſubſiſtat, ſi mulier teſtamentum non repetat cum interuentu Agnatorum num. 2. & 7.
Teſtamentum Peregrini conditum in itinere abſq; debito teſtium num. An valeat poſt reditum ad Patriam n. 4.
Militis teſtamentum non ſolemne factum in militia, An poſt annum a militia ſit firmum num. 5.
Teſtamentum conditionale ſi moriar ex hac infirmitate, poſt incolumitatem expirat num. 6.
Teſtamentum a teſtatore conſcriptum abſq; proprio nomine & ſigillo arguit potius ſe voluiſſe præparare ad teſtandum, quam teſtari voluiſſe par. 8. cap. 6. num. 1. & 2.
Teſtamentum non integrè factum eſt teſtamentum nullum num. 3.
Teſtamentum accipit ſuas vires ab vltimo puncto, & extremo actu n. 4.
Teſtamentum ſola ſcriptura teſtatoris conditum abſq; teſtibus etiam ad pias cauſas non valere multi D. D. tradiderunt num. 4.
Oppoſita ſententia eligitur, & multis rationibus probatur num. 5.
An ſit vera, & certa in foro animæ num. 6.
An in foro externo ſit certa nu. 7.
In teſtamento condendo ſcriptura teſtatoris ſupplet locum teſtium in cauſis pijs num. 8. 9. 13. 14. 22.
Teſtamentum ad pias cauſas etiam ſolis nutibus conditum ſuſtinetur nu 10.
Scriptura conſcripta de manu teſtatoris ad fauorem piæ cauſæ, & poſt obitum teſtatoris inuenta in menſa vel in arca ipſius poteſt a Notario in publicum teſtamentum redigi nu. 11.
Teſtamentum ad pias cauſas eſt magis priuilegiatum, quam diſpoſitio inter liberos num. 12
Teſtamentum inter liberos valet ſine teſtibus dummodo fuerit ſcriptum de manu teſtatoris num. 13.
In peſtiferato, ſuſpecto, vel ſequeſtrato non præſumitur volontas teſtandi ſuſpenſa, ſed potius integra, & perfecta num. 15.
In dubio pronuntiandum eſt pro teſtamenti valore num. 16.
In ambiguis fauendum eſt teſtamento ad pias cauſas num. 17.
Scriptura, quę ſtat loco teſtamenti fauore piæ cauſæ, qualiter debeat eſſe conſcripta, & quibus cautelis munita num. 23. 24. 25. 26.
Reſpondetur rationibus Cardinalis Manticæ contra Menochij conſultationem, & allatam doctrinam n. 27.
In teſtamento non ſolemni facto per priuatam cedulam, ſi iuncta ſint cauſa pia, diſpoſitio inter liberos, & inter extraneos, teſtamẽtũ illud An quo ad extraneos ſuſtineatur p. 8. cap. 7. n. 1.
An idem ſit dicendum de vſu cedulæ iudiciali etiam ad commodum extraneorum num. 2.
Quid de iure communi num. 3.
Teſtamentũ minus ſolemne eſt de exorbitantibus a iure, ideo reſtringendum num. 5.
Teſtamentum inter liberos non ſolemne ſcriptum de manu patris non prodeſt extraneis num. 6.
Teſtamentum non ſolemne ad pias cauſas non valet quo ad extraneos in eo nominatos num. 7.
An idem ſit dicendum de teſtamento peſtiferati num. 8.
Teſtamentum balbutientis, vel inarticulatè loquentis ob mortis propinquitatem, An & quando ſuſtineatur par. 8. cap. 8. per totum.
Referuntur duæ ſententiæ inter ſe cõtrariæ a n. 1. ad 10.
Conciliantur diſtinguendo plures caſus num. 11. ad 17.
Teſtamentum conditum ad Notarij Cõfeſſarij, vel propinqui ſanguine interrogationem, An valeat par. 8. cap 9.

Valet ſi interrogatio fiat a Notario n. 1. & 2.
Non valet ſecundum aliquos, ſi interrogans ſit perſona priuata nu. 3. valet ſi hæres inſtitutus erat ſucceſſurus ab inteſtato num. 4. & 5. valet ſi ſit inſtituta pia cauſa num. 18. Non valet ſi interrogans ſit perſona ſuſpecta nu. 6. item ſi æger vertat ſe ad aliam lecti partem num. 7. item ſi ſit dubium an æger ſit ſanæ mentis nu. 14 16. 17.
Teſtamentum mariti ad vxoris fauorem ipſa ſingula verba recitante, & marito eadem repetente eſt inualidum nu 8.
Teſtamentum vxoris confectum a marito, & de eius dictatura prius a Notario conſcriptum, quamuis ab vxore approbetur, non eſt validum nu. 9.
Teſtamētum poſtremum, ſed factum ad alterius interrogationem nō reuocat prius conditum mente ſana, & plenè libera num. 12.
Notario non creditur ſi dicat teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, ſed id probatur per teſtes num. 14. Præmortui teſtes habentur pro recognitis ibidem.
Teſtamentum non lectum a Notario coram teſtibus quando corruat, & quando ſubſiſtat nu. 17 18. 19. & 20.
Teſtamentum ad alterius interrogationem conditum eſt firmum quando conſtat de ſana teſtatoris mente articulata loquela, & ore proprio nominauerit hæredem ſuum num. 21.
Teſtamentum nutibus factum non eſt validum par. 8. cap. 10. Procedit etiā in teſtamento facto ad fauorem liberorum num. 4. fallit in teſtamento ad pias cauſas nu. 5. fallit in legatis etiam profanis, fideicommiſſis, codicillis n. 7. 8. & 9.
Teſtamētum nutu factum valet, quoties teſtator coram Notario, & teſtibus declarauit, ſe velle de ſuis bonis diſponere, ſed voce ſtatim amiſſa, nutibus hæredem ſuum, vt poteſt, deſignat n. 10.
Teſtamētum militis nutu factum eſt validum num 11.

Teſtis.

Mulieres An poſſint eſſe teſtes in teſtamentis par. 8. cap. 2. num. 1. & 2. Quid de peſtis tempore, An ſint admittendæ. Refertur ſententia negans. Probatur affirmans a num. 3. ad 10.
Mulieres in teſtamento ad pias cauſas etiam extra tempus peſtis poſſunt eſſe teſtes num. 9. & 10.
Religioſus abſq; ſui Prælati licencia An poſſit eſſe teſtis in teſtamentis num. 11. & 12.
Conſanguinei hæredis An poſſint eſſe teſtes num. 13. 23. 24.
An quando hoc peſtis tempore vocari poſſunt quinq; teſtes, ſufficiant tres num. 8.

Teſtator.

Teſtator incluſus intra cortinas, vel in Caſſono, qui a teſtibus non videtur, quamuis quo ad vocem agnoſcatur. An tempore peſtis validè teſtari potuerit. Probatur hoc teſtamentum eſſe firmum par. 8. cap. 2. a nu. 15. ad 19.
Teſtator proprio ore hæredem ſuum nominare debet par 8. cap. 10. nu. 2.
Theophili Raynaudi opuſculū de martyrio ad peſtem laudatur par. 1. cap. 7. num. 12.

V

Venditio, & Emptio.

Emptori fundi pro pretio non ſoluto, An propter anni ſterilitatem fiat remiſſio penſionis par. 9. cap. 5. n. 38. Reſeruatio dominij in tali contractu ſtat loco hypotecæ n. 39. An ſi res iſta periret, damno Emptoris, vel venditoris periret nu. 40.
Emptori cum pacto retroceſſionis Nū ob anni ſterilitatem debeatur penſionis remiſſio num. 41.

Vita.

Vitam exponere periculo in quibus caſibus quis teneatur p. 3. cap. 4. nu. 20.
Vicarius Capituli Sede Vacante vide Verbo Capitulum.

Vicarius Generalis.

Vicario Generali an ex vi ſui muneris competat facultas diſpēſandi in omittendis denunciationibus matrimonij par. 6. cap. 3. num. 2.

Vnctionis extremæ Sacramentum.

Extremam vnctionem, An Parochus obligetur miniſtrare peſte laborantibus par. 2. cap. 2. num. 2.
Si infirmus non receperit abſolutionem, nec Eucharistiam, nec recipere iſta Sacramenta amplius poſſit, quia ſenſum amiſerit, danda eſt extrema vnctio, dummodo Chriſtianè vixerit num. 19.

Vota maiorum qua obligatione obligēt poſteros ad illorum obſeruantiam, vbi referūtur plures opiniones Theologorum par. 5. cap. 5. a nu. 5. ad 12.
Vota maiorum ob publicum bonum emiſſa An obligent regulares exemptos a nu. 21. ad 27.
Vrbis Portæ tempore Peſtis vide V. Cuſtodia.
Egreſſus extra Vrbem, An & quando peſtis tempore permittendus par. 7. c. 5. num. 4.
Edictum prohibens egreſſum abſque vrgentiſſima cauſa eſt iniuſtum num. 5.
Factum pro ſolis religioſis eſt iniquiſſimum num. 6.
Habet anexam excommunicationem num. 7.
Si in eodem lecto demortui deprehendantur vxor, & maritus, quis eorum prędefunctus pręſumatur ad effectum lucrandi dotem par. 8. cap. 11.
Mulier ratione ſexus debilioris prius cenſetur mortua quam maritus n. 2.
Quid ſi ſtatutum requirat mariti ſuperuiuentiam, vt lucretur dotem nu. 3. 4. 5. 6.
Vxorem peſte laborantem ſi maritus deſerat, dotem amittit, & ſi vxor maritum, in bonis non ſuccedit eiuſdem par. 1. cap. 10. ſub num. 2.
Vxor non eſt pars ſubſtantiæ mariti, & quomodo dicatur vna caro cum marito par. 1. cap. 11. num. 17.
Vxorę exiſtente in æquali neceſſitate cū filio, cui debeat maritus opitulari, ſi non poſſit ambobus ibidem nu. 15.

Finis Prioris Indicis rerum vſque ad Problemata.

NOMINA AVCTORVM QVI IN PROBLEMATIBVS ALLEGANTVR.

A

ALexander Maſſarias
Alexander Benedictus
Albertus Magnus
Antonius Benedictus
Antonius Portus
Andreas Gallus
Ariſtoteles
Auicenas
Auguſtinus Bucius

B

BArtholomęus Galleſius

C

CArolus a Baſilica Petri
Cardanus
Chriſtophorus Iauellus

D

DYoniſius Halicarnaſęus
Discorides
Diomedes Amicus

E

EVſebius Hiſtoricus
Euagrius

F

FAbius Paulinus
Fallopius
Fernelius
Franciſcus a Sancto Nazario
Franciſcus Thomaſius
Franciſcus Stabilis
Franciſcus Victoria
Franciſcus Suarez
Franciſcus de Torreblanca

G

GAlenus
Gerardus Columba
Gentilis
Gregorius Tholoſanus
Guidus Caulacius

H

HErodotus
Herculanus
Hippocrates
Hieronymus Rubeus
Hieronymus Mercurialis
Hieronymus Fracaſtorius
Homobonus de Bonis

I

IAcobus Stollerius
Iacobus de Graſſis
Iacobus Soldus
Ioannes Grillotius

Iulius

Iulius Palmerius
Iulius Scaliger

L

Laurentius Ioubertus
Lemmius
Leonardus Leſſius
Liuius
Lucretius

M

Marcus Varro
Martianus Capella
Matthiolus
Mattheus Villanus
Marſilius Ficinus
Martinus Delrius
Martinus Bonacina
Michael Mercatus
Michael Medina

N

Natalis de Comitibus
Niſſenus
Nicephorus Caliſtus
Nicolaus Maſſa
Nicolaus Monardes

O

Ouidius

P

Petrus Gregorius Tholoſanus
Petrus Pariſius
Pierius Valerianus
Picus Mirandulanus
Philippus Ingraſſias
Philoſtratus
Plutarcus
Plinius
Procopius
Proſper Burgatius

Q

Quintus Sirenus
Quintus Curtius

S

Sabellius
Seneca
Sigonius
Stephanus Rodriquez a Caſtro
Suſius

T

Theophraſtus
Thucydides
Thomas Aquinas
Thomas Caietanus
Thomas Sanchez
Thomas Iordanus

V

Virgilius
Valeriola.

INDEX

INDEX RERVM QVAE IN PROBLEMATIBVS CONTINENTVR.

A

ACeti frequens vſus a peſte ſeruat. eius vis mirabilis. Hiſtoria cuiuſdã, qui Aſpidis veneno tactus, ſolo aceto ſanatus fuit problemate 35. in fine pag. 50.

Aer Nũ putreſcat, cum id neget Philoſophus, qua ratione exponendus An corrumpatur ſecundum manifeſtas, & occultas ſolas qualitates, An etiam ſecundum ſubſtantiam problemate 21. pag. 29.

Aer an vertatur in venenum ibidem.

Aeris expurgatio optimum peſtis remedium. Hæc expurgatio fit quatuor modis problemate 34. pag. 49.

Anni conſtitutio in qualitatibus inuerſa futuram peſtem portendit problemate 20. pag. 27.

Annus præcedens, & ſubſequens peſtem maximè ſunt ſalutares prob 20. in fine

Arſenicum duplex. Arſenici criſtallini geſtatio regioni cordis accomodata ſeruat a peſte, & cur probl. 34. remed. 10. pag. 53.

Auditu peſtis interdum contracta probl. 23.

Auditus fit per realem ſoni ad aures delationem, non per ſpecies intentionales ibidem.

B

BAlnea peſtis tempore noxia pag 49.

Baſilici vicus ſpeculo repercuſſus mortem eidem infert problemate 23. pag. 31.

Bubones vide Verbo Carbo peſtilens, & Verbo maculæ peſtiferæ.

C

CAnum frequens rabies futuram peſtem indicat, & cur probl. 20. pag. 28.

Canis rabidi venenum in humano corpore per 12. annos conſeruatum tandem erupiſſe probl. 28. pag. 36.

Cadauera peſtilẽtum cur in omnem partem flecti facillima cetera vera obrigeſcant probl. 9. pag. 17.

Cadauera peſte, vel veneno extincta An a canibus. & feris attingantur probl. 19. pag. 20. exempla multa canum qui corpora huiuſmodi dilaniarunt ibi.

Carceribus incluſi cur a peſte magis immunes probl 7. pag. 17.

Carbo peſtilens cur in inguine ſub axillis, & interdum ſub auribus, & in oculus gignatur probl. 17. pag. 23.

Carbo peſtilens quò minor, eò deterior, quò plures, & latiores, eò magis vitã pollicentur. Diſcrimen obſeruandum inter carbones peſtilentes, & non peſtilentes. Peſtis tempore dari etiam carbones non peſtilentes ibidem. Carbo peſtilens intra quartum ſextum, & nonum diem interficit ibidem.

Cauterium a peſte infallibiliter ſeruat, & cur probl. 34. remed. 7. pag. 52.

Ciborum genera peſtis tempore quæ noxia, & quæ ſalutaria probl. 35. pag. 58.

Columbæ eſus optimum peſtis Antidotum ibidem.

Cometę, & cadentes ſtellæ inter finem æſtatis, & initium Autumni futuram

peſtem

peſtem indicant probl. 20. pag. 26.

Contagium ex contactu an pernicioſius illo, quod ex fomite, vel ex aere corrupto oritur probl. 30. pag. 37.

D

DIſtantia a corpore infecto, ne quis peſte lædatur, quanta eſſe debeat probl. 29. pag. 36.

E

EXpultrix facultas Num poſt animæ receſſum in corpore humano per aliquot tempus permaneat probl. 18. pag 24.

F

FAmes Peſtis induidua comes, exempla peſtium, quarum origo fuit fames: ciborum copia peſtilentes morbi propulſati probl 34. rem. 12. pag. 55.

Fuga a loco peſtis optimum, & tutiſſimum Antidotum. Hæc fuga qualis eſſe debeat, item an ad montanum, vel ad planum locum probl. 34. pag. 48.

Fulmen liquores, quos tangit, reddit peſtiferos probl. 20. pag. 26.

G

GAllinæ nigræ, vel galli, & columbę ſtercus diſtillatum in peſte Mediolanenſi optimum peſtis Antidotum probl. 34. remed 6. pag. 51.

Gaudium a peſte ſeruat probl. 34 remed. 8. pag. 52. & probl. 2. in fine.

H

HIrci odor, & contractatio frequens peſtem auertit probl. 34. remed. 4. pag. 50.

Antiherbæ indicæ quinta ſubſtantia optimum peſtis Antidotum: eius origo, natura, qualitas, folia habet ſimilia Hiſpanæ Pantagini probl. 34. remed. 13. pag. 56.

Hiſtoria Thucydidis, Procopij, & Euagrij de peſte pag. 2.

I

IMaginatione, & metu An Peſtis contrahatur: vis eius maxima: vis imaginationis vnius Num alienum corpus valeat alterare probl. 24 pag. 32.

L

LVporũ turmatim in oppida ingreſſus futuram peſtem portendit problemate 20. pag. 28.

M

MAculæ peſtiferæ cur prius inuiſæ poſt mortem appareant problemate 18.

Maculæ peſtiferæ cur in dorſo, & pectore; non in facie conſpiciantur probl. 19. pag. 25.

Malinconici cur minus peſti ſubdantur, colerici magis, ſed ſanguinei multo facilius à peſte corripiantur problem. 2. pag. 13.

Maleficorum Mediolanum deuaſtantiũ remedium, quo ſe ipſos à peſte ſeruabant quale probl. 34. remed. 14. pag. 57.

Eorumdem data ſupplicia probl. 25. pag. 33.

Malefici imaginatione, & faſcinatione Num peſtem in aliqua regione procreare valeant probl. 24. pag 33. item puluere, vnguento, & ſapone peſtilẽti probl. 25. pag. 33.

Medici etiam doctiſſimi in peſtis initijs huius morbi naturam non aſſequentes pronuntiant peſtem non eſſe, cum graui Reipublicæ dãno, in dubio quid tenendum probl 1. pag. 12.

Mithridatica Antidotus contra peſtem probl. 34. remed. 9. pag 53.

Moniales cur a peſte minus lædantur probl. 7. pag. 17.

Morbiliones, & variolę cur faciẽ petant, & eam maculent probl 19. pag. 25.

Muſicam a peſte ſanare qualiter accipiẽdum probl. 34. remed. 8 pag. 52.

Mulieres, & pueri cur magis peſti obnoxij probl. 2. pag 13. oppoſitum interdum accidiſſe exemplis demonſtratur ibidem.

Muliebre menſtruum ſpecula inficit, necat ſegetes, & herbas, veneni inſtar eſt, cum muliere menſtruata cohabitantes leptam, & alios lethiferos morbos contrahunt probl. 4. pag. 15.

Mulier a morbo gallico libera, virum poteſt hoc morbo afficere probl. 10. pag. 18.

Mulier veneno nutrita ſolo oſculo alios veneno necabat ibidem.

Mulieres Romanæ ad 170. damnatæ, quòd venena coquerent, ac Vrbem Romam inficerent probl. 25. pag. 33.

Oculo-

O

OCulorum viſu peſtis ſæpe contracta probl. 23. pag. 31.
Odoribus tetris peſtis cõtractæ exempla multa probl. 22. pag. 30.
Odorum ſuauitate peſtis arcetur probl. 34. remed. 2. in fine, & remed. 3. pag. 50.
Odor Hirci, & frequens contractatio peſtem auertit ibidem remed. 4.

P

PAuperes Num peſtis tempore in locum vnum recludendi problemate 5. pag. 16.
Panis optimi, & ciborum copia peſtem auertit probl. 34. remed. 12. pag. 55.
Peſtis futurę in aliqua regione inditia quæ probl. 20. pag. 26.
Peſtis ortus vere, vel autumno, an ęſtate fiat probl. 26. pag. 34.
Peſtis interitus qua anni parte contingat ibidem.
Peſtis incipit a partibus meridiolanibus, & tendit in Occidentales problemate 12. pag. 20.
Peſtis duratio in aliqua regione an excedat triennium probl. 27. pag. 35.
Peſtis per annos quindecim, & per annos quinquaginta duos continuò deſæuiens refertur ibidem.
Peſtilẽs fomes in veſtibus laneis, lineis, ſericis, & ſimilibus per triennium perdurare poteſt probl. 28. pag. 36.
Peſtis corpus aliquot inuadentis ſigna viginti probl. 31. pag. 38.
Peſtis qua diei, vel noctis parte magis deſæuiat, & occidat probl. 26. pag. 34.
Peſtis remedia ſpiritualia vide in apparatu ad hunc tractatum.
De remedijs characterum probl. 33. pag. 41. ad 48.
Peſtis remedia naturalia 14. Probl. 34. pag. 48.
Peſtis Num bis eundem hominem afficiat probl. 15. pag. 21.
Peſtis tempore cur repentini interitus abſq; præcedentis morbi inditijs probl. 3. pag. 14.
Peſte non affectus cur alios lędere peſte poſſit probl. 10. pag. 18.
Peſte cur quidam lædantur, alij minimè probl. 2. pag. 13.
Peſtis cur morbus inſanabilis probl. 1. pag. 12.
Peſtis infenſi Numinis telum eſt probl. 1. & pag. 38. & in apparatu ſub tit. Peſtis cur bellum diuinum.
Peſtis hieroliphicum apud veteres erant ſagittæ in gręcos immiſſæ problem. 8. pag. 18.
Peſtis generatur putrefactione accenſa circa cor probl. 12. pag. 19.
Piſces à peſte Num ſint immunes probl. 12. pag. 29
Pira odorata peſtis remedium opportunum probl. 34 pag. 50.
Reliqua ſuis quæque locis opportunè quærenda.

R

REgiones a peſte omni tempore liberæ quæ probl. 12. pag. 19.
Robuſtiores cur præ cæteris peſte proſtrati probl. 16. pag. 23.

S

SAnguinis emiſſio in febri peſtilenti, An facienda proble. 34. remed. 11. pag. 54.
Saturni coniunctio cum Ioue, vel Marte in ſignis aereis, præſertim Libra, Aquario, & Scorpione, præſente Sole, aut Luna peſtem inducit. Problem. 20. pag. 26.
Ob Saturni domiuium in Syria peſtis ſeptimo quoq; anno reuertitur. ibidem.
Sanitati appropinquãtes cur non ſanentur, ſicut lepra, ſcabie, peſte laborantibus accedentes ægrotant problemate 11. pag. 18.
S. Sebaſtiani Patrocinium cur pro peſte auertenda cœperit a fidelibus implorari prob. 8. pag. 17.
Siccitate regnante factas peſtilentias, itẽ ſęqua hyeme probl 20. pag. 27.
Singultas quid. An fiat in gula vel in ſtomacho remiſſiuè Probl. 31. pag. 40.
Sternutatio quid. Cur ſignum bonum ex mala cauſa. Quando malum ſignũ probl. 31. pag. 39.
Sudoris emiſſio maxima peſtem propellit pro 34. remed. 5. pag. 51.
Ad ſudorem prouocandum quę adhibenda ibidem, & remed. 13. pag. 56.

Superſtitio.

1 VErba, & characteres an habeant virtutem ſanandi, vel præſeruandi a peſte. Agitur de quibuſdã characteribus per vniuerſam italiam diſperſis, quod Antidotum celeſte putabatur probl. 33. pag. 41. ad 48.

2 Eiuſ-

2 Eiuſdem permiſſio a Sacris Inquiſitoribus refertur.

3 Reprobatio eiuſdem in Vrbe Florentina.

4 Reſponſum doctiſſimorum virorũ de eadem quæſtione.

5 Deſcriptio characterum, & eorumdem declaratio.

6 Multis rationibus reprobantur.

7 Pactum cum dæmone occultum ex quibus ſignis dignoſcatur.

8 Verba, & ſi ſacra non habere vim ſanandi, vel prçſeruandi demonſtratur.

9 Euangelium D. Ioannis, An liceat ad collum geſtare.

10 Verbis non ineſſe vim ſupernaturalem ſanandi morbos.

11 Verba ſacra ad alium finem ordinata, quam fuerint a Chriſto inſtituta, ſigna ſunt pacti dæmoniaci.

12 Verbis conſacrationis quidã magus vulnera omniam ſanabat.

13 Verba ſacra, aut Credo, aut Pater Aue Maria Pſalmum Dauidicum, & ſimilia miſcere ſortilegium hæreticale eſt.

14 Characteres relati a peſte ſeruantes in falſitate hiſtoriæ fundabantur.

15 Falſitas hiſtoriæ ſuperſtitionem indicat.

16 In dubio An aliqua verba vel res habeant virtutem. Sanandi ex reuelatione diuina facta alicui ſancto viro, quid agendum.

17 Ex ipſa characterũ declaratione colligitur ſuperſtitio.

18 Ambiguitas ſignificationis ſuſpicionem gignit ſuperſtitionis.

19 Mediolanenſi Concilio Prouinciali reprobantur omnia verba vel ſcripta a peſte ſeruantia.

20 Idem Characterum in ſpecie Antidotum a Sacra Congregatione reprobatum anno 1630. 18 Septẽbris.

21 Verborum piorum vſum per modũ impetrationis non ſperando ex illis certã ſalutẽ licere docent multi.

22 Verbis vel rebus ſacris nullam ineſſe ſuperſtitionem, ex quibus ſignis dignoſcatur.

23 Anuli confecti ex nummis argenteis Crucifixo in die Paraſceues oblatis. An liceant, & valeant contra morbum contractionis membrorum.

24 An vtentes verbis vel rebus ſacris ſuperſtitioſis ad Sanitates conferẽdas ex ſimplicitate a culpa excuſentur. Refertur ſententia Suarez negatiua Probatur affirmatiua.

25 A crimine manifeſtæ hçreſis An excuſet muliebris vel ruſtica ſimplicitas.

26 Trinitatem eſſe fœminam quædam mulier credebat.

27 Verba exorcizantia inſueta An liceãt.

28 Exorciſmorum nouus ſed pius ritus tẽpore peſtis a Federico Borromęo Mediolanenſi Archiepiſcopo inuentus.

T

TEmperantia Socrates ab Athenienſi Peſte ſe ſeruauit incolumem problemate 34. remed. 8. pag. 52.

V

VEnti Auſtralis flatus de menſe Decembri peſtis eſt inditium, & cauſa. Probl. 20. pag. 26. eiuſdem obſtructio peſtem pellit ibidem.

Vento flante a peſtifera regione ad ſanã peſtis inducta, cuius rei multa exempla proponuntur. Probl. 29. pag. 37.

Venenum in humano corpore ex putridis humoribus Num naturaliter gignatur probl. 4. pag. 15.

Veneni interni, & externi accidentia ita ſunt ſimilia, vt error facile eſſe poſſit in iudicando, quem veneno externo necatum, cum fuerit interno ibidem.

Venenum An ita præparari poſſit, vt hauſtum poſt tres aut quatuor menſes lædar, & interficiat, & non prius probl. 28. pag. 56.

Venenum Canis rabidi in humano corpore incluſum poſt 12. annos in eodẽ conſeruatum tandem erupit ibidem.

Veſpillones cur inter agmina cadauerũ illæſi permaneant probl. 2. pag. 13.

Veſtes peſtis tempore, quæ adhibendæ, quæ vitandæ. Probl. 36. pag. 59.

Vini generoſi vſus moderatus peſtis eſt Antidotum. Aureo poculo hauſtum eſt ſalubrius probl. 31. ante finem pag. 52.

Vngues, & Pili cur naturaliter teſte Ariſtotele in demortuis augeantur probl. 18. pag. 24.

Vnguẽtum, & puluis maleficorum quo ſe a peſte ſeruabant probl. 34. remed. 14. pag. 57.

Vrbes populatiores cur peſtis magis, & perprius inuadat problemate 6. pag. 16.

Vrinę humanæ potio peſtem pellit problemate 34. remed. 6. pag. 51.

ADDITIONES

PAR. 1. cap. 2. nu. 13. in fine adde. Duardus in comment. ad bullam in cœna Domini lib. 1. cap. 2. quæſ. 2. concl. 4. num. 35. Scipio de Rubeis in Aphoriſmis Epiſcopal. V. Peſtis num. 1. Barboſa trac. de officio Parochi cap. 17. num. 17.

Par. 1. cap. 2. num. 19. in fine adde. idem docet Emanuel Rodriquez in ſum. par. 2. cap. 37. nu. 3. edit. vlt. Gauãtus noſter in ſuo Manual. Prælat. in V. Peſtis num. 2.

Par. 1. cap. 6. nu. 2. poſt Modernum ibi vſq; ad finem adde Auguſ. Barboſa tract. de officio Parochi cap. 17. num. 16.

Par. 1. cap. 6. num. 9. ibi de Eccleſijs ædificandis adde. quinimmo Epiſcopi ſumptibus vllis parcere non debent, vt miniſtros conducant, qui Sacramenta infectis miniſtrent, licitq; eis in iam pium opus vendere calices, & bona eccelesię; ſi alia via nequeut prouidere. Sic Bannes. 22. q. 33. ar. 3. dub. 4. Gauantus in V. Peſtis n. 4. & 5. in ſuo Manual. Pręlat. Emanuel Sã V. Epiſcopus n. 42. Auguſ. Barboſa tract. de officio Parochi cap. 17. nu. 19.

Par. 3. cap. 5. nu. 1. poſt illud verbum relatus adde Naldus in V. Sacramentum num. 7. in fine Gauantus noſter in ſuo Manual. Prælatorum in V. Peſtis nu. 8 Ioannes de Chapeauille de modo miniſtrãdi Sacramenta tempore peſtis cap. 5. q. 39. Auguſtinus Barboſa tract. de Parochi officio cap. 22. num. 16.

Ibidem num. 5. in fine adde: & ideo hanc ſententiam tenet expreſſe Venerus in examine Epiſcoporũ lib. 4. cap. 46. nu. 47. vbi docet, cum cochleari argenteo oblongo tempore peſtis licere Parocho Euchariſtiam miniſtrare peſtilentibus.

Ibidem num. 6. poſt Bonacinam num. 10. adde Barboſ. de officio, & poteſtate Parochi cap. 20. nu. 47. Gauantus in ſuo Manual. Pręlat. in V. Peſtis nu. 6. Suarez tom. 4. de Pœnit. diſp. 44. ſec. 3. num. 17.

Par. 6. cap. 2. num. 2. in fine adde: & ideo hanc partem ſecutus eſt Venerus in ſuo examine Epiſcop. in V. Peſtis, & dicit ſic practicatũ fuiſſe in Vrbe Panormitana anno 1625. cui conſentit noſter Gauantus in Manual Prælat. V. Peſtis num. 9.

Errata

Errata ſic corrigenda

In titulo totius operis addictæ	adiectæ
In apparatu ſub tit peſtis cur bellum col. 1 verſu 48. cædes	cædem
Sub tit ob quos fines verſu 10 adup	apud
& infra verſu 35. boni aliquot	aliquid
Sub tit. Peſtis calamitates col. 2. verſu 12, diſpenſat	diſpenſans
Sub tit. eodē col eadē verſ. 43. precipites	præcipites
Remedium 2. Abrahę	Abrahæ
Pag. ſequenti conſtitue	conſtitue
Remedium 3 col. 1. quædam	quadam
Parte 1. pag. 3. col. 1. deuaſtanas	deuaſtans
Pag. 3. ſub nu. 5. contra nonnullus	nonnullos
Pag. 5 col. 1. verſ. 10. Iacobus Solidus	Soldus
Pag. 5. col. 2. verſ. 14 Humidū etiam	enim
Pag. 7. nu 6. Quod ſenſi	ſenſit
Pag 8. nu. 12. firmane	firmat
Pag. 10. nu. 19 chaitratea	charitatis
Pag. 10 num. 2 Cherufici	Chirurgi
Pag. 14 in ſumm nu. 8 ſructum	fructuum
Pag. 13. ſub nu. 7 veniret	venirent
Pag. 16. nu. 18. dele	num. 21.
Pag. 16. nu. 23. ſic Abbas ex d. cap.	ſic Abbas d. cap.
Pag. 17. dele totum titulum ſuperiorē Caput 4. de Pœnis Parochi regularis	& appone iſtū non reſidentis
Pag. 18. nu 8. aſertum oddus	aſortum
Pag. 23. nu. 14. At	Ac
Pag. 23. nu. 14. cūfirmauit	confirmauit
Pag. 25. in ſummar. n. 7. comunem	commune
Pag. 25. nu. 7. poſtet	poteſt
Pag. 26. nu 4. ſciret	ſcirent
Pag. 28. ſub nu. 1. externuiſſe	exterruiſſa
Pag. 29. ſub nu. 6. Euſeb lib 1.	lib. 2.
Pag. 29. ſub nu 7. clautela	cautela
Pag. 30 nu. 1. ſubueniendo	miniſtrando
Pag. 45. sub tit. c 1. de onere. cōfeſſ.	cap. 2.
Pag 46. nu. 39. plureies	pluries
Pag 47 ſub nu, 17 emolliunt	emolliunt
Pag. 48 ſub nu 5. prærequireretur	prærequireretur
Pag. 51 nu. 12. ſufficie	ſufficit
Pag. 65. nu. 2. queſtionis	queſtionis
Pag. 71. ſub nu. 11. ſunt directè	indirectè
Pag 73. nu. 27. Probabiliore	probabilior
Pag. 74. nu. 12. cemporia	temporibus
Pag. 83. ſub tit. mareri se ipſum	ſe ipſum
Pag. 83. nu. 1. proprij	propriis
Pag. 84. nu. 1. inopicatus	inopinatus
Pag. 84. cap. 10. nu. 4. & cum	delenda ſunt
Pag. 85. nu. 7. ſummat	ſumat
Pag 85. cap. 11. In tit. capitis vallida	valida
Pag. 92. nu 8 in tit. proterrue	prætertur
Pag. eadem d. nu. 3. Valutius	Valerius
Pag. 93. ſub. num. 13. ac	At
Pag. 102 cap. 2. ſub tit. Maſtrus	Magiſtratui
Pag. eadem ſub nu. 1 Monacos	Monachos
Pag. 103. ſub. nu 10. io hoc	in hoc
Pag. 104. ſub nu. 21 Appoſtolicus	Apoſtolicus
Pag. 106. ſub. nu 10. immuni t	immunitate
Pag. 109. ſub nu 27. raſſeruatam	reſeruatam
Pag. 110. ſub n 31. in fine Apoſtolicā	Apoſtolicum
Pag 111. ſub n 35. in Eccleſiaſticas	Eccleſiaſticis
ibidem Eccleſiaſtica	Eccleſiaſtica
Pag. 113 in Summario n. 8. correcta	correctus
ibidem num. 6. debeant	debent
eadem num. 18. pro hac	pro hac
Pag. 115. ſub n 6. cū ex eadē iniuſtitia	iuſtitia
Pag. eadem & d. nu. Cortoianus	Cortolanus
Pag. 120. ante finem vibis	vibes
Pag. 121. col 1 verſ 30. in tit dilectam	dilectum
Pag. 121. col. verſ 2. Eccleſia	Eccleſias
ibidem verſ 11 et	&
ibidem verſ 42. Magiſtrijs	Magiſtris
ibidem col. 2. verſ 19. expteaſas	expenſas

Errata ſic corrigenda

Pag. eadem verſ 22. premittur	premittitur
Pag. 123. col. 1. verſ. 26. reuibus	retribui
Pag. eadem col. 2. verſ 12. reuelantur	releuantur
Pag. eadem col. 2. verſ 49. prędictis	prædictum
Pag. 124 col. 1. verſ 24 prædictis	Eccleſiaſticarum dictarum Eccleſiarum
Pag. 126. n. 8. circa finem deſerre	deferre
127. col. 1. ſub nu 15 Aegypeos	Aegyptios
Pag. eadem nu. eodem Ethiopis	Ethiopes
Pag. 131 in Summario nu. 15. hibent	debent
Pag. 132 ſub n. 7. bis repetitur vel per	delenda
Pag. 134. cap. 3. nu 3 exemptione	iuriſdictione
Pag 140. in Sūmario o 9 deficit verbum hoc locum	
Pag. 150. nu. 4 ingrediendi	egrediendi
Pag. 151. nu 32 ſequuntur	ſequitur
Pag. 155 ſub titulo ipſorū perſonarū	ipſarum
Pag. 158. verſu 1. comerc o	commercio
Pag. 159. ſub nu 1. mobilia qua	quæ
Pag. 161. nu. 6. item 8. & 9. bollettinū	bulletinum
Pag 162. nu 10. bollettinum	bulletinum
Pag 163. num 2. remotum domum	remotam
Pag. 164 in Sūmario n. . Pœnitentiis	Pœnitentijs
Pag eadē n. 10. in ſummar. preparatā	præparatam
Pag. 171. ſub n. 4. tuli &	dele et
ibidem mentl ſuæ	mentis
Pag. 175. ſub cap 1. inſtitutas	inſtituta
Pag. 176. col. 1 verſ. 6. ex qui	ex quo
Pag. 178. nu. 7. condito	condito
Pag. 180. nu. 17. Bollamera	Bellamera
Pag. 183 nu 13 ginerent	gignerent
Pag. 186. n. 6. l. alie loco ponendum poſt de heredib. inſtit.	
Pag. 192. nu. 26. egritudine	ægritudine
Pag. 191. in addit. duo teſtes	duos
ibidem precedenti	præcedenti
Pag. 194. nu 1. pecularis	peculiaris
Pag. 198. n. 3. in Summario ſubſtat	ſubſiſtat
Pag. 201. n. 21. Sanam mente	mentem
Pag. 224. n 31. ſexta	ſcato
Pag. eadem n. 31 iuxta rei ratio	illa rei ratio
Pag. 228. ſub n. 6. vedende	vendendi
Pag 230 ſub n. 23. Datorum	Datiorum
Pag. 231. Sub n. 26. in fine cōmunitas	communitatis
Pag. 231. Sub n. 24. Ad	An
nu. eadem circa medium de facole	de facili
Pag. 231. ſub n 21. in fine incertus	incertos
Pag. 241. ver antepenultimo contractos	contractos
Pag 245. num. 6. caput 9.	dic caput 10.
Pag 250. ſub n. 10. ante finē Noſcoſomijs	Noſochomiis
Pag. 250. cap. 7. nu. 1. contractorum	contractorum
ibidē verſu 3. dignoſcedatur	dignoſcebatur
Pag. 253. num. 7. Stamenta	ſtramenta
Pag. 259. num. 13. viceſſim	viciſſim
Pag. 260. in tabula miniſtrorum	miniſtrorum
Pag. 261. caput Tertiodecimum	Tertiūdecimū
Pag. 263. vera quod ſi functionibis	functionibus
Pag. 272. in fine veſtibus	veſtium
Pag. 277. verſ 25. via	aliam
Pag 288. verſ 2 eaopiant	exoptaret
Pag eadem ante finem mihi hoc	mihi hic
Pag. 294. col 2. verſ 41. ab eandem	ob eandem
Pag. 18. col. 2. ante finem præpoſitū	propoſitum
Pag. 305 intelligitur	intelliguntur
Pag. 3 problem verſ. 10. cognitionē	cognationem
Pag. 4. verſ 1. prodiere	(adde) in lucē
Pag. 14. probl. 3 in tit. præcedenti morbis præcedentis morbi	
Pag. 15. Problem. 2. præternaturalis	preternaturali
Pag. 48. in fine longinquius	longinquus
Pag. 49. verſ. 7. attenuas	attenuari
Pag. 56. verſ 1. experte	experta
Pag. 59. verſ. 2. proculo	poculo

90